

INTERJÚK, BŐSÉGES KONCERT- ÉS FESZTIVÁLKÍNÁLAT, LEMEZKRITIKÁK, ZENEKARI KÖRKÉP

GRAMOFON

GRAMOFON

Klasszikus és Jazz

2013. TAVASZ

2013. TAVASZ

DOHNÁNYI ERNŐ

Egy remekmű centenáriuma

BUDAPEST

MUSIC CENTER

Nagy tervek a Mátyás utcában

MAIAH PERSSON

A Figaro svéd grófnéja

SZIRTES EDINA MÓKUS

Komolyzene, jazz, népzene határán

TERRI LYNE CARRINGTON

XVIII. ÉVFOLYAM I. SZÁM

ISSN 1416-1109

1 3 0 0 1

ÁRA:
900 Ft

9 771416 110003

Erkel: március 22., 23., 25.,
26., 27., 28.

Primavera13 magyar operatársulatok premier-körképe

Nemzeti operaháznak lenni három kötelességet jelent. Korokon és játéktílusokon átívelő repertoárt; szélesre tárt kapukat hazánk zene- és tánckultúrájának tehetségei előtt, valamint magyar szerzők és művek hagyományának ápolását. Amikor Budapestre invitáljuk az összes vidéki operatagozatot is a kolozsvári Magyar Operával együtt (Primavera13), a POSZT operai mását hozzuk létre ezzel, s mindenki örömeire tallózunk a teljes magyar operajátszás jelenében is.

Erkel: április 5., 6., 7., 25.,
26., 27., 28.

János vitéz | Kacsóh P. |

zeneszerző | Kacsóh Pongrác ▶ a zenét átdolgozta | Kenessey Jenő ▶ szövegíró | Heltai Jenő, Bakonyi Károly
rendező | Palcsó Sándor ▶ díszlettervező | Csikós Attila ▶ jelmeztervező | Beda Judit ▶ koreográfus | Fodor Gyula

Opera: március 3., 7., 10.,
16., 17.

Elfújta a szél | A. Dvořak, - Rácz Z. -Pártay L. |

zeneszerző | Antonin Dvořak, Rácz Zoltán ▶ koreográfus | Pártay Lilla ▶ közreműködik | Amadinda Útőgyűttes ▶ a zenét átdolgozta | Medveczky Ádám ▶ librettó Margaret Mitchell regénye nyomán | Pártay Lilla ▶ díszlettervező | Kézdy Lóránt ▶ jelmeztervező | Schäffer Judit ▶ próbavezető
balettmeister | Metzger Márta, Volf Katalin

Opera: március 6., 8., 10.,
12., 17., 20.

Anyegin | P. I. Csajkovszkij |

zeneszerző | Pjotr Iljics Csajkovszkij ▶ szövegíró Puskin nyomán | Pjotr Iljics Csajkovszkij, Konsztantyin Sztjepánovics Silovszkij
▶ rendező | Kovalik Balázs ▶ díszlet- és jelmeztervező | Angelika Höckner

Opera: március 28., 30.

Máté-passió | J. S. Bach – F. B. Mendelssohn |

zeneszerző | Johann Sebastian Bach Felix Mendelssohn Bartholdy ▶ karmester | Vashegyi György ▶ közreműködik | Magyar Rádió Énekkara
Evangelista (tenor) | Timothy Bentch ▶ Jézus | Kovács István ▶ szoprán | Hamvasi Szilvia ▶ alt | Schöck Atala ▶ basszus | Cser Krisztián

Opera: április 5., 6., 7.

Szentivánéji álom | F. B. Mendelssohn - Seregi L. |

zeneszerző | Felix Mendelssohn Bartholdy ▶ koreográfus | Seregi László ▶ libretto W. Shakespeare nyomán | Seregi László
▶ díszlettervező | Forray Gábor ▶ jelmeztervező | Vágó Nelly ▶ a koreográfus asszisztense | Kaszás Ildikó ▶ a zenét átdolgozta | Jármay Gyula

Opera: április 19., 21.,
23., 26., 28.,
május 3., 8.

Arabella | R. Strauss |

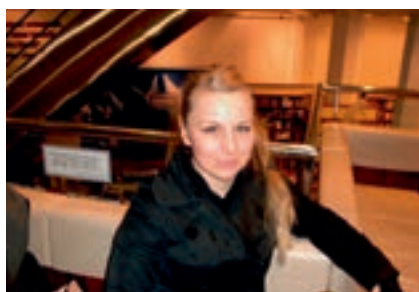
zeneszerző | Richard Strauss ▶ rendező | Bereményi Géza ▶ díszlettervező | Csikós Attila ▶ jelmeztervező | Velich Rita
▶ világitástervező | Kardos Sándor

DOHNÁNYI ERNŐ (4–7. oldal)

RÁCZ ÖDÖN (14–16. oldal)

SZIRTES EDINA MÓKUS (64–66. oldal)

DOSSZIÉ

Dohnányi Ernő százéves gyermekdal-variációi
Kovács Ilona tanulmánya

4

KLASSZIKUS

Gramofon-díjak 2012

9

Élet két sebességben
Találkozás Marczy Mariann zongoraművésszel

10

Minden egyes hangnak jelentősége van
Rácz Ödön nagybőgőművész nemzetközi sikerei

14

ICMA 2013: közgyűlés után, díjkiosztó előtt

17

Salzburgi Mozart-hét: új vezetés és koncepció

20

Multifunkcionális ház a Mátyás utcában
Megnyílik a Budapest Music Center új épülete

22

Müpa-koncertajánló

24

Rendhagyó énekórak a Honvéd Férfitokkal

25

Miah Persson
A Figaro svéd grófnéja

26

Közel-keleti qanoun és magyar brácsa

28

Duplázások éve az Armelnél

30

Zenekari körkép

32

KRITIKA

43

JAZZ

Nem kis dobos – úttörő

Terri Lyne Carrington újra Budapestre készül

54

Garota de Budapest

Ifjú tehetség: Pátkai Rozina

57

Koncertajánló

58

KRITIKA

59

VILÁGZENE

„A komolyzene, a jazz és a népzene határait feszegetem”

Beszélgetés Szirtes Edina Mókussal

64

„A játék a kulcsszó”

Megjelent a Both Miklós FolkSide első lemeze, a Csillagfészek

67

KRITIKA

68

GRAMOFON-HANG

Analóg vagy digitális? – Ujházy László sorozata

Tizenkettedik rész:
A digitális hibajavítás

71

Terjesztési pontok

74

1996-ban alapította: **Iványi Margó, Bősze Ádám, Retkes Attila és Ziperouszky Kornél**

Főszerkesztő: **Retkes Attila** Főszerkesztő-helyettes: **Bércesi Barbara** Főmunkatársak: **Albert Mária, Ujházy László, Várkonyi Tamás, Ziperouszky Kornél**
Lapterv: **Práczky István** Tervező szerkesztő: **Kondor Anna**

Címlapon: **Terri Lyne Carrington** Fotó: International Music Network

A szerkesztőség postacímje: H-1282 Budapest, Pf. 68 Telefon: (06-1) 430-2870 Fax: (06-1) 436-0101 E-mail: info@gramofon.hu • Internetes folyóirat: **www.gramofon.hu** • Kiadja a **Retkes Attila Kulturális Értéktérítő Kft.** H-1037 Budapest, Fergeget utca 11. Felelős kiadó: **Retkes Attila** • Előfizetés, terjesztés, hirdetés: **Orbán Erika, 06-20-998-1499** E-mail: info@gramofon.hu

Nyomás és kötés: Press Time Kft., 1066 Budapest, Lovag utca 15. Felelős vezető: Schmidt Dániel

Megjelenik évszankonként. Előfizethető a kiadó címén, telefonon, faxon, e-mailben.
Az éves előfizetés ára 2013-ban: 3000 forint

A Gramofon megjelenését támogatja:

A Gramofon az ICMA nemzetközi zsűrijének tagja

„Az angolok evvel a darabbal meg vannak örülve”

Dohnányi Ernő százéves gyermekdal-variációi

Forrás: Gramofon-archív

A 20. századi magyar zenei élet egyik meghatározó személyisége, Dohnányi Ernő (1877–1960) zeneszerzői tevékenységét tartotta a legfontosabbnak; kompozíciói azonban a 2. világháború után – az ellene felhozott koholt vádak miatt – tiltólistára kerültek Magyarországon. Az elhallgattatás éveinek egyik „túlélője” volt a zeneszerző egyik legsziporkázóbb, legszellemesebb műve, a születése óta töretlen népszerűségnek örvendő Változatok egy gyermekdalra (op. 25), melynek megalkotásához éppen száz éve, 1913-ban kezdett hozzá.

Ha valaki manapság feltenné a kérdést, melyik Dohnányi Ernő leggyakrabban játszott darabja, akkor a *Változatok egy gyermekdalra* (op. 25) bizonyára jó eséllyel pályázna az első helyre. A mű népszerűségéhez maga a komponista is jelentősen hozzájárult, mivel a zeneszerző-Dohnányi alkotásai közül ez az egyik leggyakoribb, ami a zongoraművész-Dohnányi programjaiban is folyamatosan jelen volt: a rendelkezésünkre álló dokumentumok szerint nem kevesebb, mint ötven alkalommal adta elő.¹ Harminchét évesen, 1914. február 17-én, Berlinben játszotta az ősbemutatót, és halála előtt három és fél hónappal – 1959. október 23-án, Atlantában (Georgia, Egyesült Államok) szökött meg utoljára. Vázsonyi Bálint, Dohnányi tanítványa és életrajzírója így írt a darab utolsó szerzői előadásáról: „Szébb búcsúajándékot nem kaphatott a sorsától, mint azt, hogy nyolcvanharmadik évében is fiatal maradt. [...] A darab, a zenekar utolsó négy akkordja felett, alulról felfelé az egész billentyűsoron végigszórázó glissandóval végződik. A glissando ezúttal – egy tüneményes interpretáció végén – oly lendülettel érkezett, hogy a szó szoros értelmében talpra sodorta a zongoristát. Dohnányi állva fejezte be a darabot.”²

A komponista mindenhol, már a kezdetektől nagy sikert aratott a *Variációk* előadásával. Egy 1918-as budapesti előadás kritikáját is elvárásolta Dohnányi szerzeménye:

A filharmonikusok Dohnányinak: „Változatok egy ismert francia népdal fölött” című remekművét mutatták be emlékezetesen szenzációs sikerrel. A káprázatosan csillogó orkeszter fejedelmi pompája Dohnányi hatalmas talentumának emelt momentum *aere perennius*. Ismét láthattuk, hogy az istenáldotta zseni mit tud csinálni egy rövidke, jelentéktelen témából, amely az antik szimplaságtól a legfuturistább álomképig valóra keltett minden elképzelhető zenei kombinációs lehetőséget.³

A mű nemzetközi viszonylatban is máig az egyik legnépszerűbb Dohnányi-darab. A 2. világháború után, 1946-ban a tíz év után ismét az Egyesült Királyságban koncertező Dohnányit – a *Változatok*nak is köszönhetően – „úgy fogadták, ahogy ahhoz immár ötven éve hozzászokott”⁴ Két skót városban, Glasgowban és Edinburghban, műsorán Liszt *Magyar fantáziája* mellett a *Változatok egy gyermekdalra* című műve szerepelt. Dohnányi szerzői előadása óriási sikert hozott, így ez a mű a következő, 1947-es angliai turnéjáról sem hiányozhatott. E koncertkörút alkalmával, egy Sheffield felé tartó vonaton írott levelében a kompozíció ismételt műsorra tűzését Dohnányi így kommentálta hűgának: *Vasárnap* ([1947. november] 9-én) *Londonban játszom a „Gyermekdal-variációkat” (Ezt persze nem én választottam, de az angolok evvel a darabbal meg vannak örülve.)*⁵ Nem is csoda, hiszen valószínűleg frissen élt még az angol közönség emlékezetében a mű alig egy év-

vel korábbi fogadtatása: az előző évi kritikák áradoztak a darabról és annak előadásáról. S talán éppen ezért nem véletlen az sem, hogy a hátralévő éveit a floridai Tallahassee-ben töltő Dohnányi egyetlen európai látogatása alkalmával – az 1956-os Edinburgh Fesztiválon adott három hangverseny közül az egyikben – szintén szerepelt ez a kompozíció.

Nemcsak a britek, de az amerikaiak is „odavoltak” a műért. Egy 1954-es chicagói előadás után az ottani kritikusok úgy ítélték meg, hogy a *Változatok* harmonizációja sokkal korszerűbb, mint a harminchárom évvel későbbi 2. zongoraversenyéé, s előbbinek humora semmit sem kopott a keletkezése óta eltelt évtizedek alatt. Mindezek után talán meglepő, de Dohnányi valószínűleg nem sorolta legkedvesebb művei közé a *Változatokat*: *Rendszerint nem a legnépszerűbb műveim a kedvenceim – nyilatkozta egy alkalommal. Egy alkotás az írójának úgyszólván gyermeke. És nagyon gyakran az a legkedvesebb gyermeke, mely voltaképpen mások szemében mostoha.*⁶

Dohnányi talán túlságosan szerény volt művét illetően, amit nehéz zongoraszólója ellenére sem tartott zongoraversenynek. Erről egy amerikai Dohnányi-tanítvány visszaemlékezéséből értesülünk:

„Amikor mondtam neki, hogy szeretném előadni diplomahangversenyemen a *Változatok egy gyermekdalra* (op. 25) című művét, tétovázott, hogy a kompozíció vajon eleget tesz-e a doktori hangverseny követelményeinek, mivel a mű igazából zenekarra íródott »zongoraszólóval«. Közös meggyezésünk eredménye volt, hogy Mozart *c-moll zongoraversenyét* [K. 491] is hozzáadtuk a programhoz. Együtt dolgozni Dohnányival a *Változatokon* – és így egyszerre megismerni benne a zeneszerzőt, karmestert, zongoraművészt és tanárt – fénypontja volt a vele való tanulmányaimnak.”⁷

A darab közkedveltségét nagymértékben elősegítette a kitűnő témaválasztás. A variáció témájának dallama több száz éves, az egész világon ismert, csak éppen más-más szöveggel. Az angolok *Twinkle, twinkle little star*, a franciák ugyanerre a dallamra *Ah! Vous dirai-je, Maman-t* énekelnek, s ezt a címet használva írt erre a kis gyermekénekre zongoravariációkat Wolfgang Amadeus Mozart. A németek *Morgen kommt der Weihnachtsmann* dalolnak, a magyar gyermekek körében pedig – évtizedekkel Dohnányi Ernő kompozíciójának megszületése után – *Hull a pelyhes fehér hóként* vált népszerűvé.⁸

Olykor hosszú alkotói vajúdasokat követően hirtelen, egy röpké pillanat ihlette isteni szikrának köszönhetően születnek remekművek. Itt is ez történt: Dohnányi korántsem

„előre megfontolt szándékkal” választotta a *Változatok egy gyermekdalra* témáját.

Mikor az egyik talán legismertebb művem, a Gyermekdal-variációim felől érdeklődtek az emberek, azt kérdezték, vajon az a kis gyermekdal téma inspirálta-e, hogy műveimet rá felépítsem? Ez tévedés. Nekem nagymérvű variációk voltak az agyamban és kutattam valami egyszerű kis motívum után, melyre ezt az alkotást felépíthessem. Mint ahogyan Rodin is, a „Gondolkodó” alkotásánál egészen bizonyosan nem a modellt választotta meg először, de a gondolat kifejezésén mélyedt el. Persze szívesen választottam ezt a kis gyermekdal motívumot, mert ez humorra is alkalmat adott. Mindég kedveltem a humort; a jóindulatú humort, a derűt, melynek nincs köze a keserű iróniához. Ezért kedveltem Dickens-t. A humoráért. És csak nehezen találtam lelki kapcsolatot olyanokkal, kiknek nem volt érzékük a humor iránt.”⁹

Harmincöt éve már, hogy e Dohnányi-mű Seregi Lászlót balett-koreográfia megalkotására ihlette, mely – a muzsikához hasonlóan – rendhagyó módon született meg. Seregi frissen kinevezett operaházi balettigazgatóként saját, még csak a kezdeti tervezés fázisában lévő koreográfiája mellé három kollégáját – Barkóczy Sándort, Eck Imrét és Fodor Antalt – kérte fel magyar zeneszerzők műveinek felhasználásával egy-egy egyfelvonásos balett megalkotására.¹⁰ A négy balettet felvonultató estet 1978. május

24-ére hirdették meg. A saját koreográfiát illetően Sereginek sokáig csupán a zene szerzőjéről volt elképzelése, és sejtelve sem volt arról, hogy Dohnányi melyik művére fog az egyre vészesebben közeledő bemutatóig koreográfiát készíteni.

„Hát ez az! A saját csapdámba kerültem. Mert megígértem, hogy ezúttal a magyar zeneirodalomnak ahhoz a korszakához nyúlok, amelyet eléggé elhanyagoltunk a balettszínpadon. Mert »idő előtt« kimondtam Dohnányi Ernő nevét! Párszor már le is nyilatkoztam anélkül, hogy e mögött valóságos tapasztalat, vagy akár csak szerelem lett volna Dohnányi zenéje iránt. Most már, utólag, lehetek őszinte: ismét blöfföltem! [...] Másrészt, bevallom, szerettem volna egy kicsit »robbantani« azzal, hogy Dohnányit választottam. Valójában az a méltánytalanság izgatott, amellyel – koholt félreértéseken alapuló gyanúsítgatások miatt – Dohnányit leparancsolták a magyar zene oltáráról. Tehát szerettem volna őt »rehabilitálni«, és diadalmasan visszahozni az Operaházba!”¹¹

A saját magának okozott „csapdából” egy váratlan találkozás húzta ki Seregit. Teljesen véletlenül összefutott egy régi barátjával, Gyulai-Gál Ferencsel, a Fővárosi Operettszínház akkori karmesterével. Az ő javaslatára ment be Seregi a Magyar Rádióba, hogy meghallgassa a *Változatok egy gyermekdalra* című kompozíciót. A mű a reveláció erejével hatott rá:

FILHARMONIAI TÁRSASÁG. 1917. november hó 19.-én, VIGADÓBAN
hétfőn este 8 órakor a Fővárosi

IV. FILHARMONIAI HANGVERSENY.

Vezényel: **KERNER ISTVÁN** főzeneigazgató, a Filharmoniai Társaság elnöke.

DOHNÁNYI ERNŐ

Közreműködők:

szólisták:

MŰSOR:

1. **Corcella.** A legelső helyen (Szólisták).

2. **Mozart.** Zongoraverseny (Kórus). Előadó: Dohnányi Ernő.

3. **Dohnányi.** Változatok egy gyermekdalra (Kórus). Előadó: Dohnányi Ernő.

4. **SCHUBERT.** C-dúr Szimfónia. (Szólisták helyettesítik.)

Jegyek válthatók: 15—1 koronáig Rózsavölgyi és Társa zeneműkereskedésben Szervita-tér 5. és Andrássy-ut 45. szám alatt.

Helyárok:

V. FILHARMONIAI HANGVERSENY.
1917. évi. Vecsey Ferenc VIGADÓBAN

Dohnányi-Seregi: Változatok egy gyermekdalra – részlet. Táncolják Szabó Judit, Dózsa Imre, Pártay Lilla, Szőnyi Nóra, Pongor Ildikó, Harangozó Gyula, Havas Ferenc, Menyhárt Jacqueline, Kevéházi Gábor és Sterbinszky László

Fotó: Mezey Béla. Forrás: Országos Színháztörténeti Intézet és Múzeum, Budapest

„[...] határozottan éreztem, hogy – ahogy mondani szokás – vagy a múzsa csókolta homlokodon, vagy az Isten tette a homlokodra a kezét, mondván: Még egyszer segíték. Én ugyanis, aki gyötrelmek gyötrelmei között szoktam megcsinálni a darabjaimat, itt egyszerűen megvilágosodtam: ahogyan szól a zene, azzal párhuzamosan – mint egy kinyilatkoztatás – megjelent a kép! Megjelent a tánc! Azonnal tudtam, »felismertem«, hogy ezek a tételek nem gyermekdalok, hanem gyermekjátékok és gyermektáncok. Tehát máris transzponáltam a fejemben a szembekötődést, az ugrókötelest, a fogócskát s a többit. Ezek mind azon nyomban megjelentek a képzeletemben, sőt, rajtuk keresztül a darab legfontosabb komponense is. Az tudniillik, hogy az emberi életet mutatja be. Azt, ahogyan növekedtek, gimnazisták lettek, majd az első bált s a viharfelhőket is, Európa egén. A »Gyermekdalt« nagyon is magyar sorsnak éreztem már akkor, miközben még csak hallgattam. Láttam lelki szemeim előtt, ahogyan háború lesz, ahogyan meghalnak a katonák, a feleségek elsiratják, meggyászolják férjeiket, és aztán egyszer csak szikra pattan, fény süt be: mert nem lehet meghalni! Élni kell; az életet szeretni kell, és végig kell csinálni...”¹²

Seregi óriási sikert aratott. Balettjét nemcsak a közönség fogadta rokonszenvvel, hanem a kritikák is egyértelműen dicsérték. „Seregi remekelt”, „szép, finom, érzelemgazdag táncot alkotott”, „maradandó, elgondolkoztató hatást ért el”, „korszakos alkotás, melyre a magyar nemzeti balettrepertoár évek óta várt” – olvashatjuk, s kiemelték a zene és a tánc szoros egységét is. A koreográfiát bemutatója óta láthatta a Zürichi Operaház és a New York City Balett közönsége, betanította Santiagóban, a milánói Scalában, Hagen-

ben és Leningrádban is. Utóbbi városban volt némi megmosolyogtató nehézsége a Jakobszon együttes vezetőivel.

„Ott, régi szokás szerint a zsűri: az elvtársak leültek sorban egy-egy székre, hogy »átvegyék« az elkészült művet, mielőtt közönség elé kerül.”¹³ „Szokatlanul találták, hogy olyan utcai ruhában táncolják, mint amelyet bármelyik sétáló ember visel a Nyevszkij Proszpekten. Csak a balett eredeti ideájával érvelhettem: éppen azt akartam kifejezni, hogy egy felnőtt hétköznapi ember hogyan tudja átadni magát újra a gyermeki örömelemeknek. A mű egész alap gondolata erre a belső kontrasztra épül; az eset éppen arra példa, hogy egy táncosműnek dramaturgiai jelentősége is van! Barátaim megértették és rögtön elfogadták érvelésemet.”¹⁴

Zenei humor – humor a zenében. Ez lehetne a mottója a Dohnányi-műnek, melynek alcíme – *A humor barátainak öröme, mások bosszúságára* – is figyelmeztet, hogy zenei paródiák sora alkotja a kompozíciót. Vázsonyi Bálint e szellemben nevezte a darabot zenei *Így irtok ti-nek*.¹⁵ Valóban, a zenei tréfák sora kaleidoszkóp-szerűen tárul a hallgató elé a variációk során. Műfajok, toposzok paródiái jelennek meg, és felbukkannak olyan zeneszerzők (például Schumann és Brahms) allúziói is, akik mindig sokat jelentettek Dohnányi számára. Többször végigvonul a kompozícióban az ellentétek szembeállítására, melyből szintén sok humoros zenei szituáció adódik.

Dohnányi-Seregi: Változatok egy gyermekdalra – részlet. ifj. Nagy Zoltán és Volf Katalin kettőse

Fotó: Papp Dezső. Forrás: Országos Színháztörténeti Intézet és Múzeum, Budapest

Dohnányi-Seregi: Változatok egy gyermekdalra – részlet. Popova Aleszja és Szakály György

Fotó: Kanyó Béla. Forrás: Kaán Zsuzsa, Seregi. [h.n]: Gutenberg Press Nyomdaüzeme, 2005. 107.

Seregi a mű elején követte Dohnányi dramaturgiáját: ő is ellentéteket állított szembe egymással. A továbbiakban azonban eltér a két alkotói koncepció. Dohnányinál nem fedezhetjük fel a variációk egymásra épülő, egymásból következő egységét: fontosabb volt számára az önmagában is megálló zenei gegek, meglepetések kidolgozása, melyekkel folyamatosan leköthette a hallgató figyelmét. Seregi összefüggő történetet mesél el, öt pár sorsán keresztül az Életet mutatja meg, s ehhez három nagy egységre osztotta fel a variációs területet. A remek koreográfiának köszönhetően úgy tűnik, mintha eredetileg is tánckompozíció társául született volna a Dohnányi-mű, több táncos lejtésű variáció is megerősíti ezt az érzetet. A 7. variáció (*Walzer*) ráadásul tánc a táncban: a pozsonyi születésű Dohnányit gyermekkorától végigkísérte a keringő, itt is hamisítatlan tánczenét komponált a mester. Sereginél a mű egyik érzelmi csúcspontjává válik ez a variáció: az első bál, az első szerelem szépsége jelenik meg a színpadon.

A 8-9-10. variáció barokkos, himnikus hangvétele arra inspirálta a koreográfust, hogy összekapcsolja őket, és há-

borút, fájdalmat, gyászt fejezzen ki. Az utolsó előtti változat (11. variáció – *Choral*) áhítatos hangvétele pedig alkalmassá vált Seregi eszköztárában arra, hogy az élet győzelmét hirdesse a halál felett. A fordulat, a csoda a szereplők egymásba fonódásával születik meg. Horváth Ádám, a balettből készült film rendezője ezt a pillanatot a – csupán e jelenetnél használt – felső kameraállással emelte ki. A művet megkoronázó zárófuga önfeledt száguldás zenében és táncban egyaránt, ahol a fúgatómávrá transzformálódott gyermekdal és a tánc „örömteli, szabad emberektől búcsúzik, olyanoktól, akik játszottak az élet és a halál játékaival”.¹⁶

JEGYZETEK

- ¹ Dohnányi Ernő zongoraművészi munkásságának tudományos igényű feldolgozása: Kovács Ilona, „Dohnányi Ernő zongoraművészi pályája, I. rész: 1897–1921”, Dohnányi Évkönyv 2005, Sz. Farkas Márta és Gombos László (szerk.) Budapest: MTA Zenetudományi Intézet, 2006. 63–150.; uő., „Dohnányi Ernő zongoraművészi pályája, II. rész: 1921–1944”, Dohnányi Évkönyv 2006/7, Sz. Farkas Márta és Gombos László (szerk.) Budapest: MTA Zenetudományi Intézet, 2007. 306–360.; uő., „Dohnányi Ernő zongoraművészi pályája, III. rész: 1945–1960” (kézirat).
- ² Vázsonyi Bálint. Dohnányi Ernő. Budapest: Zeneműkiadó, 1971. Második kiadás: Budapest: Nap Kiadó, 2002., 308.
- ³ „Zarlino”, cím nélküli hangversenykritika, Zenei Szemle 2/1 (1918. január–február), 22.
- ⁴ Vázsonyi, 278.
- ⁵ Dohnányi Ernő családi levelei, in Kelemen Éva (szerk.), (Budapest: Országos Széchényi Könyvtár–Gondolat Kiadó–MTA Zenetudományi Intézet, 2011), 201. – no. 219 levél: London és Sheffield között, 1947. november 6.
- ⁶ Dohnányi Ernő, Búcsú és üzenet. (München: Nemzetőr/Donau Druckerei, 1962), 29.
- ⁷ Smith, Catherine A. „Dohnányi as a Teacher.” Clavier, XVI/2 (Február 1977): 16–18. Magyarul: Kovács Ilona (ford.), „Dohnányi-metodika (3.)” Parlando 47/1 (2005), 14–18.
- ⁸ Magyar szöveg: Rossa Ernő (1909–1972).
- ⁹ Dohnányi, 29.
- ¹⁰ A bemutatót táncolták: Szőnyi Nóra–Havas Ferenc, Szabó Judit–Dózsa Imre, Pongor Ildikó–Keveházi Gábor, Pártay Lilla–Harangozó Gyula, Menyhárt Jacqueline–Sterbinszky László.
- ¹¹ Kaán Zsuzsa, Seregi. ([h.n]: Gutenberg Press Nyomdaüzeme, 2005), 102.
- ¹² Kaán, 104. A balett ismertetése: F. Molnár Márta–Vályi Rózsi, Balettek könyve. (Budapest: Saxum Kiadó, 2004), 347–349.
- ¹³ Kaán, 106–107.
- ¹⁴ [n.n.], „Magyar balettek Leningrádban. Beszélgetés Seregi Lászlóval”, Magyar Nemzet, 1980. június 1.
- ¹⁵ Vázsonyi, 77.
- ¹⁶ [n.n.], Az 1978. május 20-i premier műsorfüzete, 17.

Gramofon-díjak 2012: bensőséges ünnep

2012. december 10-én, hétfőn este, a Budapest Jazz Clubban már tizenkettedik alkalommal rendeztük meg a Gramofon-díjkiosztót, amely – szerénytelenség nélkül mondhatjuk – az elmúlt bő évtized alatt komoly szakmai elismeréssé nőtte ki magát. A szavazás menetéről, a zsűritagokról, a nemzetközi tanácsadó testületről részletesen beszámoltunk téli számunk 12. oldalán, így ennek megismérlése most nem szükséges. Az alábbiakban felsoroljuk a fődíjasokat és a kategória-győzteseket, illetve Németh András Péter fényképei által felelevenítjük a bensőséges hangulatú ünnepi este atmoszféráját.

Gramofon Magyar Klasszikus Zenei Díj:

Fassang László orgonaművész

Gramofon Magyar Jazz Díj:

Regős István zongora- és szaxofonművész, zeneszerző (posztumusz)

Az év magyar klasszikus hanglemeze

– Stravinsky: Zenekari művek (Tavaszi áldozat, A tűzmadár – szvit, Scherzo a la Russe, Tango no. 72); Budapesti Fesztiválzenekar, Fischer Iván.

Kiadó: Channel Classics – magyarországi terjesztő: Karsay és Társa

Az év külföldi klasszikus hanglemeze

– Beethoven: Diabellivarációk (és további variációk Diabelli keringőjére); Andreas Staier – fortepiano.

Harmonia Mundi – Karsay és Társa

Az év DVD-produkciója

– Lully: Armide; Stéphanie D'Oustrac, Paul Agnew, Les Arts Florissant, William Christie.

Fra Musica – Karsay és Társa

Az év magyar jazzlemeze

– Dresch Quartet: Fuhun. Fonó Records

Az év külföldi jazzlemeze

– Brad Mehldau Trio: Ode. Nonesuch – Magneoton

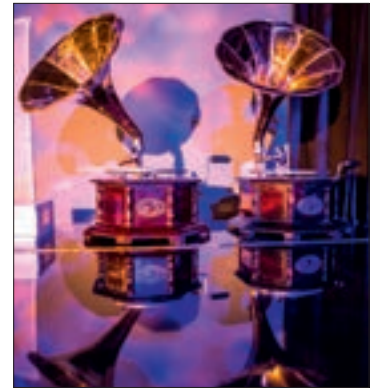
Ezúttal mindhárom klasszikus zenei kategóriadíjat a Karsay és Társa Kft. által forgalmazott kiadványok nyerték el. Karsay Gyula ügyvezető igazgató (balra) vette át a díjakat Várkonyi Tamás zenetörténész-től, a Gramofon főmunkatársától

Dresch Mihály (balra) kategóriadíját Ziperovszky Kornél főmunkatársunk adta át. Középen Hegedűs Anna a kiadó (Fonó Budai Zeneház) képviselőjében

A Brad Mehldau albumáért járó díjat Zsigó Katalin, a Warner klasszikus és jazz kiadványainak magyarországi képviselője, a Magneoton munkatársa vette át

A két fődíjat jelképező iparművészeti alkotások: egyedi tervezésű tölcséres gramofonok

Regős István posztumusz díját a tanítványok nevében Cselik Gábor zongoraművész-zeneszerző vette át

A portrait of pianist Marczi Mariann. She is sitting on a light-colored ledge, leaning back with her right hand resting on her chin and her left hand on her knee. She is wearing a dark green turtleneck sweater and purple trousers. The background is a simple, light-colored wall with a diagonal shadow.

Találkozás
**Marczi
Mariann**
zongoraművész

Élet két sebességben

**Koncertek, tanítás, család
– művészet ennyi területen
a maximumot adni.**

**Van, akinek ez sikerül, és még
jókedvű is: Marczi Mariann
zongoraművész.**

**Fiatal kora ellenére már tíz éve
a Zeneakadémia tanára, nemrég
egy amerikai lemezkiadó kötött vele
szerződést, aktívan koncertezik
és kétgyermekes családanya.**

Fotó: Gramofon-archív

Gramofon: Az Odradek Records honlapján nagyméretű fotó hirdeti, hogy ön a lemezcég egyik új művésze. Azt is írják, hogy Bartók, Kodály, Kurtág, Jeney, Ligeti szerepel majd debütáló albumán. Nagy szó ma egy lemezkiadó szerződött művésznének lenni. Önnek hogyan sikerült, és mik a tervek?

Marci Mariann: Amerikai cégről van szó, amelynek Olaszországban, Pescarában van a székhelye. Erős zsűrizés után válogatnak be fiatal művészeket, súlyt helyezve a 20. századi és a kortárs zenére. Velem három lemezt terveznek: a 20-21. századi magyar zongoraművekből álló keresztmetszet után egy Schubert–Schumann-lemezt, majd Richard Strauss összes zongoraművét a 2014-es évfordulóra.

G.: Szerteágazó műsor, széles repertoár. De nem fontos egy művésznak – pláne, ha zongorista –, hogy legyen a többiekétől jól megkülönböztethető profilja?

M. M.: Zenész szempontból a minél szélesebb repertoár a fontos. Az a jó zenész, aki minden korhoz és stílushoz közvetlenül és értően tud viszonyulni. Tény viszont, hogy a mai koncertéletben, lemezpiacon, üzleti oldalról nézve elengedhetetlen a határozott profil, ami megkülönbözteti az embert ebben a hatalmas kínálatban. Ez a profil a pálya során alakul, és nem is biztos, hogy a művész maga formálja ezt a folyamatot; lehet, hogy a felkérései alakítják ki.

G.: Önnek mi a profilja?

M. M.: A szívemhez különösen közel áll a 20. századi és a kortárs zene, és úgy érzem, értem is el sikereket ezen a téren. Nemzetközi versenyeken főleg ezekre az előadásaimra kaptam díjakat, elismeréseket, különdíjakat; koncertműsoraimon is hangsúlyos ez a bő száz év. Ugyanakkor romantikus alkat vagyok: legszívesebben Schubertet játszom, és emellett mindig megtalál egy téma, egy zeneszerző vagy egy korszak, ami akkor az érdeklődésem középpontjába kerül. Az utóbbi időben például Debussy és Kodály zenei viszonyát vizsgáltam. Erre a kapcsolatra több koncertet is felépítettem, illetve több előadást is tartottam: múlt nyáron Szerbiában, a World Piano Teachers Association konferenciáján, illetve idén februárban, az International Piano Symposium keretében, Londonban. Előadásom után meghívtak zsűrizni a WPTA IPC nemzetközi zongoraversenyére, Újvidékre.

G.: Nem minden koncertező művész tart ismeretterjesztő előadásokat. Önnek miért ilyen fontos a kutatás?

M. M.: A tudományos igényű munka fontos részt képvisel a tevékenységemben. Mivel a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem tanára vagyok, kötelességemnek érzem, hogy foglalkozzak vele, de tényleg érdekel is az írásbeli megnyilatkozás vagy a zenével összekapcsolódó előadás. Konferenciákon szerzett tapasztalataimat rendszerint publikálom; disszertációm megjelenik a Parlando című folyóiratban, részletei a Magyar Zene folyóiratban, illetve a Zeneakadémia doktoriskolájának pályázata segítségével angolul is publikáltak egy tömörített verziót. Ennek a dolgozatnak az érdekessége, hogy a világon az első,

Forrás: Gramofon-archív

Marci Mariann rendszeresen tart tudományos és ismeretterjesztő előadásokat is

amely Ligeti mind a tizennyolc zongoraetűdjét egyszerre vizsgálja.

G.: Miért ezt a témát választotta?

M. M.: Néhányat játszottam közülük – berlini tanulmányaim alatt is, majd itthon is. Az érdekel bennük, hogy mitől annyira fantasztikus, mitől annyira logikus az a hangzás, amit átélünk egy Ligeti-etűd hallgatása közben. Ennek a kulcsát kíséreltem meg megtalálni a szerkezetben, a művek zeneelméleti háttérben. A munkám érdekes epizódját jelentette a Nádler Istvánnal készített interjú; a neves képzőművész Ligeti-etűdökre készített grafikai sorozatot. A kötet a Jaffa Kiadónál jelent meg.

G.: Milyen elfoglaltságokat hoz a jövő?

M. M.: Háromrészes koncertsorozatomnak a Közép-Európai Egyetem ad helyet, ahol a harmadik esten, március 28-án Pusker Júlia hegedűművésszel lépek fel. A Bartók Emlékházban szintén három koncertből álló sorozatot tervezünk idén – Ábrahám Mártával, Pusker Júliával és Kokas Dórával, 20. századi kamarazenevel a műsoron. A Hubay Zene-terem idei zárókoncertjén, április 8-án Pusker Júliával adunk kamaraestet. Októberben szülővárosomban, Sárospatakon indul egy öt koncertből álló bérlet, amelynek keretében zeneakadémista növendékeimmel a népszerű klasszikus és romantikus kamarazenei repertoár legszebb

Forrás: Gramofon-archív

„Mindig megtalál egy téma, egy zeneszerző vagy egy korszak, ami az érdeklődésem középpontjába kerül”

darbjait szólaltatjuk meg. Ezeket a hangversenyeket Budapesten, a Zenetudományi Intézetben megismételjük. Április 22-én, a Föld napján természeti témájú zenéket játszom az egri líceum kápolnájában. A tolcsvai Oremus Szalonban pedig – a Zempléni Fesztivál keretében – különleges témájú, a tokaji borral kapcsolatos művek szólnak meg, főleg osztrák és német szerzők alkotásai. Április végére a spanyolországi Leónba hívtak meg szólóestre.

G.: Már tizedik éve tanít a Zeneakadémián. Mik az előnyei annak, hogy valaki ennyire fiatalon kerül katedrára?

M. M.: Természetesen az idősebb korosztály komoly szakmai tapasztalata és sokéves tanári múltja óriási érték, de a nagyon fiatalon elkezdett tanításnak is megvannak az

előnyei. Például az, hogy közelebb áll az ember ahhoz a korosztályhoz, amelyet tanít. Számomra az a legfontosabb, hogy az adott műben a növendékkel a lehető legjobb megoldásokat találjuk meg. Céлом, hogy jó problémamegoldókká váljanak, tanuljanak meg gyakorolni, módszereket kapjanak a kezükbe, amelyekkel technikai és zeneelméleti szempontból bármilyen korszakban jól tudnak tájékozódni. Hogy minél többféle hangszínt tudjanak előhozni a zongorából, s merjenek kísérletezni. Inspiráló, hogy a Zeneakadémián a BA és MA szakok mellett a Doktori Iskola munkájában is rendszeresen részt veszek – doktori disszertációk opponenseként, illetve Ligetiről előadást tartottam a zeneelmélet és zeneszerzés szakos doktoranduszoknak. Szintén izgalmas munkaként emlékszem arra, amikor egy évig kortárs kamarazenét is tanítottam a mesterképzésben.

G.: Nehéz elképzelni, hogyan fér bele az életébe mindemellet a család: két gyermeket nevel.

M. M.: Keveset alszom, és sok időt töltök munkával. Férjem, Mesterházi Gábor zenekritikus (folyóiratunknak, a Gramofonnak is rendszeres szerzője – a szerk.) rengeteget segít. Nélküle nem lenne lehetséges, hogy ennyi mindenre foglalkozzam. Szükséges továbbá az egészséges életmód, a mindennapi sport.

G.: A családjukban is mindennap jelen van a zene?

M. M.: Nagyon erősen. Hatalmas lemezgyűjteményünk van, több mint 5000 lemezzel, ezek között csodálatos archív felvételek is találhatóak. Férjem megszállott zenehallgató; csellózik, és szépen énekel. Karácsonykor közösen előadtuk A pisztráng című Schubert-dalt a kisebbik fiunknak, Nándornak, akinek ez a kedvenc dala. Nagyobbik fiunk, Dénes hegedülni tanul, és már vele is kamarazenélek a következő növendékhangversenyén. Sok minőségi időt fordítunk rájuk, és olyan fejlesztő játékokat játszunk velük, amelyek ösztönzik az intellektuális, emocionális és motorikus fejlődésüket. Nekem is csak úgy van időm a magam dolgaival meg a háztartással foglalkozni, ha a minőségi idő biztosított a gyerekek számára, mert akkor nyugodtak, elégedettek. Ha este lefeküdték aludni, kilenctől éjfélig a magam ura vagyok, ekkor gyakorolok a koncertjeimre. A gyerekek születésével meg kellett tanulnunk két sebességben élni. Egyrészt ki kell tágítani az időt, és lassan, szeretettel, „szélesen” rájuk szánni az energiát – ez amolyan adagio tempó. Amikor viszont alszanak vagy magukban játszanak, akkor prestissimo kell élnem, s minden percet ki kell használnom. Komoly logisztika kell hozzá, minden napot meg kell tervezni. És meg kell tanulni két-három cselekvést egyidejűleg végezni, ezzel sok időt meg lehet spórolni. ■

PÁLYAKÉP

Marci Mariann Sárospatakon született. A Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskolában Csalog Gábor és Ábrahám Mariann, a Zeneakadémián Falvai Sándor és Kemenes András tanította. Diplomájának megszerzése után a berlini Hanns Eisler Zeneművészeti Főiskolán tanult, majd a budapesti doktoriskola hallgatója lett. 2008-ban védte meg disszertációját, amelyet Ligeti zongoraetűdjéről írt. Mesterkurzusok is jelentősen formálták művészi profilját: Kocsis Zoltán, Elisszo Virszaladze, Pierre-Laurent Aimard, Kurtág György, Rados Ferenc, Florent Boffard. A Zeneakadémián 2002 óta tanít, valamint rendszeresen tart mesterkurzusokat a Crescendo Nemzetközi Nyári Zenei Akadémián.

Honlap: www.marianmarci.com

Marci Mariann tavaszi koncertjei:

Március 28., Közép-Európai Egyetem (km.: Pusker Júlia)

Április 8., Hubay Zeneterem (km.: Pusker Júlia)

Április 22. (A Föld napja), Eger, Líceum Kápolna (szólóest)

A hangversenyek közreműködői:

Jevgenyij Kiszin, Mitsuko Uchida, Grigorij Szokolov, Nyikolaj Luganszkij, Jevgenyij Szugybin, Ránki Dezső, Bogányi Gergely, Rados Ferenc, Jandó Jenő, Várjon Dénes, Mocsári Károly, Simon Izabella, Szegedi Anikó, Würtz Klára, Érdi Tamás, ifj. Balázs János, Tóth Péter, Gyöngyösi Ivett, Steven Isserlis, David Grimal, Szenthelyi Miklós, Baráti Kristóf, Keller András, Kállai Ernő, Jávorkai Sándor, Jávorkai Ádám, Marielle Nordmann, Catrin Finch, Emmanuel Ceysson, Maros Éva, Geiger György, Razvaljajeva Anasztázia, Vigh Andrea, Budapesti Vonósok

MVM Koncertek – A Zongora 2013 és 2014

Jevgenyij Kiszin

Mitsuko Uchida

Grigorij Szokolov

Művészetek Palotája, Bartók Béla Nemzeti hangversenyterem

2013. április 10. (szerda), 19.30 – **Grigorij Szokolov**
2013. szeptember 16. (hétfő), 19.30 – **Jevgenyij Kiszin**
2014. február 26. (szerda), 19.30 – **Mitsuko Uchida**
2014. április 28. (hétfő), 19.30 – **Grigorij Szokolov**
2014. október 22. (szerda), 19.30 – **Bogányi Gergely**
2014. november 24. (hétfő), 19.30 – **Ránki Dezső**

Zeneakadémia Nagyterem

2014. március 12. (szerda), 19.30 óra – **Jandó Jenő**
2014. május 12. (hétfő), 19.30 óra – **Nyikolaj Luganszkij**
2014. szeptember 18. (csütörtök), 19.30 óra – **Jevgenyij Szugybin**
2014. november 6. (csütörtök), 19.30 óra – **Várjon Dénes**

Festetics Palota, Tükörterem

2014. január 26. (vasárnap), 19 óra – **Érdi Tamás**
2014. március 30. (vasárnap), 19 óra – **Mocsári Károly**
2014. december 5. (péntek), 19 óra – **Ifj. Balázs János**

Jegyek és bérletek megrendelhetők a jakobikoncert@gmail.com e-mail címen.
A koncertekről bővebb információ olvasható a www.jakobikoncert.hu honlapon,
ahol megvásárolhatja hangversenyjegyeit a „Jegyvásárlás” menüpontban.

A hangversenysorozat kiemelt támogatója:

„Minden egyes
hangnak
jelentősége van”

Rácz Ödön
nagybőgőművész
nemzetközi
sikerei

Jöhet a szokásos két hamburger és a kóla? – köszönti régi ismerősként a Carnegie Hall büféje Rácz Ödönt, a Bécsi Filharmonikus Zenekar magyar bőgőszólistáját, amikor próbára érzékel zenekarával New Yorkba. A világ nagy koncerttermeiben kivétel nélkül mind ott-hon van; előbb-utóbb talán Magyarországon is megismerik – ami Ödön egyik legnagyobb vágya. Legutóbbi szólólemeze Zubin Mehta írt meleg hangú, személyes ajánlást. Volt, hogy tíz nagybőgőt is tartott otthon, váltogatta a hangszereket, amíg megtalálta az igazit.

➤ Kálmán Zsuzsa/Bécs

Gramofon: *Hány hangszere van otthon?*

Rác Ódón: Ma már csak kettő. Egy 1781-ben készült Michael Ignatius Stadlmann hangszer és egy új bécsi kópia, amit Rác Barnabás berlini magyar hangszerépítő mester készített nekem. A Stadlmann a bőgők Stradivarija, mindig ilyen hangra vágytam. Nem kis erőfeszítéssel, de meglett.

G.: *Nem akarok a zsebemben turkálni, de mennyibe kerül egy ilyen hangszer, s hol lehet egyáltalán kapni?*

R. Ó.: Sok-sok ezer euró az értéke, de hogy én mennyiért vettem, az maradjon titok. A Bécsi Filharmonikusok korábbi nagybőgőseié volt, több generáción keresztül. Sokszor hallottam koncerten, lemezeken, s beleszerettem a hangjába. Amikor idős kollégám nyugdíjba ment, megkérdeztem: nem adná-e el nekem a hangszerét? Nem! – volt a határozott válasz. Ettől kezdve azonban négy éven át hente felhívtam, s megkérdeztem tőle, játszik-e néha, vagy csak áll a hangszer a sarokban? Egy alkalommal szólókoncertet adtam Bécsben, amire az idős muzsikus is eljött. A végén odajött gratulálni, s azt mondta, hívjam fel, meg fogunk állapodni. Mindenemet eladtam, s így enyém lett ez a gyönyörű Stadlmann, amely egy életre szól.

G.: *Milyen volt a legelső hangszere? Egyáltalán bőgő volt az első?*

R. Ó.: Hegedülni tanítottak a szüleim, ami teljes tévedés volt egy olyan családban, ahol az üknagyapám is híres bőgős volt. Őt a dédnagyapám, majd a nagyapám követte. Az édesapám is bőgős lett, miért lettem volna éppen én hegedűs? Nem szerettem, aminek elég látványos jelét adtam, mert egyszerűen összetörtem a hegedűt.

G.: *Ekkor hány éves volt?*

R. Ó.: Alig négy. A hegedűt cselló követte, amit már nem bántottam, viszont gyakorolni sem voltam hajlandó. Könyörögtem a szüleimnek, hogy vegyenek nekem végre egy bőgőt, amit nagy nehezen ötévesen meg is kaptam. Pontosabban kaptam egy sámlit és egy bőgőt, mert valamiről el kellett érni a hangszert. Azóta nagyjából a helyemen vagyok, soha többé nem kellett gyakorlásra ösztökélni, és sámlit sem kell ma már.

G.: *Kisgyerekként már profi zenészkARRIERE készítették fel?*

R. Ó.: Mai szemmel nézve elég spártai gyerekkorom volt. Szolfézs, összhangzattan, gyakorlás: semmi más nem volt az életemben. Szigorúan fogtak: nekem mindig pontosnak kellett lennem, az nem fordulhatott elő, hogy nem gyakoroltam eleget, hogy felkészületlenül menjek egy órára. Fogalmam sem volt, milyen focizni, fára mászni, sportolni, bélyeget gyűjteni. Csak a zene volt.

G.: *Volt hiányérzete, irigyelte a focizó, fára mászó osztálytársait?*

R. Ó.: Akkor nem, mert szerettem bőgözni! Inkább ma lenne jó, ha mondjuk a sport vagy valamilyen hobbi beépült volna az életembe. Éppen ezért észnél kell lennünk a feleséggel, mert Danika, az én kisfiam is kizárólag a

bőgővel szeret játszani, s undorral löki el magától a legmenőbb távirányítós autósodákat. Órákig képes hallgatni, amikor játszom, s kétévesen már nyúlt a vonó után.

G.: *Magyarországon először 1996-ban, tizenöt éves korában lehetett önről hallani, amikor megnyerte a Ki Mit Tud-ot. Nem sokkal később már Bécsben folytatta tanulmányait. Ez kinek volt az ötlete?*

R. Ó.: Budapesten jártam a Zeneakadémiára, ahová Alois Posch, egy csodálatos művész jött egyszer Bécsből kurzust tartani. Mikor előjátszottam neki, ízekre szedte és úgy megbíráta a játékomat, hogy gyengébb idegzetűek sírva elszaladtak volna. Főleg a stílusomat kritizálta: azt mondta, kusza. Nem mondom, hogy nem hökkentem meg, de egy életre szóló leckét kaptam. Aztán a hosszú percekig tartó, bántóan kritikai elemzését azzal zárta, hogy amúgy jó a technikám, és szívesen lát Bécsben, az Akadémián, ha nála akarok tanulni. Ott helyben eldöntöttem: jövök! Az alapokat otthon megkaptam remek tanáromtól, Járdányi Gergelytől, de Bécs továbblépést jelentett.

G.: *Megengedhették maguknak a szülei, hogy külföldön tanuljon?*

R. Ó.: Dehog. Egyes-egyedül édesanyám követett el mindent, hogy valahogy előteremtse a szükséges anyagiakat. A Camerata Budapesttel elkezdtem koncertezni. Sokat jártunk Németországba, ahol napi két koncertet adtunk.

Sült krumplin és főtt rizsen éltem, s gyűjtöttem a bécsi tanulmányokra. Bevállaltam, hogy szólót is játszom, így néhanapján háromszor álltam pódiumra. Mikor az első évre való összejött, kimentem Posch-hoz, s megkezdtem nála a tanulmányaimat. Közben folytattam a koncertezést, ami óriási előadói rutint adott, s nem utolsó sorban megkerestem vele a következő évekre valót. Az első év után szerencsémre elindulhattam Bécsben a Zeneakadémia szólista-versenyén, amit megnyertem. Ez nagy dolog volt, mert bögős ott még soha nem nyert. Ezáltal zenész körökben megismertek, s elkezdtek hívni az Operába helyettesíteni. Így tudtam finanszírozni a tanulmányaimat. Alois Posch nélkül ma nem lennék sehol, az biztos. Ő tanította meg nekem a „bécsi iskolát”. Megtanította, hogyan kell Mozartot, Schubertet, Haydn-t „bécsiül” játszani.

G.: *Elmondaná részletesebben, hogyan kell „bécsiül” játszani Schubertet, s mi volt a titok, amit otthon nem sajátított el?*

R. Ö.: Schubert Arpeggione szonátáját vettük több mint fél éven át. Ezen magyarázta el, hogy a „bécsi hangzás” mélyebb, soha nem kemény, hanem finom játékkal érhető el. A vibratók soha nem gyorsak, hanem középhlassú, egyenletes tempójúak. Normális esetben egy bögőnél természetes, hogy a vonó a húrtartó és a láb között 3-4 centiket elmászkál. Posch belém verte, hogy teljesen egy síkban kell játszani, s másképp fog szólni a hang. A legfőbb titok, hogy egy műben minden egyes hangnak jelentősége van. Ha ezt nem érti a zenész, nem is tudja rendesen előadni. Posch olyan gyakorlatokat végzett velem, hogy ki kellett választanom egyetlen hangot egy műből, bármelyiket, s azt végig kellett elemezni: hol szól, hogy szól, mikor jön elő újra, hová vezet. Mozartot egész más vonóval kell játszani, mint mondjuk Brucknert, Bachot vagy Dvořákot. Posch addig elemezte velem a szerzőket és a darabokat, amíg valóban úgy szólt, ahogy kell, s ezzel megtanította, hogyan közeledjek a zenéhez. Hogy a zene a gyakorlás és a technika mellett elsősorban fejben alakul ki. Ezt – és most bocsánatot kérek mindenkitől – csak Bécsben tudtam így megtanulni.

G.: *Ez a Bécsi Filharmonikusok titka, ettől ennyire sikeresek?*

R. Ö.: Igen, ettől tud ennyire együtt játszani a zenekar.

G.: *A zenekarban rengeteg a neves muzikus, akik maguk is szólisták. Előfordul, hogy jön egy karmester, s önök nem értenek egyet azzal, amit kér?*

R. Ö.: Igen, de a véleményünket megtartjuk magunknak. Még az elején egyszer kisebb vitába keveredtem Nikolaus Harnoncourtal, mert másképp gondoltam a bögő szerepét egy darabban. Majdnem botrány lett belőle. Próba után odajött hozzám a koncertmester, s azt mondta: Ödön, mi azért vagyunk „A Bécsiek”, mert minden karmester zenei igényét teljesíteni tudjuk. Az egyéni ambíciókat néha háttérbe kell szorítani vagy szólólemez kell készíteni.

G.: *Vannak kedvencek, akikkel a zenekar nagyon szívesen játszik?*

Fotó: Lukas Beck

R. Ö.: Persze! Ilyen például Mariss Jansons, Christian Thielemann, Ricardo Muti, Gustavo Dudamel. Az igazi nagy zenész mindig felvillanyozza a zenekart.

G.: *Újabb szólólemeze jelent meg nemrég Annyi nagyszerű zenész között él itt Bécsben; hogyan választotta ki ifjabb Balázs Jánost zongorapartneréül?*

R. Ö.: Nem ismertem személyesen, de hallottam játszani, s úgy gondoltam, ő lesz ennek a századnak az egyik nagy zongoristája. Intelligens, kitartó, Cziffra György legszebb játékát idézi.

G.: *Azt hittem, ez is kicsit a honvágy.*

R. Ö.: A honvágy inkább abban jelentkezik, hogy ha van egy szabad délutánom, beülök a kocsiba, s hazarohanok akár csak egy pár órára is. Beugrom anyámhoz, s utána autózom Budapesten, megnézem a kedvenc épületeimet, majd ugyanazzal a lendülettel hazajövök Bécsbe. A másik fontos törekvésem, hogy otthon is adhassak koncerteket, és ismerjék meg Magyarországon is a lemezemet, a játékomat. Nehéz az egyeztetés, mert a zenekarban nagyon be vagyunk fogva, ráadásul megalakítottuk a The Philharmonics nevű együttesünket, amellyel külön is turnézunk rengeteget. De lehetetlen nincs, s amikor hívnak, én boldogan megyek haza játszani!

G.: *Bécsben teljesen beilleszkedett?*

R. Ö.: Igen. Bécsnek van még egy titka: itt kifejezetten jó zenésznek lenni, mert Bécs szereti és megbecsüli a muzikusait. Ez egyébként a többi művészeti ágra is igaz. Akik itt jók voltak a Zeneakadémián, azokat nem engedik el szívesen, s mindenkinek jut méltó feladat. ■

RácZ Ödön Double Bass Fantasy című új lemezéről írt recenzióink az 51. oldalon olvasható.

Közgyűlés után, díjkiosztó előtt

Az International Classical Music Awards (ICMA) éves közgyűlése – amit január 17-én és 18-án Las Palmasban (Gran Canaria, Spanyolország) rendeztek – döntött a nemzetközi klasszikus zenei díj idei nyerteséről. A díjkiosztó gálakoncertet március 18-án rendezik a milánói Auditoriumban; számos ICMA-győztes szólista és az Orchestra LaVerdi közreműködésével, John Axelrod amerikai karmester vezényletével. A Gramofon számára megtiszteltetés, hogy – a közép-európai régióból egyedülként – 2002 óta megszakítás nélkül részt vehet az egyre rangosabb, független klasszikus zenei díj zsűrijének munkájában.

➔ Retkes Attila / Las Palmas

Remy Franck, az International Classical Music Awards (ICMA) zsűrielnöke – a Luxemburgban megjelenő, német és francia nyelvű Pizzicato zenei folyóirat főszerkesztője – az idei győzteseket ismertetve elmondta: a 13 ország 17 vezető zenei médiumát reprezentáló zsűri a szavazási folyamatban összesen 275 produkciót nominált.

A szavazás módszertana

A jelölések beérkezését követően háromfordulós voksolással döntöttünk a 15 kategóriáról, illetve a különdíjakról. Remy Franck hangsúlyozta: „a győztes produkciók kiválasztásában egyáltalán nem vettük figyelembe a kereskedelmi szempontokat, és a szavazásnál mindenki félre tudta tenni a saját nemzeti hovatartozását is. A kategóriadíjak mellett az ICMA hat különdíjat is odaítélt – hogy ezzel is kifejezze a rendkívüli zenei teljesítmények iránti tiszteletét. A zsűri célja és szándéka változatlan: mi azokat a művészeket és produkciókat díjazzuk, amelyek nem egyszerűen kiválóak, hanem korszakos jelentőségűek.”

A 2013. évi díjazottak teljes listája a 18-19. oldalon található. Ebben az összeállításban még nem szerepel Az év hangfelvétele: ezt a produkciót a zsűritagok a kategóriagyőztesek közül választják ki, s csak a díjkiosztó gálaesten jelentik be (ennek megfelelően a Gramofon is csak 2013 nyári számában közölheti). Az idei gálakoncertet március 18-án, hétfőn este Milánóban, az Auditoriumban rendezik meg, több ICMA-győztes szólista és az ugyancsak díjazott Orchestra LaVerdi közreműködésével, a kiváló amerikai karmester, John Axelrod vezényletével. A European Broadcasting Union (EBU) kiterjedt hálózatának köszönhetően az idei gálakoncertet is több millióan hallgathatják meg – élőben vagy felvételen.

A díj története

Az ICMA előzményei az 1990-es évek közepéig nyúlnak vissza. Egy amerikai, egy német és egy francia zenetörténész-

Remy Franck, a zsűri elnöke

lapszerkesztő – David Hurwitz, Sören Meyer-Eller és Christophe Huss – Cannes Classical Awards néven alapított nemzetközi zenei díjat, amelyet a Midem nemzetközi zenei vásárral és szakkiállításal (Cannes, Franciaország) szoros együttműködésben, de jogilag attól függetlenül rendeztek meg. A Gramofon – és személyesen e sorok írója – 2001-ben kapott meghívást a zsűribe, és a következő évtől kapcsolódott be a szavazási folyamatba. Két évvel később Hurwitz, Meyer-Eller és Huss – szakmai nézetkülönbségek miatt – úgy döntött:

nem folytatja a Midemmel való együttműködést. A zsűrihez hivatalosan vagy társult tagként kapcsolódó 12 médium (köztük a Gramofon) azonban együtt maradt, és 2004. szeptember 9-én, Párizsban tartott alakuló közgyűlésén létrehozta a Midem Classical Awards (MCA) nemzetközi zenei díjat. Az egyes kategóriadíjakról és a különdíjakról döntő szakmai testület „törzsgárdája” azóta is változatlan, bár az elmúlt nyolc évben itt is voltak belső szakmai viták, s részben ezekből adódó személycserék.

Az MCA nemzetközi zsűrije 2005-ben Luxemburgban, 2006-ban Budapesten (a Művészetek Palotájában), 2007-ben Londonban, 2008-ban Varsóban, 2009-ben pedig Brüsszelben tartotta éves közgyűlését – a díjkiosztót minden esetben Cannes-ban, a Midem keretében rendezték meg. 2010-ben a Midem szakkiállítást rendező Reed Exhibitions – a világgazdasági válságra, s annak a zeneiparba begyűrűző hatásaira hivatkozva – kiszállt a díjkiosztó finanszírozásából. Az évek során egyre inkább összekovácsolódó, szakmai tekintélyét folyamatosan növelő zsűri azonban ezután is együtt maradt: 2011-ben jött létre a jelenlegi formájában működő ICMA, amelynek függetlenségét és a kereskedelmi-üzleti szempontoktól való tartózkodását – a Midemmel való szakítás után – már senki sem kérdőjelezi meg. Az ICMA 2011-ben Valenciában, 2012-ben Moszkvában, 2013-ban pedig ismét Spanyolországban (Las Palmas, Gran Canaria) tartotta éves közgyűlését. A 2011. évi díjkiosztót Tampereben (Finnország), a 2012. évi

gálakoncertet pedig Nantes-ban (Franciaország) rendezték, ezt követi az idei milánói gála. Az ICMA zsűrijében – jelentős európai nyomtatott zenei folyóiratok főszerkesztői mellett – ma már vezető internetes orgánumok és nemzetközi klasszikus zenei rádiók igazgatói, főszerkesztői is részt vesznek, tágítva ezzel a testület szakmai horizontját. A 2013-as zsűri összetétele – alfabetikus sorrendben – a következő: Andante (Törökország), Classic Radio (Finnország), Crescendo (Belgium), Fono Forum (Németország), Gramofon (Magyarország), IMZ (Ausztria), Kultura (Oroszország), MDR-Figaro (Németország), Musica (Olaszország), Musik & Theater (Svájc), Orpheus Radio (Oroszország), Opera (Nagy-Britannia), Pizzicato (Luxemburg), Radio 100,7 (Luxemburg), Resmusica.com (Franciaország), Rondo Classic (Finnország) és Scherzo (Spanyolország).

Az idei közgyűlés

2013-ban az ICMA nemzetközi zsűrije a 29. alkalommal megrendezett Kanári-szigeteki Zenei Fesztivál (Festival de Música de Canarias) meghívásának tett eleget, s így az idei közgyűlést Las Palmasban, a Teatro Guiniguada színház-épületében tartottuk. Az 1985-ben alapított fesztivál már régóta a kiemelkedő jelentőségű európai zenei programok közé tartozik. Világhírű szólisták, karmesterek és zeneszerzők is szívesen látogatják, ami – a magas művészi színvonal és a professzionális szervezés mellett – nyilván a szigetek csodálatos természeti környezetének és klímájának is köszönhető. Gran Canaria jelentős zenei hagyományral is büszkélkedhet: 1845-ben (Madridot és az Ibériai-félsziget más nagyvárosait megelőzve) itt jött létre az első hivatásos szimfonikus zenekar (Società Filarmonica di Las Palmas); a francia romantika egyik jeles mestere, Camille Saint-Saëns pedig nemcsak a telet töltötte itt, de a sziget zeneéletébe is aktívan bekapcsolódott.

A fesztivál rendezői teljes joggal lehetnek büszkéek az elmúlt három évtized közreműködőinek névsorára is, amiből most – ízelítőül – csak tíz karmester és tíz szólista nevét idézzük fel: Claudio Abbado, Daniel Barenboim, Riccardo Muti, Sir Colin Davis, John Eliot Gardiner, André Previn, Bernard Haitink, Carlo Maria Giulini, Sergiu Celebidache és Solti György, illetve Plácido Domingo, José Carreras, Msztyiszlav Rosztropovics, Vladimir Ashkenazy, Isaac Stern, Shlomo Mintz, Yo Yo Ma, Radu Lupu, Henryk Szerying és Ivo Pogorelich. Mi, zsűritagok idén két koncertet hallottunk. Január 17-én, vasárnap este, az Auditorio Alfredo Kraus nagytermében Valerij Gergiev vezényelte a Szentpétervári Mariinszkij Színház Zenekarát; a másoron Csajkovszkij b-moll zongoraversenye (szólista: Alekszej Vologyin) és Sosztakovics X. szimfóniája mellett egy ősbemutató, Nino Diaz spanyol kortárs szerző klarinétversenye (szólista: Cristo Barrios) szerepelt. Másnap, a Teatro Pérez Galdés színháztermében az ugyancsak világhírű Emerson Vonósnégyes lépett színpadra; a programban Dvořák, Sosztakovics és Schumann kvarsettjei szerepeltek.

ICMA 2013: a győztesek

Az alábbiakban felsoroljuk a különdíjak nyerteseit, illetve az egyes CD- és DVD kategóriák díjazottait. A zsűri döntése alapján – a fordítási és átírási problémák elkerülése, valamint az ICMA egységes arculatának megőrzése miatt – az egyes zeneszerzők és előadóművészek nevét, illetve zeneművek címét angolul (illetve az angol helyesírás szabályai szerint) közöljük. Valamennyi laptársunk ezt a módszert követi – kérjük olvasóink szíves megértését.

Életműdíj: Aldo Ciccolini

Az év művésze: Carolin Widmann

Az év fiatal énekes: Valer Barna-Sabadus

Az év fiatal hangszeres művésze: Alessandro Mazzamuto

Az év hanglezkiadója: Audite

A legjobb klasszikus zenei honlap:

Philharmonia Orchestra, www.philharmonia.co.uk

Különleges teljesítmény (Special Achievement) elismerése: Robert von Bahr és az Orchestra LaVerdi

CD és DVD kategóriák

Régizene

Amarcord – zu S. Thomas

Zwei Gregorianische Messen aus dem Thomas-Graduale – Thomaskirche Leipzig, um 1300

Amarcord Ensemble Rkap 10112

Barokk hangszeres zene

Johann Sebastian Bach: Sonatas & Partitas BWV 1001-3 (Vol. II)

Isabelle Faust, violon

Harmonia Mundi HMC 902124

Barokk vokális zene

Polychoral Splendour

Music from the four galleries of the Abbey Church of Muri by Giovanni Gabrieli and Heinrich Schütz

Cappella Murensis (Siri Karoline Thornhill, Stephanie Petillaurent, Rolf Ehlers, Jürgen Ochs, Mirko Ludwig, Manuel Warwitz, Simon Schnorr, Kees Jan De Koning), Les Cornets Noirs, Johannes Strobl

Audite 92.652

Aldo Ciccolini zongoraművész, az idej életműdíjas

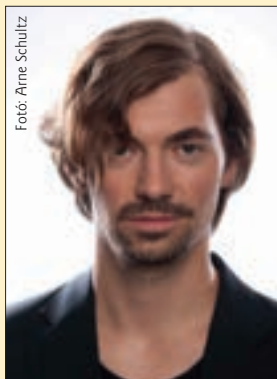
Forrás: Gramofon-archív

Az év művésze:
Carolin Widmann

Forrás: Gramofon-archív

A milánói díjkiosztó gálakoncert
karmestere: John Axelrod

Fotó: Anne Schultz

Az év fiatal énekes:
Valer Barna-Sabadus

Forrás: ICMA

Az év fiatal hangszeres művésze:
Alessandro Mazzamuto

Vokális szólóprodukció

Christian Gerhaher – Ferne Geliebte
Beethoven – Haydn – Schönberg – Berg
Christian Gerhaher, baritone, Gerold Huber, piano
Sony Classical 88691935432

Kórus- és oratorikus művek

Felix Mendelssohn Bartholdy – Geistliches Chorwerk
Kammerchor Stuttgart, Frieder Bernius
Carus 83020

Opera CD

Stanislaw Moniuszko: Verbum nobile
Aleksander Teliga, Aleksandra Buczek, Leszek Skrla,
Michal Partyka, Janusz Lewandowski, Chor i Orkiestra
Opery na Zamku / Wacislaw Kunc
Dux 783

Szólóhangszeres produkció

Serge Rachmaninov: Piano Sonata No. 1 in D minor, Op.
28, Piano Sonata No. 2 in B flat minor, Op. 36
Nikolai Lugansky, piano
Naïve AM208

Kamarazene

Olivier Messiaen: Quatuor pour la fin du temps
Carolin Widmann, violin, Jörg Widmann, clarinet,
Nicolas Altstaedt, cello, Alexander Lonquich, piano
Orfeo C 840121 B

Versenymű

Dances to a Black Pipe
Copland – Brahms – Fröst – Piazzolla – Hillborg – Högberg
Martin Fröst, Australian Chamber Orchestra, Richard
Tognetti
BIS SACD 1863

Szimfonikus zene

Albert Roussel: Le festin de l'araignée (The Spider's
Banquet), Padmâvatî

Royal Scottish National Orchestra, Stéphane Denève
Naxos 8.572443

Kortárs zene

Einojuhani Rautavaara: Cello Concerto No. 2 'Towards
the Horizon', Modificata, Percussion Concerto
'Incantations'
Truls Mørk, cello, Colin Currie, percussion, Helsinki
Philharmonic Orchestra, John Storgårds
Ondine ODE11782

A legjobb válogatás

Anton Bruckner: Symphonies No. 1 - 9
Gewandhausorchester Leipzig, Herbert Blomstedt
Querstand VKJK 1230

A legjobb archív felvétel

Les Ballets Russes
Igor Stravinsky: The Firebird, Petrushka, The Rite of
Spring
Moscow Philharmonic, Moscow State Conservatory
Symphony Orchestra, Radio and Television Symphony
Orchestra, Dmitrij Kitajenko, Pierre Boulez, Vladimir
Fedoseyev
Melodiya 1001990

DVD produkció

Francesco Cilea: Adriana Lecouvreur
Angela Gheorghiu, Jonas Kaufmann, Olga Borodina,
Alessandro Corbelli, David Soar, Iain Paton, Janis Kelly,
Sarah Castle, Maurizio Muraro, Bonaventura Bottone,
Chorus and Orchestra of the Royal Opera House, Covent
Garden, Sir Mark Elder (conductor) & David McVicar
(stage director)
Decca 0743459

DVD dokumentumfilm

John Cage – Journeys in Sound. A Film by Allan Miller &
Paul Smaczny
Accentus ACC 20246

Salzburgi Mozart-hét: új vezetés és koncepció

A Salzburgi Mozart-hét – amely a zeneszerző születésnapját fogja közre, s így idén január 24-től február 3-ig tartott – az újév utáni első nagy nemzetközi klasszikus zenei rendezvény. Ez a fesztivál természetesen nem veheti fel a versenyt az exkluzív Nyári Játékokkal, mégis egyedül színteltet képvisel a város zenei életében. A bécsi klasszikus és a barokk zene rajongói ez idő alatt igazi zenei csemegéket fogyaszthatnak, nem akármilyen művészek társaságában.

◆ Dr. Székely György / Salzburg

A Nemzetközi Mozart Alapítvány – a Salzburgi Mozarteummal együttműködve – 1956 óta rendezi meg évről-évre a népszerű eseménysorozatot. A hét igazából 10 napos, ami alatt sok-sok kamarazene, zenekari és szólókoncert hallható. Idén például 30 koncert – és nem csak Mozart! Tíz nap alatt a világból megannyi jelentős művész hallható-látható, és bennük egy a közös: a Mozarthoz való kötődés. A szervezők idén is világnagyságokat nyertek meg a jeles alkalomnak, és e művészek boldogan jönnek mindig Salzburgba zenélni.

Wolfgang Amadeus a zenerajongók szemében örökös csoda; zenéje mindennapi életünk része. Színpadi műveit folyamatosan játsszák a világban. Titka megfjthetetlen, mivel egyszerre profán és túlvilági, gyönyörködötő, de provokatív, emberszerető, férfigyűlölő, nőbolond, istenfélő, korlátlanul szabadságra vágyó, antiklerikális, polgárpukkasztó. Nincs az az ideológia, amely ne mondhatná magáénak, pedig ő mindezekben már egészen fiatalon felül-emelkedett.

Marianne Crebassa és Olga Peretyatko, a Lucio Silla női főszereplői

Foto: Matthias Baus

Klasszika és kortárszene

A Mozart-hét egyik nagy találmánya volt éveken át, hogy Mozart szellemében kortárs zenét is beemelt a programba. Érdemes megemlékezni az eddigi sikeres intendáns, a Frankfurtba szerződött Stephan Pauly működéséről. Neki volt köszönhető a klasszikus és a kortárs zene érdekes és a világon egyedülálló vegyítése. Erről ő maga így nyilatkozott: „Bayreuth-ban nőttem fel, és a szemem előtt zajlott le a Wagner-fesztivál modernizálása. A törzsközönség nagy felháborodása közepette mutatják be a kortárs rendezéseket, ám ez engem nem tántorít el attól, hogy szükséges egy új publikum megnyerése. A törzsközönség egy részének elvesztése után új és nyitottabb közönség fog itt, Salzburgban is megjelenni. A kortárs zene gyakran szokatlan hangzása egy olyan zenei nyelvet jelent, ami kezdetben tényleg idegenül hat. De már a Mozart-héten észrevehetően megjelent egy új, a mai zenére nyitottabb hallgatóság is. Másik elképzelésem idén az volt, hogy Mozart és a kortárs művészek szakrális zenei alkotásait is szembesítsük. Így kerültek a programba Mark Andre ilyen jellegű művei is. Anton Webern és Mozart műveinek társítása első pillanatra furcsának tűnik, de a szerzők életútjában, valamint expresszív, törékeny hangzásvilágában érzek párhuzamot. Úgy gondolom, hogy korunk nagy előadóművészeinek megnyerése a ritkán hallható és modern művek elfogadásában is szerepet fog játszani, hiszen nagyon fontos, hogy a művészi jelenlét a maga teljes szuggesztivitásában, erejében megnyilvánuljon.”

Marc Minkowski elképzelései

Marc Minkowski, a Mozart-hét új művészeti vezetője

A Mozart-hét új művészeti vezetője a francia Marc Minkowski, aki húsz éve vezeti saját barokk zenekarát, a Les Musiciens du Louvre együttesét. Miután nagy nemzetközi sikereket értek el, főleg a francia barokk operák és oratorikus művek előadásával, a klasszikus kor és főként Mozart-művek kerültek működésük középpontjába. Ennek egyik oka, hogy Minkowskit már majdnem két évtizede foglalkoztatják Salzburgban, mind a Mozart-héten, mind a nyári fesztiválokon. Sikere, hírneve és türelme beérett: a Mozart-hét művészeti igazgatójaként 2013-tól az ő zenei koncepciója valósul meg a híres téli fesztiválon. Az idei koncertkínálatban már érezhető is volt a hangsúlyok eltolódása a barokk és klasszikus művek felé.

Az „auftakt” nagy siker volt: Mozart 16 éves korában írt, Lucio Silla című operáját mutatták be – Marshall Pynkoski kanadai koreográfus-rendező és Minkowski irányításával. Pynkoski Mozart korába helyezte a produkciót, és ehhez

Fotó: Matthias Baus

Rolando Villazón és a tánckar tagjai a Lucio Silla előadásában

megfelelő mozgáskultúrát, a zenekari részek alatti balettjeleket komponált. Az ellenségeinek megkegyelmező diktátor kissé naiv, olykor Hollywoodot idéző, érthetetlen happy enddel záruló történetét barokk-klasszicizáló stílusban adták elő – ellentétben a 2006-os Mozart-év sikeres előadásával. Akkor a rendező, Jürgen Flimm átfogalmazta és valódi, tragikus kortárs drámát hozott létre a fiatal Mozart ihletett muzsikájára. A három női főszereplő megérdemelt, fergeteges sikert aratott; közülük a fiatal orosz Olga Peretyatkónak Anna Netrebkóhoz hasonló karriert jósolnak. Két éve debütált a modell-szépségű szentpétervári énekesnő Bellini Rómeo és Júliájában, s azóta üstökösként emelkedik pályája. Hangja inkább lírai szoprán, emlékeztet Rost Andréára. A címszerepben Rolando Villazón elsősorban színészi játékaival fogta meg kitartó, hálás, s az énekes korábbi sikereire jól emlékező közönségét. Mozart milánói tartózkodása alatt készült az opera, amelynek szövegkönyvére még három másik szerző is írt (nem sokkal később) dalműveket. A joggal dicséret koncepció része volt, hogy ezek is elhangozzanak. Johann Christian Bach teljes operáját a Mozarteum zenekara, míg Pasquale Anfossi művének részleteit egy 2005-ben alakult francia zenekar, a Le Cercle de l'Harmonie szólaltatta meg.

Schiff András évek óta a fesztivál meghatározó személyisége

Fotó: Brigitta Kowsky

Csúcsminőségű koncertek

Az idei Mozart-hét programjainak kritikusai egyetértettek abban, hogy a fesztivál csúcspontjait Schiff András koncertjei jelentették. Schiff András – a Mozart-hét egyik központi alakja sok-sok éve – hangversenyeire elsőként fogynak el a jegyek. Zenekarával, a Cappella Andrea Barcával előadott Mozart–Beethoven–Schubert-estjei viharos közönségsikert arattak két alkalommal – az egyik koncert éppen Mozart születésnapján, január 27-én volt.

A Mozart-hét kortárs rezidens komponistája Johannes Maria Staud 39 éves innsbrucki zeneszerző volt, akinek zenekari és kamaraművei már több nemzetközi díjat nyertek el. A Berlini és a Bécsi Filharmonikusok többször is előadták szerzeményeit. Utóbbiak ősbemutatóként játszották most Mozart K. 475-ös c-moll zongora-fantáziájának általa áthangszerelt változatát. A „bécsiek” három koncertet adtak, és Mozart művei mellett a Wagner-évre való tekintettel elhangzott a Siegfried-idill és a Wesendonck-dalok is. Minkowski saját zenekarával Wagner 18 éves korában írt, egyetlen szimfóniáját (C-dúr) is előadta, amely elsősorban Beethoven hatását tükrözi. A két éve alakult Mozart Gyermekzenekarnak, valamint a Havannai Ifjúsági Zenekarnak egy több éves salzburgi projekt keretében való felléptetése is üde színfoltja volt a fesztiválnak. A világhírressé vált venezuelai „El sistema” zenei oktatási rendszer sztárkarmesterévé vált Gustavo Dudamel most a bécsieket vezényelte. A Mozart-hét valamennyi programját – a koncertek mellett beszélgetéseket, kiállításokat és filmvetítéseket – sem maradéktalanul ismertetni, sem végighallgatni nem lehet. Mégis, akinek módja van csak néhány napot e mesés, havas tájban tündöklő városban eltölteni, ne mulassza el a téli zenés látogatást. Az elkövetkező hónapok húsvéti, pünkösti és nyári fesztiváljai is elképesztő számú és minőségű produkcióval várják közönségüket. Kiemelhetjük a venezuelai „El sistema” három szimfonikus zenekarának és kamaraegyütteseinek 11 koncertjét, illetve Cecilia Bartoli jól átgondolt pünkösti programjait, amelyek vezérfonala „az áldozat” tematikája lesz – zenében, prózában, képzőművészetben. ■

Multifunkcionális ház a Mátyás utcában

Március végén nyitja meg kapuit a Budapest Music Center új épülete, a ferencvárosi Mátyás utcában. A ház valódi zenei központként – zenekedvelő emberek, művészek, műfajok, stílusok és a zenéhez kapcsolódó tevékenységi formák találkozási pontjaként – működik majd: koncerteket és mesterkurzusokat rendeznek, lemezfelvételeket készítenek, jazzklub várja az érdeklődőket, valamint itt kap helyet a Nemzetközi Eötvös Intézet is. Régóta dédelgetett álmának valóra váltásakor Gőz László tulajdonos a legapróbb részletekre is odafigyelt – ezekről is kérdeztük.

❖ Várkonyi Tamás

A zenei központ építésének folyamata sajnos nem volt mentes a kényszerű pihenőktől. Gőz László cége hét éve vette meg a Mátyás utca 8. szám alatti ingatlant, 2008-ban kapta meg az építési engedélyt, de a válság miatt további három évet kellett várni a bankhitelre, így 2012 elején kezdhették el az építkezést. A 2,5 milliárdos beruházás száz százalékban magántulajdon, ami ugyanakkor tartalmaz egy 500 millió forintos kormányzati támogatást.

A zenei központ működési támogatására még pályázni kell, de a hitel visszafizetését a BMC vállalta. „A magántulajdon függetlenséget biztosít, de a hitel visszafizetése anyagi függőséget is jelent – mondja Gőz László. – Könnyebb lenne a helyzet egy biztonságot nyújtó állandó támogatással, de erre csak ígérek vannak. Az biztos, hogy támogatás nélkül nehezen fog menni, ráadásul hetvenegy éves leszek, mire a havi 10 milliós törlesztéseket visszafizetem. Hogy miért vágtam bele mégis? Tizenegy éve készíttem elő ezt a házat, ezt szeretném magam után hagyni,

Gőz László több mint egy évtizede fogalmazta meg, hogy a BMC komplex tevékenységéhez önálló épületre van szükség

ezért is gondoskodtam arról, hogy a ház funkciója nem változtatható meg akkor sem, ha én már nem leszek – ennél többet nem tudok tenni. A zenei központ számos közcélú feladatot lát el, a BMC-ben dolgozó tizenhat munkatárs töretlen erőt ad nekem.”

Minden egy helyen

A ház kifejezetten azzal a céllal épült, hogy a szólóesttől a kamaraeszten, a kisebb létszámú szimfonikus zenekari és jazzkoncerten át a félszcenikus kisoperáig, a balettig vagy akár kiállításig minden olyan rendezvénynek otthont adjon, ami valamilyen módon kapcsolódik a zenéhez. A koncerttermet alapvetően kamarazenei terveztek, de az akusztikai „behangoló” koncerteken hatvanfős szimfonikus zenekar is kipróbálta a termet. Az új épületben folytatja munkáját a tizenhét éve működő zenei információs központ, ide költözik a mintegy százezer tételt magában foglaló BMC zenei könyvtár is, aminek olvasóterme száz fő befogadására alkalmas, és előadóteremként is funkcionál; a tervek szerint zenetörténeti előadásokat rendeznek majd a koncertek előtt. „A koncepció az volt – mondja Gőz László –, hogy a ház képes legyen egy-egy produkciónak megszületéstől az előadásig otthont adni. Itt lehet a produkciót próbálni, koncerten előadni és hangfelvételt készíteni. Külföldi vendégművészeinket a művészlakásokban el is tudjuk szállásolni. A központ nagy büszkesége Eötvös Péter Intézete – reméljük, mindenben ki tudjuk szolgálni az intézet működését” (lásd keretes írásunkat).

Fotó: Mankovits Marcell

EÖTVÖS PÉTER: SZELLEMI KÖZÖSSÉG

„A Nemzetközi Eötvös Péter Intézetet 1991-ben alapítottam fiatal karmesterek és zenekari muzsikuskok részére; a Kortárszenei Alapítványt pedig 2004-ben hoztam létre karmesterek és zene-

szerezők számára, hogy egymás gondolkodásmódját megismerjék, és együtt dolgozzanak. Az alapítvány eddig is működött, csak nemzetközi színhelyeken, most a súlypont áthelyeződik Budapestre. Az én munkámat is megkönnyíti, hogy itthon fogom vezetni a

kurzusokat. Sok külföldi kurzust vezettem – tapasztalatom, hogy a jó helyszín, a folyamatosság és a koncepció a fontos. Az, hogy mindhárom feltétel adott lesz a BMC-ben, kivételes lehetőség számomra. Az új épület adottságai, felszereltsége, valamint a szellemi közösség folyamatos tervezést tesz lehetővé, és alkalmas nemzetközi kapcsolataink aktív működtetésére. Egy állandó munkatárssal dolgozunk az irodában, aki a kapcsolattartást, a szervezést lebonyolítja, egy független csoport pedig velem együtt a tervezésben és a tanításban vesz részt. 2013-ban két nagy kurzust rendezünk a BMC-ben. Az egyik egy kamaraopera workshop zeneszerzők részére: áprilisban előkészítő, decemberben pedig produkciós időszakkal, melynek végén a kész kamaraopera a közönség elé kerül. A másik kurzus a baseli zeneművészeti főiskolával kooperációban jön létre, a főiskola együttesének közreműködésével, fiatal zeneszerzők és karmesterek részvételével. A jövőben is ilyen típusú kurzusokat szeretnénk megrendezni, nemzetközi együttműködésben. A cél az, hogy sok kortárszene iránt érdeklődő fiatal jöjjön, tanuljon, és a tehetségesek a mi támogatásunkkal pályára kerüljenek. Az elmúlt évtizedekben is ez volt a cél, és az eredményeink azt mutatják, hogy érdemes csinálni. Hogy mennyire válik kultikus helyé az új központ, ezt majd a következő évek mutatják meg.”

További információ: www.eotvosmusicfoundation.org

A koncerttermet alapvetően kamarazenére tervezték, de az akusztikai „behangoló” koncerteken hatvanfős szimfonikus zenekar is kipróbálta

A százhusz éve épült ház belső udvarát alakították át 350 fős koncertteremmé. Az előzetes mérések és a nyitás előtti koncertek alapján különlegesen jó akusztikájú a nagyterem, amit professzionális hang- és fénytechnikával szereltek fel. A ház erőssége a hangstúdió, aminek a koncerttermen kívül további hat felvevő és két nagyméretű lejátszó helyisége van. A házban százötven fő befogadásra alkalmas, hang- és fénytechnikával felszerelt jazzklub is található, ami napközben kávéház-étteremként működik majd.

„A Budapest Music Center működésének első öt éve után jutottam el arra a gondolatra – folytatja Gőz László –, hogy önálló épületre van szükség. Komplex intézményt terveztem, amiben a művész lakhat, ebédelhet, vacsorázhat, koncertet adhat, mesterkurzuson vehet részt, lemezt készíthet, és még jól is érezheti magát. Természetesen emögött is a közönség legteljesebb kiszolgálásának igénye van: ha a művész jól érzi magát, a közönség is jól fogja. A ház ugyan március második felében nyitja meg kapuit a nagyközönség előtt, de 2013. december 31-ig tart a nyitóév.”

További információ:
www.bmc.hu

Fotó: Garas Kálmán / www.eotvospieter.com

Kortársak és klasszikus ritkaságok a Müpában

Kamarazenei koncerten és nagyszabású, több kórust felvonultató hangversenyen is mai magyar zeneszerzők alkotásai hangzanak fel márciusban, a Művészetek Palotájában. A tavaszi Müpa-koncertek sorában ritkán játszott Verdi-opera, futurisztikus látványvilágú Stravinsky-produkció és svéd vonósnégyes előadása is szerepel. A Gramofon szubjektív programajánlója.

➔ Réfi Zsuzsanna

„Szendvics-programokat tűzünk műsorra az Üvegteremben, azaz kortárs zenét ötvözzünk klasszikus darabokkal” – meséli Botvay Károly, a **Budapesti Vonósok** művészeti vezetője. „Ezek a művek azonban különleges kapcsolatban állnak, hiszen a klasszikus alkotások vagy a kortárs szerző kedvencei, vagy művének szolgáltak valamilyen módon ihletőül”. Az együttes Klasszikusok tükrében címet viselő sorozatának harmadik koncertjét március 9-én, délután öt órától rendezik meg, s ez alkalommal Tallér Zsófia és Gulya Róbert kompozíciója mellett egy Pergolesi-concerto, valamint Barbirolli–Arensky: Variációk egy Csajkovszkij témára című műve csendül fel. Az esten a zeneszerzőkkel Tóth Endre zenetörténész beszélget, és a sorozatban a hazai komponisták minden generációját igyekeznek bemutatni. Az együttes az utóbbi években rengeteg új művet tanult és játszott el. „A programot nagy érdeklődés övezi, hiszen ebben a társításban minden mű új arcát mutatja. Sokan eljönnek, akik egyébként csak az együttes klasszikus estjeire járnak, így a következő szezonban is folytatni fogjuk” – teszi hozzá Botvay Károly.

A **Budapesti Nemzetközi Kórusverseny** történetében ünnep az idei esztendő, hiszen éppen negyedszázaddal ezelőtt indult útjára ez a megmérettetés, amely ma már a világban több száz, hasonló rendezvénynek szolgál mintául. Ráadásul ez az első év, amikor a verseny nyitóestje a Budapesti Tavaszi Fesztivál kínálatában is helyet kapott. Március 24-én, a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben a Budafoki Dohnányi Zenekar három kórus közreműködésével, Hollerung Gábor dirigálásával különleges progra-

mot mutat be. „A kórusverseny nyitóestjén – meséli a karmester, aki a rendezvény művészeti vezetője – mindig izgalmas előadással lépünk fel, egy kortárs és egy klasszikus darabbal. Idén azonban vettem a bátorságot, s két mai magyar szerző művét választottam; bár együtteseim számára Gyöngyösi Levente már klasszikusnak számít...

I. szimfóniája döbbenetesen jó mű, mindig közönségsiker, a cappella kórusbefejezése pedig frenetikus. Orbán György Rorate coelije a kortárs kórusirodalom másik gyöngyszeme – bravúrdarab, nehéz és roppant hatásos.” A nemzetközi seregszemlére közel hetven együttes érkezik, negyvenöt külföldi kórus, köztük skandináv, amerikai, orosz, török, japán társulatok. Hollerung Gábor azt mondja, most kevesebb a hazai jelentkező, mert anyagi okokból egyre nehezebbé vált az együttesek szereplése a kórusversenyeken. De szerinte így is van esély arra, hogy győztesek között magyar társulatokat is köszönthessenek. Ráadásul a közreműködő énekkarok a Tavaszi Fesztivál egyéb rendezvényein is kisebb-nagyobb fellépési lehetőséget kapnak. (A *Budafoki Dohnányi Zenekarról* szóló cikkünk a 31. oldalon olvasható.)

A Tavaszi Fesztivál programsorozatának része az április 3-án felhangzó Stravinsky-mű, a **Tavaszi áldozat** is. A rendhagyó előadáshoz futurisztikus látványvilágú, 3D-s koncepciót készített a több mint húsz éve zeneszerzőként, koreográfusként, rendezőként tevékenykedő Klaus Obermaier. Az esten a Concerto Budapest zenekarát Keller András vezényli. A **Verdi-bicentenárium** előtt az Attila előadásával tiszteleg a Müpa. Káel Csaba, az intézmény vezérigazgatójának rendezésében kerül színre a ritkán hallható opera, április 28-án. A hun királyról szóló mű címszerepét Giacomo Prestia, Odabellát Lucrezia Garcia, Eziót pedig Vlagyimir Szojanov éneklji; a karmester Pier Giorgio Morandi. A **Fejedelmi vonósnégyesek** sorozatának májusi fellépője a Dahlkvist Quartet (25-én délelőtt, a Fesztivál Színházban). A svéd együttesben három Dahlkvist testvér játszik, s hozzájuk csatlakozott egy varsói születésű, fiatal hegedűs. A hat esztendeje alakult vonósnégyes sajátos profilját a kortárs és klasszikus darabok ötvözése adja, s ebben a szezonban már az amszterdami Concertgebouw-ban, a bécsi Konzerthausban és a baden-badeni Festspielhausban is játszottak.

Fotó: Model House

A Fejedelmi vonósnégyesek sorozat májusi vendége a stockholmi Dahlkvist Quartet

Jelenet Klaus Obermaier különleges Stravinsky-adaptációjából (Tavaszi áldozat)

Forrás: Művészetek Palotája

Bővebb információ és részletes program: www.mupa.hu

Ha a hegy nem megy Mohamedhez...

Rendhagyó énekórák a Honvéd Férfikarral

Különleges iskolai énekóra-sorozatot indított a Honvéd Együttes kebelében működő Honvéd Férfikar. A kórus emellett új lemez felvételére, illetve az Erkel Színházban bemutatandó operák előadásaira is készül. Az aktualitásokról és tervekről Strausz Kálmán karnagy nyilatkozott a Gramofonnak.

❖ Várkonyi Tamás

Mint Strausz Kálmán fogalmaz, nem tiszte megítélni, de úgy látja, az iskolai énekkortatás jelentős kívánnivalókat hagy maga után. Ezt a véleményét arra alapozza, hogy közönség létszáma érezhetően csökken, ami általános jelenség Magyarországon. „Ha a fiatalok nem jönnek a koncertekre, mi megyünk hozzájuk – mondja a karnagy. – Először Budapesten kerestünk fel iskolákat, majd a vidék következett, s ezt a projektet a Filharmónia Budapest Nonprofit Kft.-vel közösen valósítottuk meg. Februárban tizenhárom iskolai koncertet rendeztünk Pest megyében. Korábban, saját erőnkől jártunk Esztergomban és Oroszlányban, de az erre fordítható forrásaink sajnos kiapadtak.”

A Honvéd Férfikar több programot állított össze, s ebből úgy tűnik, kettőre van jelentős igény – fogalmaz a karnagy. Az egyik Erkel Ferenc munkásságát összefoglaló és ismertető műsor, amely két opera, a Bánk bán és a Hunyadi László köré szerveződik. (A Hunyadi László számos tavaszi előadásában közreműködik a kórus az Erkel Színházban.) „Amiben ez az iskolai koncert különbözik egy hagyományos énekórától – folytatja Strausz Kálmán –, az elsősorban az, hogy amit csak lehet, élőben szólaltatunk meg. Ragaszkodom hozzá, hogy olyan dalokat, amelyeket a gyerekek is el tudnak énekelni, közösen énekeljük el. Sőt Esztergom-

Az Erkel, Bartók és Kodály műveiből összeállított, interaktív koncert-énekórákat mindig több száz gyerek hallgatja

ban és Oroszlányban azt is felajánlottuk, hogy lehet vezényelni az énekkart – érdekes módon a lányok vállalkozóbb szelleműeknek mutatkoztak. A másik program a magyar népdalra fókuszál; különös tekintettel Bartók és Kodály feldolgozásaira. A Budapesten már többször előadott program magja Bartók Székely népdalok című ciklusa, illetve a Karádi nóták Kodálytól Zoltántól. Az interaktív koncert-énekkórán szerepet kapnak a multimédiás eszközök: az élő zene és a modern technika nagyszerűen működik együtt. Mindig több száz fiatalnak zenélünk; a gyerekek előadás után gyakran odajönnek, beszélgetünk, érdeklődnek, kérdezgetnek. Néha kvízt is játszunk, és jutalomként a Honvéd Férfikar lemezeit nyerhetik a helyes választ adók. Nem vagyunk hivatásos pedagógusok, de minden előadóművésznél szükség van arra, hogy foglalkozzék saját közönségének és az utánpótlásnak a kinevelésével.”

A Honvéd Férfikar újabb lemezzel is készül. Ennek műsora arra a koncertre épül, amit még tavaly ősszel adtak, Nemzedékek zenéje címmel, a Hadtörténeti Múzeumban – 20. századi és kortárs magyar szerzők műveiből. A program több szempontból is izgalmas, sőt nagy jelentőségű volt. Kuriózusként először csendült fel Kodály Gesang der Ungarn (A magyarok éneke) című műve, amelyről a Gramofon előző számában már beszélt Strausz Kálmán. Megszólaltatták továbbá Farkas Ferenc Missa brevisét, amit utolsó alkotói korszakában írt, és amit eddig csak nőikarok énekeltek. Csemiczky Miklós Janus Pannonius versére komponált darabja bemutatóként hangzott el – pedig már majdnem húsz éve lapult a Honvéd Férfikar kottatárában. A fiatal zeneszerző-generáció tehetséges képviselője, Szalai Katalin Strausz Kálmán együttesének írta 22. zsolttárát – ezt is hallhatjuk majd a lemezen. Továbbá Vajda János azon művét, amely szintén Janus Pannonius szövegeire készült, Pannonii Carmen címmel, s amely hasonló apparátust foglalkoztat, mint a Carmina burana kórusra, szólólistákra, ütőhangszerekre és zongorákra átírt változata. ■

Forrás: Honvéd Együttes

A Honvéd Együttes honlapja:

www.honvedart.hu

„A közönségnek kell sírni, nem nekem”

Miah Persson szerepekről, tervekről és családjáról

Miah Persson hangja ezer közül is felismerhető, de az énekesnő szépségével és elmélyült, rendkívül átélt színészi játékaival is kitűnik generációjából. A nemzetközi hírű svéd szopránal Fischer Iván és a Budapesti Fesztiválzenekar februári Figaro-produkciója után beszélgettünk, amelyben – oly sok Susanna után – a grófné szerepét alakította. A rendkívül látványos és szellemes előadás New Yorkba és Berlinbe is utazik az idén.

➔ Kozár Alexandra

Gramofon: Mi a legnagyobb kihívás egy opera szcenírozott verziójában? Más-e a szerep megközelítése, mint egy hagyományos operaverzióban, hagyományos operaházban?

Miah Persson: Számomra semmi különbség nincs. Ez ugyanúgy egy operaelőadás, csak épp nincs teljes színpadi díszlet. De ha a főbb vonalak megvannak a rendezésben és az énekesek szerepformálásban – márpedig megvannak –, akkor ugyanúgy működik a dolog. A mostani, Művészetek Palotájában színre vitt Figaróban inkább az volt a csodálatos, hogy mindössze kilenc napunk volt a teljes előadás próbájára, és megcsináltuk, miközben általában hat hét alatt áll össze egy ilyen nagyszabású produkció.

G.: Ráadásul ön idáig mindig Susannát énekelte, legutóbb épp októberben a bécsi Staatsoperben; a grófné szerepében most debütált. Melyik szerep áll közelebb a karakteréhez?

M. P.: Eredetileg én inkább Susanna vagyok, ez az energikus, ide-oda ugráló, életteli teli nőszemély. Mégis nagyon örültem, hogy Fischer Iván ezúttal a grófné szerepére kért fel. Ez egy új, rendkívül izgalmas lépcsőfok a pályámon. Iván nagyon jól ismer engem, a hangomat, biztonságban érzem magam vele, tudja, milyen messzire tudok elmenni. És így, hogy annyit énekeltem Susanna szerepét, a grófnéről is kellő fogalmam volt már. A korrallal érik az ember, most már a grófnéra is készen állok, ott vagyok lelkileg. Amióta szülő lettem, lenyugodtam, és jobban meg is talál ez a szerep.

G.: Egyszer azt nyilatkozta, nagyon mérges, amiért a rendezők elsősorban a kifejezetten szép, attraktív nőket keresik az operaszínpadra, és nem a hang dominál. Gondolja, hogy ez a valóban igen divatos, s egyre terjedő tendencia tényleg a zenei teljesítmény rovására megy?

M. P.: Nagyon sok rendező jön a prózai színház világából, ami önmagában nem baj, mert így egy kicsit mélyebbre kell ásnunk magunkban egy-egy szerep megformálásánál. De a színházban a színésznők mind magasak, vékonyak, gyönyörűek, és ez a tökéletes külső elvárás áttevéődik az operára is. Ezzel nekem nincs bajom egészen odáig, ha az attraktív megjelenéshez impozáns hang járul. De ha két énekesnő közül a szebbet, de gyengébben éneklőt választják ki, az szegény. Manapság sztereotipizálódik a szereposztás, Hollywood felé megy ez is. Ha egy rendező fotókat kap

az énekesnőkről, lehet, hogy az alapján választ, vagy netán már előre azon jár az esze, hogy ezt vagy azt az arcot majd a DVD borítójára lehet tenni és azzal jól eladni a produkciót. De a férfiakra is áll ez, nekik nagyon férfiasnak kell lenniük. Én, ha operába megyek, ami nagyon ritkán fordul elő, mert kevés az időm, akkor nem egy csinos arcot akarok látni, hanem egy hiteles alakítást.

G.: Ha már a DVD-knél tartunk: az ön Fiordiligiét két különböző, mára legendássá vált *Così fan tutte* felvétel is élvezhetjük. A szintén Fischer Iván vezényelte Glyndebourne-i produkcióban és a Salzburgi Fesztiválon is maga mögé utasít szinte minden eddigi Fiordiligit játéka hitelességével. Melyik produkció állt közelebb önhöz?

M. P.: Először a Glyndebourne-i fesztiválon énekeltem Fiordiligit, ezért nekem ez maradandó, fantasztikus élmény, az egész próbafolyamattal együtt. Kifejezetten csapatmunka volt, nagyon jól működött a kémia közöttünk. A Salzburgi produkció a modernsége miatt nehezebb volt. A sztori, ha felszínesen nézzük, rendkívül banális, két nő beleszeret a ruhát cserélt vőlegényeikbe. Persze ha mélyebbre megyünk, a szerelem, a bizalom és minden benne van a műben, de azért nehéz ez, mert ma a nő teljesen más, mint akkor volt: önálló, erős, független, egymaga is megállja a helyét, így mai nőként nehezebb elhittetni az ott megjelenő nőfigurákat. Pedig az elhittetéshez először átélni

„Iván nagyon jól ismer engem, a hangomat, biztonságban érzem magam vele, tudja, milyen messzire tudok elmenni”

kell. Azoknak a nőknek, akiket ott játszunk, teljesen más volt az életük: nem szavaztak, nem dolgoztak, csak zongoráltak, olvastak, varrtak, férjhez mentek és gyereket szültek. Szóval mindkét produkció nagyon nagy hatással volt rám, de másképp. Mindkét élmény velem marad, és magammal tudom vinni a további szerepeimbe.

G.: Önnek a férje – Jeremy Ovenden angol tenor – is keresett operaénekes, akinek szintén igencsak tele van a koncertnaptára. Hogyan tudja két ilyen sikeres, folyamatosan utazó művész a kétgyermekes családot egyben tartani?

M. P.: Nagyon nehéz, sokat veszekszünk is, hogy hogyan tovább, nem kéne-e valamelyikünknek abbahagyni, és mit tudnánk az éneklés helyett csinálni. De mindketten a pálya szerelemesei vagyunk, képtelenek vagyunk lemondani róla. Annnyit tudunk tenni, hogy nem dolgozunk túl sokat, és ha az egyikünk épp operaprodukcióban vesz részt, akkor a másikunk csak koncertet vállal, hisz egy opera több hónapos távollétet jelent. És szerencsére fantasztikus családjunk van, ami egy jól működő networköt biztosít. Jelen pillanatban a szüleim vannak a gyerekekkel, illetve a férjem anyukája és a testvérek is segítenek. De ha otthon vagyunk, akkor otthon vagyunk, tehát mindkét téren – mind a család, mind a munka frontján – próbálunk a minőségre törekedni.

G.: Rolando Villazón hollywoodira vett baden-badeni Szerelmi bájjal-rendezése – amelyben Adina szerepét alakította – is ilyen minőségi produkció volt?

M. P.: Abszolút. Minden reggel hatalmas mosollyal indultam a próbára. Villazón rendkívül érdekes, izgalmas ember és rendező (ez volt az első rendezése – a szerk.); fantasztikus volt együtt dolgozni vele.

G.: Ez azt is jelenti, hogy Donizettivel kezd elmozdulni kissé a belcanto szerepek felé?

M. P.: Igen, szeretnék – a francia és az olasz repertoár felé is. Ami nem könnyű, mert az igazgatók szemében én egy Mozart-énekes vagyok elsősorban, aki néha Strausst is énekel, de dolgozom azon, hogy ez változzon.

G.: Mi volt eddigi pályája során a legnehezebb szerepe?

M. P.: Mint karakter, a nevelőnő, Benjamin Britten A csavar fordul egyet című operájában. Nem azért, mert nehezen tudtam azonosulni vele. Korábban szép, kívánatos nőket alakítottam, és a sok szubrett után ez más lelki mélységeket igényelt. Frankfurtban játszottuk, 2006-ban. Christiane Pade volt a rendező, aki nagyon inspirált, hogy mélyre menjek. De zeneileg is meg kellett találjam a kulcsot a szerephez.

G.: És mi a helyzet Anne Truelove-val Stravinsky operájában, A léhaság útjában?

M. P.: Anna Truelove megint csak egy fiatal, kedves nő, aki szerelmes, önfeláldozó. De a végén, amikor azt az altatódalt éneklő megőrült Tomnak, kezdetben elsírtam ma-

Fotó: Gordon Eszter

„A koral érik az ember, Susanna után most már a grófnéra is készen állok, ott vagyok lelkileg”

gam próba közben. De aztán muszáj eltávolodni a szereptől jó értelemben, mert a közönségnek kell sírni, nem nekem. Tavaly egyébként Grammy-díjra jelölték ezt a produkciót, de végül nem nyertük meg.

G.: Van kedvenc rendezője, karmestere?

M. P.: Természetesen vannak olyanok, akikkel csodálatosan működik az összhang, vagy fantasztikusan inspirálnak. Fischer Iván is közéjük tartozik. Amikor tesz egy zenei gesztust, az a gesztus már bennem is korábban megfogalmazódott valahogy.

G.: Ön szociológiát és jogot tanult kezdetben. Abbahagyta?

M. P.: Nem, először énekelni tanultam, de már akkor megriadtam attól, hogy ezen a pályán a külsőségek néha fontosabbak, mint a zene. Ezért beiratkoztam jogra és társadalomtudományokra, és csak emellett vettem énekórákat. Mígnem az énektanárnóm könnyörögni kezdett, benevezett egy versenyre, amit aztán meg is nyertem. Azt mondta, legalább néhány évig vidd tovább, aztán ha nem sikerül, még mindig elmehetsz ügyvédnek. Így aztán folytattam néhány évig, mire fölvettek az opera tanszakra, a többi meg már történelem.

G.: A gyerekeinek van zenei érzéke?

M. P.: A kislányom zongorázik és szépen énekel, és a kislámának is szép hangja van, de még csak ötéves, még nem kezdett hangszeren játszani. De nem akarom mindenáron, hogy operaénekesek legyenek. Azok legyenek, amivel nagyon boldogok lesznek. Ahogy én az énekléssel. ■

Közel-keleti qanoun és magyar brácsa

Az Egyesült Arab Emírátságok egyik szegletében, Sardzsza államban – az Ezeregyéjszaka meséinek díszletei között – 2013 januárjában nyílt meg a klasszikus zene és a táncművészet új közel-keleti fellegvára, a Furat Qaddouri Music Centre, amely néhány éven belül fontos nemzetközi művészetoktatási centrummá szeretne válni. Az intézmény egyik első tanára a fiatal magyar brácsaművész, Rozsos Tamás és japán felesége, Tomoko Imura zongoraművész.

◆ Kovács Veronika

Rozsos Tamás brácsaművész – a sardzsai iskolát alapító Furat Qaddourihoz hasonlóan – zenészcsalád sarja, s a gyökerei igen sokat jelentenek számára. Édesapja Rozsos István operaénekes, édesanyja Frank Katalin oboa művész-tanár, nagypapja az operaház szóloccsellistája volt, de testvére, nagynénjei és nagybátyjai ugyancsak a zeneművészetnek szentelik az életüket.

Budapest, Svájc, Sardzsza

Ő maga négyéves korában kezdett hegedülni, majd a gyermekkori alapozás után, 1999-től brácsán folytatta tovább tanulmányait. 2000-ben felvételt nyert a Zeneakadémiára, ahol Bársony László növendékévé szerezett diplomát. Ezután két patinás svájci iskolában, a neuchâtel-i és a genfi konzervatóriumban folytatott posztgraduális tanulmányokat. „A neuchâtel-i három év a gyakorlásról szólt. Minden percemet a brácsának, a zenehallgatásnak és a kották tanulmányozásának szenteltem” – emlékszik vissza. Genfben a főtárgytanára a nemzetközi hírű Nobuko Imai volt,

Rozsos Tamás és felesége, Tomoko Imura japán zongoraművésznő

míg kamarazenére Takács-Nagy Gábor tanította; emellett részt vett Kim Kashkashian és Tatjana Mazurenko mesterkurzusain, de Starker János csellóművésztől is rengeteget tanult. Már Genfben is belekóstolt a zeneoktatásba, amit most a Furat Qaddouri Music Center tanáráként folytat. Japán zongoraművész feleségével, Tomoko Imurával ők voltak a központ első tanárai. Rozsos nagy várakozással tekint a kulturális sokszínűség által meghatározott új iskola nyújtotta pedagógiai feladatra. „Egy olyan oktatási modell megteremtéséről álmodozom, mint ami a Hubay-korszak Zeneakadémiáját jellemezte.”

A pedagógiai koncepció

Az emírátsokbéli állam, Sardzsza (Sharjah) nem először tesz tanúbizonyságot a művészetek iránti elkötelezettségéről. Az UNESCO 1998-ban Az arab világ kulturális fővárosa címmel tüntette ki – több mint húsz múzeumának köszönhetően. Mindemellett Sardzsza az Arab Emírátságok egyik legszigorúbb, hagyományörző állama. Korábban errefelé nem volt európai klasszikus zenét oktató intézmény, így a Furat Qaddouri Music Center mindenképpen fontos szerepet vállalt magára. Az új iskolában jelenleg négy tanszék működik: nyugati (európai) zene, arab zene, balett és képzőművészet. A nyugati zene tanszékén az ének, a zenekari és a kamarazenei képzés, illetve a klasszikus hangszeres tanszakok mellett megtaláljuk az elektromos zongorán való hangszerelést is. Az arab tanszék a hagyományos keleti hangszeres mellett – mint amilyen az oud vagy a qanoun – arab zeneelméletet és kórusra specializálódott tanszakot is kínál, de itt találjuk meg a nyugati zeneelméletet is.

Az értékelés és vizsgáztatás tekintetében az arab iskola brit intézményekhez is kötődik. Kiadnak ugyan saját bizonyítványt és diplomát is, de a zenei tanulmányaikat folytatni vágyó diákok számára az Associated Board of the Royal Schools of Music közreműködésével szerveznek vizsgákat, s a diákok ez utóbbi hivatalos diplomáját kaphatják meg. Az iskola tehát szervesen igyekszik bekapcsolódni a nyugati zenei világ sodrába. Pedagógiai célkitűzéseik tekintetében gyermekközpontú, emberséges filozófiát képviselnek. Játékos tanulással igyekeznek megalapozni nem pusztán a zenei, de az általános társasági kultúrát az új generációban, hogy az a művészi önkifejezés minél szabadabb, minél termékenyebb módjait fedezhesse fel. A Furat Qaddouri Music Center így határozta meg filozófiáját: „A zenei képzés egy olyan utazás, amely az emberi létező minden aspektusát megérinti: a testet, a szellemet, az érzelmeket, az önértékelést, a viselkedést, különböző élethelyzeteket, illetve a személyiséget – legyen bár otthon, az utcán vagy általában a társadalomban. Nem jelent mást, mint felkészíteni valakit az életre.” Az intézmény missziója pedig a következő: „Felébreszteni diákjainkban a zene és a művészetek

Forrás: www.furatmusic.com

Furat Qaddouri (középen) szólóhangszerré fejlesztette az „arab citerát”, a qanount

AZ ISKOLAALAPÍTÓ

Furat Qaddouri 1970-ben született Bagdadban. Zenészcsaládban nőtt fel: egykor Budapesten tanult édesapja később, zenedoksként az arab gyermekdalok és ritmusok tanulmányozására specializálódott. Furat a legendás oud-művész, Munir Bashir játékából merített inspirációt, amikor saját hangszere, a qanoun

(a citerák családjának arab tagja) mesterévé vált. Bagdadban szerzett művészdiplomát, majd szólókarrierbe kezdett. A qanount – amely eredetileg a keleti kamarazenei együttesek része – szólóhangszerként használja; kiterjesztve lehetőségeit a hangszertől addig idegen műfajok és hangzások irányába. Játékában változatos zenei világok elemeit ötvözi, különböző kultúrák ritmusait alkalmazza, nem riad vissza a jazz és a latin zene elemeinek megszólaltatásától sem. Kompozícióiban az iraki makámmal, a tradicionális arab zenei műfajjal való párbeszédre, annak folyamatos megújítására és átértelmezésére törekszik.

Furat 1998-ban jelentette meg Mesopotamian Qanun című albumát, amely megtestesíti meggyőződését, hogy a qanoun szólóhangszerként is megállja a helyét. Későbbi albumain – amelyek a Spirit Calls, illetve a Hanging Gardens címet viselik – már a számára eredetileg idegen, felfedezendő zenei kultúrákban való kalandozásra helyezte a hangsúlyt. Turnéi Belgiumban, Németországban és az Arab Emirátusokban egyet jelentettek a kulturális különbségekkel való szembesülés pillanataival. A Sardzsában újonnan megnyílt zenei központot Qaddourinak a nyugati zene és a nyugati kultúra iránti érzékenysége hívta életre.

Forrás: www.furatmusic.com

Furat Qaddouri

iránti szeretetet, megfelelő oktatási perspektívából, modern módszerekkel. Életre hívni egy széles látókörű generációt, amelynek az érett mentalitását a gyermekeinknek is kívánjuk majd később. Fejleszteni a diákok tehetségét és elkötelezettségét a zenélés, az éneklés, a tánc és a festés iránt. A fő cél egy olyan vidám oktatási és kulturális színtér megteremtése, amely szofisztikált és érdekes is egyben” Rozsos Tamás is úgy látja, az intézmény egyik nagy erénye, hogy nem a hibákat keresik a növendékekben, hanem igyekeznek minden apró pozitívumot megtalálni a másik játékában, és segíteni egymást.

Magyar kapcsolatok

Az iskola – amellett, hogy a pedagógia haladó vonalának elveit vallja – festői környezetet is biztosít növendékei és tanárai számára. Sardzsában együtt él a hagyományos, arab meséket idéző historikus környezet, a paradicsomi természet és az előremutató modernitás. Az iskola épületében igényesen kialakított, kényelmes és egyben funkcionálisan is kitűnő koncertterem biztosítja, hogy a növendékek megfelelő körülmények között mutathassák meg tehetségüket. Az új zeneiskola még most is tanárokat keres – talán még nem késő jelentkezni, ha valaki keleti kényelemben szeretné átadni egy új generációnak a Nyugatról és a nyugati kulturális hagyományról való tudását.

Rozsos Tamás érdekességként említi, hogy a Furat Qaddouri Music Center életében nem az ő szerződtetése jelenti az egyetlen magyar kapcsolatot. Az iskola-alapító édesapja a hetvenes években a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen tanult; testvére, Kusay H. Mahdi Kaddouri pedig már huszonhat éve Magyarországon él: ugyancsak a Zeneakadémián diplomázott, s hosszú ideje a Budapesti Fesztiválzenekar csellóművésze. Rozsos Tamás japán felesége ugyancsak a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen tanult, és magyar a Qaddouri Music Center klasszikus ballet-tanára, Vass Andrea is. Ezek után nem meglepő, hogy Rozsos Tamás már felvette a kapcsolatot az Emirátusokbeli magyar nagykövetséggel, és szeretnének a közeljövőben közös szervezésű koncerteket, kulturális programokat létrehozni.

Duplázások éve az Armelnél

Két avignoni vendégjáték és két évre szóló versenyprogram

Nehéz lesz az idei esztendő az Armel Operaverseny és Fesztivál vezetői számára, hiszen nemcsak az idei, hanem a 2014-es programot is meg kell hirdetniük, s emellett nyáron és december elején is elvisznek egy-egy győztes produkciót a franciaországi Avignonba. Nagy elismerés azonban a rendezvény számára, hogy ettől az évtől kezdve a New York-i Carnegie Hall-lal is együttműködnek. Havas Ágnes igazgató szerint az is nagy előrelépés, hogy végre gyerek-opera is szerepel idei kínálatukban: a darab az ürrepülő Lajka kutyáról szól.

◆ Réfi Zsuzsanna

Aki szívesen nézné meg, hogy milyen darabok és előadások kerültek színrre a 2012-es fesztiválon, még áprilisig az Arte televízió weboldalán megteheti. Hatalmas volt ugyanis az érdeklődés a Szegeden színrre vitt operák iránt; a verseny alatt három produkció is a csatorna legnézettebb klasszikus zenei műsorai közé került. A megmérettetést követő hetekben pedig mind az öt előadás toplistas helyen végzett, ezért a televízió vezetősége meghosszabbította az internetes elérhetőséget. Így összesen féleven keresztül láthatják az érdeklődők az André Chénier-t, a Milevát, A fegyengyarmaton című Kafka-adaptációt, a Mária Teréziát és a Haláleset a családban című művet (ezekről 2012 őszi és téli számunkban már részletesen beszámoltunk).

Fotók: Laiferton Zsolt

Jelenet a 2012. évi győztes előadásból, William Mayer Haláleset a családban című darabjából. Az előtérben Miksch Adrienn

Eközben az Armel Operaverseny és Fesztivál szervezői már a következő két megmérettetésen dolgoznak. Havas Ágnes igazgató azt mondja, a duplázások esztendeje lesz az idei, ezért nagyon feszített tempót kell diktálniuk. Elengedhe-

A legjobb női alakításért járó díjat 2012-ben a grúz Victoria Markaryan, a Szerb Nemzeti Színház Mileva című produkciójának címszereplője nyerte

A KOMPLEX ELŐADÓI TELJESÍTMÉNYT DÍJAZZÁK

Forrás: Gramofon-archív

Gyüdi Sándor – a Szegedi Nemzeti Színház főigazgatójaként – évek óta otthont ad az őszi megmérettetésnek, s karmesterként is rendszeresen fellépett a fesztiválon. Idén azonban új feladata akad: ő is tagja lesz a nemzetközi zsűrinek. A karmester-színházigazgató úgy véli, „az Armel Operaverseny különlegessége a nagyvilág számos énekesversenyéhez képest, hogy a zsűri a versenyző komplex előadói teljesítményét értékeli – egy valószínűleg operaelőadásban. Az eredmény így realisabb képet ad az ifjú énekesnek a pályán várható eredményességéről, mivel ez – a mai nézői igényeknek megfelelően – a hang adottságokon és a zenei előadói készségeken túl, nagymértékben függ a színpadi tehetségtől. Ma már csak abból lesz sikeres operaénekes, aki komoly színészi képességekkel is rendelkezik. Ebből következik az is, hogy ezen a versenyen nem csupán a legnagyobb hangfenomének ruháznak labdába. Ha valakit eltalál az a szerep, amelyben színpadra lép; akinek a játékkészsége – és persze az adott produkció rendezőjének munkája – kiváló alakítást eredményez, komoly eséllyel lehet díjazottja a versenynek.”

Az Armel Operaverseny és Fesztivál három fordulójának értékelési szempontjai egyre inkább a komplex előadói teljesítményre fókuszálnak. Az első forduló, ahol csak muzsikuszűritagok bírálhatnak, még a hang-zenei képességekről szól: el kell dönteni, hogy a versenyző egyik vagy másik versenyszerepet képes lesz-e jól elénekelni. A második fordulóban már a konkrét szerep egyes jelenetein kell dolgozni az előadás színre vivőjével, és itt már a döntést meghatározza, hogy a rövid, de intenzív színpadi próbamunka során a rendező kiben lát fantáziát. A harmadik forduló a teljes opera előadása a szegedi fesztiválon, és itt sokféle szakemberből álló nemzetközi zsűri ítéli meg, hogy a létrejött produkciókban kiknek az énekes-színpadi teljesítményét díjazza. Gyüdi Sándor úgy látja, a nyertes nem csupán a versenyző, hanem a publikum is, mivel a fesztiválon igazi, teljes értékű operaelőadásokat nézhet, s nem versenyszámok sorozatát. Ráadásul öt különböző országban létrejövő produkciót, általában kevésbé ismert darabokat hoznak el Szegedre. Közönségen pedig nem csupán a nézőtérre ülőket kell értenünk, hiszen a televíziós közvetítés és az interneten való hozzáférés révén bárki megnézheti az előadásokat – fél éven belül akár többször is. „A nézők szeretik a versenyeket: szurkolnak a kedvenceiknek, és izgalommal várják, hogy a saját ítéletükkel mennyiben egyezik meg a zsűri döntése. A hagyományos operabárátokon túl ez újabb nézőket nyer meg a műfaj számára” – vélekedik Gyüdi Sándor.

tetlen azonban ez az átmeneti év, mert ettől kezdve mindig két esztendőre előre hirdetik meg a versenyprogramot. Erre azért van szükség, hogy az énekesek nyugodtan tudjanak készülni, és a partner operaházaknak is elegendő idő álljon rendelkezésre a premierekig. Az operaverseny második fordulóját ugyanis május végén rendezik meg, és akad olyan dalszínház, ahol már júniusban bemutatják a kiválasztott darabot. Ebben az évben ezért nemcsak az idei műsort, hanem a 2014-ben színre kerülő operákat is közzéteszik. A pontos darablistát március elején-közepén ismerhetik meg az érdeklődők, a szokásos sajtótájékoztatót pedig a hónap végén rendezik.

„Nagyon büszkék vagyunk arra is – teszi hozzá Havas Ágnes –, hogy ettől az esztendőttől kezdve a New York-i Carnegie Hall is a partnereink közé tartozik, ami komoly elismerés. S teljesül egy régi vágyunk, hiszen idén egy londoni társulattal gyerekoperát is bemutatunk. A világűrbe elsőként feljutó Lajka kutyáról szól, és bízom abban, hogy ezzel új közönségreget is el tudunk érni, a kicsik figyelmét is fel tudjuk kelteni a kortárs opera iránt.” Emellett már azzal is foglalkozniuk kell, hogy 2014-ben a teljes fesztivál nemcsak Szegeden, hanem Avignonban is színre kerül. Ezt megelőzően, ebben az esztendőben kétszer is vendégzerepelnek a francia városban. Az Avignoni Operában 2013. június 9-én mutatják be a tavalyi győztes előadást, William Mayer: Haláleset a családban című darabját. Télen is visszatérnek: december 3-án a francia publikum megnézheti azt a produkciót, amely az idei megmérettetésen a legjobbnak bizonyul. Hogy melyik operát kell utaztatniuk, az csak október 15-én derül ki... A következő esztendő szeptemberében pedig már mind az öt verseny-

produkciónak tapsolhat az avignoni közönség, s aztán októberben – a megszokott menetrend szerint – Szegeden lesz látható a fesztivál; a Tisza-parti városban rendezik meg a döntőt és a díjkiosztót is. Eközben jelenleg is zajlik az Armel zeneszerző-pályázata, amit tavaly hirdettek meg, s ez év augusztus végéig várják az alkotásokat. Több szerző érdeklődött már telefonon vagy e-mailben a verseny különböző részleteiről, ami jelzi, hogy számos komponista dolgozik kortárs operán. A beérkezett pályaműveket szeptemberben kapja meg az ötfős nemzetközi zsűri, s decemberig dönt majd arról, hogy melyik operát mutatják be a 2014-es fesztiválon, illetve a Pilzeni Nemzeti Színházban. Az Armel Operaversenynek és Fesztiválnak tavaly októberre készült el az új weboldala, de emellett működik még az Armel Produkció oldala is, amely az összes többi tevékenységükkel foglalkozik. A fesztivál Facebook-oldala szintén megújult, és nagy sikert aratott az az akciójuk, amelynek keretében minden héten a megmérettetés felépítői, illetve zsűritagjai egy-egy fesztiválpólót sorsoltak ki az oldal kedvelői között. Ez a játék csak januárig tartott, de ezekben a hónapokban új akciókat indítanak, és aki rendszeresen figyelemmel kíséri a Facebookon az Armel oldalát, akár különleges, jubileumi csomagjukat is elnyerheti. Ennek részleteiről a közösségi oldalon lehet tájékozódni. Havas Ágnes befejezésül elmondta: a Szegedi Nemzeti Színházzal idén jár le a három esztendőre szóló megállapodásuk, de bízik abban, hogy a következő időszakra is megszületik az együttműködés.

Az Armel Operaverseny és Fesztivál honlapja: www.armelfestival.org
Az Armel Produkció honlapja: www.armel.hu

Beethoven-fesztivál Bogotában

Március végén tízezer kilométer hosszú útra indul a Nemzeti Filharmonikus Zenekar. Az első ízben megrendezendő Bogotái Nemzetközi Zenei Fesztivál egyik kiemelt vendége lesz a Kocsis Zoltán vezette együttes, amely a tematikának megfelelően Beethoven-műsort játszik – három koncerten. Kovács Géza főigazgató gyorsan figyelmeztet: mielőtt eszünkbe jutna az első sztereotip gondolat, nem árt tudnunk, hogy – bár a sajtó mást közvetít – a drogbarók jelentősége elenyészik a kolumbiai főváros pezsgő kulturális élete mellett.

Fotó: Glódi Balázs

„Hajlamosak vagyunk közhelyekben gondolkodni, és ha Kolumbiát említjük, azonnal a drogbarók jutnak eszünkbe; egészen addig, amíg alaposan nem tájékozódunk – kezd a részletek ismertetésébe Kovács Géza főigazgató. – Jó néhány esztendővel ezelőtt megismerkedtem a Bogotái Filharmonikusok egykori igazgatónőjével, María Claudia Pariasszal, aki január 1-jétől a kolumbiai kulturális minisztériumban dolgozik. Ő mesélte az Előadó-művészek Nemzetközi Szövetségének (ISPA) januári, New York-i kongresszusán, hogy mit éreznek akkor, amikor ők, kolumbiaiak ezzel a közhellyel találkoznak világszerte. Ez a sztereotípa megkíméli az embert a gondolkodástól: például attól, hogy utánanézzon, Bogotában milyen pezsgő kulturális élet zajlik. Kevesen tudják, hogy a hét és félmillió város milyen sok színházat, múzeumot tart fenn, hogy két önálló szimfonikus zenekar működik ott, hogy operaházak, könnyedebb műfajt játszó zenés színházak fogadják naponta a nagy számú érdeklődő közönséget. Dél-Amerika egyik legrangosabb filmfesztiválja a bogotái, de a latin-amerikai színházi fesztivál is híres. Aki kicsit is járatos a latin-amerikai kultúrában, az tudja, hogy Bogotát Dél-Amerika Athénjaként is emlegetik – pezsgő szellemi, művészeti élete és gazdag civilizációja miatt. Legfőképp azonban a következő történet fogott meg a kollégánő előadásában: a bogotái városvezetés néhány évvel ezelőtt úgy döntött, hogy csökkenti a zenekar támogatását, s erre a hírre szabályos szimpátiatüntetést tartottak Bogotában a filharmonikusok mellett; rajongótáboruk, többek között a bogotái punkok(!) szervezésében. Így amikor német ügynökségünk megkérdezte, hogy lenne-e kedvünk menni a Bogotái Nemzetközi Zenei Fesztiválra, csak azon hökkentem meg, hogy van ilyen fesztivál, hiszen eddig nem létezett.”

A zene eldorádója

A fesztivált tehát most, március 27. és 30. között rendezik meg először, a programot pedig teljes mértékben Beethovennek szentelik. A repertoár már-már hihetetlenül gazdag: a négy nap alatt ötvenöt koncertet tartanak tizenkét helyszínen, 420 művész közreműködésével. A Nemzeti Filharmonikusokon kívül a két legnagyobb kolumbiai szimfonikus együttes lép fel, valamint a Rotterdami Szimfonikusok játszanak. A szólisták közül ott lesz Boris Berezovsky, Augustin Dumay, a szintén francia Ysaÿe Quartet és még sok-sok európai muzsikusk. Elhangzik az összes vonósnégyes, az összes zongoraszonáta, az összes szimfónia, az összes versenymű, a hegedű–zongora-szonáták java, valamint triók, sőt más szerzők Beethovenhez kapcsolódó művei is. „A Schmid ügynökségnek tehát örömmel mondtunk igent – folytatja Kovács Géza. – Az örömben ürem is vegyült, hiszen szeptember 20-án, súlyos betegsége és műtétje miatt Kocsis Zoltán kénytelen volt lemondani koncertjeit több hónapra. Erre a turnéra már Kocsis Zoltánnal terveztük a kiutazást, de orvosai – jó

egészségi állapota ellenére – ehhez nem járultak hozzá, így ő nem jöhet velünk. Hogy lássuk, nem átlagos utazásról van szó: másfél órás repülőút, majd némi frankfurti várakozás után, tizenkét órás út alatt jutunk el Bogotába, az El Dorado nevű repülőtérre; a város 2600 méter magasan fekszik, így nemcsak a repülés, hanem a magaslati levegő is próbára teszi a nagy magyar alföldhöz szokott, akár teljesen egészséges szervezetet is.”

Pályáiv a zongoraverseny felett

Kovács Gézától megtudtuk: a zenekar három koncertet ad Kolumbiában. Ezen a három esten négy szimfóniát szólaltatnak meg, a G-dúr zongoraversenyt, a Coriolan-nyitányt, valamint a Hegedűversenyt, Viktoria Mullova közreműködésével. „Az orosz hegedűművészek hagyományos útját járta be ő is – meséli az zenekar főigazgatója. – Csodagyerekként kezdte, majd úgy lépett be a zenei élet nagykapuján, hogy 1983-ban megnyerte a Csajkovszkij Versenyt. Ez talán a legnagyobb tűzpróba, amit hangszeres művész kiállhat a Földgolyón. A zongoraverseny szólistájának Kocsis Zoltán maga helyett Ingrid Flitert ajánlotta, aki nagy örömeinkre el is vállalta a felkérést. Az argentin születésű zongoraművésznek egykor honfitársa, Martha Argerich tanácsolta, hogy utazzék Európába, és Németországban, illetve Olaszországban tökéletesítse tudását. Tanárai és mentorai között volt Leon Fleisher, Alexander Lonquich és Kocsis Zoltán is, akinek egyik mondatát mindig szívesen idézi: Sose játssz túl sokat, de azt mindig jól! Ingrid Fliter felváltva New Yorkban és Milánóban él, fantasztikus lemezeket készít, többször lépett fel a Nemzeti Filharmonikusokkal, jól ismerjük tehát egymást. A karmester személye azonban a Gramofon lapzártája idején még bizonytalan. Az viszont teljesen biztos, hogy a műsor nem változik. A négy szimfónia közül először a Negyediket játsszuk, majd következik az Ötödik. Március 30-án az Első szimfóniát követően a Kilencediket adjuk elő; a fesztivál által szerződtetett nemzetközi szólistagárda és a helyi operaház kórusának közreműködésével. Április 1-jén pedig hazaérkezünk ezzel a nagy kalanddal a hátunk mögött, reméljük épségben. És remélhetőleg azzal az élménnyel, amit egy először megrendezett fesztivál tud nyújtani a közreműködőknek is. Arról mindenestre kaptam információt New Yorkban, hogy nagyszerű közönségre számíthatunk: a kolumbiai közönség lelkes, odaadó, zeneileg kulturált, nem tapsol a tételek között, és nagy becsben tartja az európai muzikusokat. Azért is hívtak bennünket, mert úgy vélik, a Nemzeti Filharmonikusok azt a nívót képviselik, amit a későbbiekben a kolumbiaiak meg kívánnak honosítani.”

További információ:

www.filharmonikusok.hu
www.bogotaesmusica.com

Nemzeti Filharmonikusok
Alapítva 1923

Kocsis Zoltán

2013. március 11. hétfő 19.30

R. STRAUSS: Capriccio

Ildikó Raimondi, Jörg Schneider,
Haja Zsolt, Franz Hawlata, Bo Skovhus,
Meláth Andrea, Csapó József,
Szalai Ágnes, Horváth István és
a Nemzeti Énekkar művészei (karigazgató: Antal Mátyás)

Rebeka Stanzel – rendező

Markus Pysall - jelmez és díszlettervező

Kocsis Zoltán – karmester

Ildikó Raimondi

2013. április 11. csütörtök 19.30

A 90 éves Nemzeti Filharmonikus Zenekar ünnepi hangversenye

LISZT: A-dúr zongoraverseny
Haláltánc

BEETHOVEN: IX. szimfónia, op.125

Enrico Pace - zongora

Fodor Beatrix, Ócsai Annamária, Brickner Szabolcs,

Bretz Gábor – ének

Nemzeti Énekkar (karigazgató: Antal Mátyás)

Kocsis Zoltán – karmester

Enrico Pace

2013. április 25. csütörtök 19.30

VERDI: A kalóz – opera

Luciano Ganci, Fodor Beatrix,
Valeri Alexejev, Borsos Edith – ének
Nemzeti Énekkar
(karigazgató: Antal Mátyás)

Carlo Montanaro – karmester

Carlo Montanaro

Michael Jurowski

2013. május 9. csütörtök 19.30

CSAJKOVSZKIJ: Vonószereená

SOSZTAKOVICS: XIII. szimfónia „Babi jar”

Fokanov Anatolij – ének

Nemzeti Énekkar (karigazgató: Antal Mátyás)

és a Honvéd Férfikar (karigazgató: Strausz Kálmán)

Michael Jurowski – karmester

2013. május 14. kedd 19.30

BRAHMS: II. zongoraverseny B-dúr, op.83

ENESCU: II. szimfónia, op.17

Denis Kozhukhin – zongora

Kocsis Zoltán – karmester

Denis Kozhukhin

Információ és jegyvásárlás: www.filharmonikusok.hu

További lehetőségek: Művészetek Palotája jegypénztárai, Interticket országos hálózata, port.hu és Libri áruházak.

Fenntartónk: EMMI

További támogatónk:

A jelen zenéje, a zene jövője

Jélé – A jelen zenéje, a zene jövője címmel indított kortárszenei sorozatot a Budapesti Fesztiválzenekar. A tavaszi koncertet március 22-én, pénteken este háromnegyed nyolctól rendezik a Millenáris Teátrumban. A modern műsort este fél tizenkettőtől – Midnight Music keretében – barokk alkotásokkal társítva is előadják. A kortárs-barokk párosítás izgalmáról, sőt szükségességéről is beszélgettünk Lakatos Györggyel, az estek házigazdájával és vezetőjével.

A sorozatot Fischer Iván hívta életre, aki a márciusi koncertre Lakatos György fagottművész kérte fel karmesternek, program- és házigazdának. A műsor érdekessége, hogy Midnight Music keretében, éjjel fél tizenkettőkor is eljátsszák – a hallgatóság rendhagyó körülmények között, babzsákokon ülve, családi hangulatban hallgathatja meg a műveket. Igaz, csak egy részüket, mert az új zene ezúttal barokk alkotások társaságában hangzik el. A hatodszor megrendezendő Midnight Music címe is ez: Contemporary meets baroque.

Lakatos György a Gramofonnak elmondta: több kérdése is volt Fischer Ivánhoz, mielőtt igent mondott volna a zeneigazgató felkérésére. Például az, hogy beszélhet-e a művek között. Szerinte ugyanis fontos az átvezetés, a hallgatóság ráhangolása a következő műre – nem az adatismertetés, hanem a gondolatébresztés szintjén. Olyan zenéket válogatott össze a március 22-i koncertre, amelyek valamilyen módon kapcsolódnak a múlthoz, elmúlt korok zenéihez. „Mi a baj a kortárszenével? – teszi fel a költői kérdést. – Az, hogy paradox módon korban ugyan közel áll hozzánk, fülünkben és lelkünkben viszont sokszor távoli. Kuriózum, be van skatulyázva, elhúzzuk a szánkat, ha ezt a szót halljuk, valójában azonban talán nem is ismerjük. Az elutasítás oka az is lehet, hogy rossz kortárszenét hallottunk, hiszen létezik rossz klasszikus és rossz barokk zene is. Illetve lehet, hogy jó volt az a zene, de nem játszották jól, mert ez legalább olyan fontos! Természetesen van jó, sőt kiváló új zene. Örök kérdés azonban, hogy mi a jó: ami értékes vagy ami nekem tetszik? Nem tudjuk, mi az értékes, kinek a nevére fognak emlékezni száz év múlva, de ez nem is érdekes. Az a jó zene, ami tetszik.”

Lakatos György a műsorban szereplő darabokról szólva megjegyzi: Arvo Pärtnek az idén száz éve született Benjamin Britten emlékére írt, 1977-es kompozíciója gyönyörű dallamvilágú kánon. Jeney Zoltán Wohin-je Beethoven Örömdójának dodekafon, pikáns feldolgozása. Sály László alkotása tapsból áll, Kurtág György

Fotó: Felvégi Andrea

Bagatellek című sorozatának egy-egy tétele pedig Debussy és Bach előtt tiszteleg. A fiatal osztrák zeneszerző, Johannes Maria Staud műve (Konfiguráció/visszatükröződés) hangszerelésében különleges: a fúvós előadónak ütőhangszer is meg kell szólaltatniuk. Pierre Boulez Dérive 1. (Sodródás) című opusa „a hangok világában elképesztő sűrűség felé indul” – fogalmaz Lakatos György. „Luciano Berio ciklusa, a Népdalok azért érdekes, mert az azerbajdzsánitól az amerikaiig számos nép dalainak jellegzetességeit belemontálta – itt Meláth Andrea lesz a közreműködő szólista. Dukay Barnabás lenyűgöző zenéje, A lenyugvó Nap pedig olyan mű – harmincoldalal leírással –, amelynek hangzása a Nap járásától függ. Ha nem március 22-én, hanem például decemberben adnánk elő, csak a mélyvonósok játszanának. Kamaraegyütteseimmel is gyakran keverjük a régen írt zenéket a 20. századiakkal vagy kortársakkal, mert az a tapasztalatom, hogy egyik darab nyitja a fület a másikra. Másképp hallja az ember a reneszánsz William Byrd zenéjét, ha előtte Sály Lászlót játszottak neki, és ez fordítva is igaz. Még azt is észreveheti a hallgató, hogy a múlt jó zenéit és a jó kortárszenét ugyanaz az igényesség jellemzi – csak a kifejezőeszközök mások. De hát nem lovaskocsival utazunk ma, hanem TGV-vel! Sok minden változott, és ha ezeket a változásokat elfogadjuk, miért ne fogadnánk el a zene eszköztárában végbement változásokat is?” ■

A Budapesti Fesztiválzenekar hivatalos honlapja: www.bfz.hu

A kortárs sorozat honlapja: www.bfz.hu/kortars-estek

BÉRLETFOGLALÁS

A bérlettel rendelkezők részére:
2013. március 21-31.

Fennmaradó helyek foglalása:
2013. április 1-9-ig lehet lefoglalni.

interneten: www.bdz.hu 0-24 óráig
telefonon 9:00-12:00 között: 061-322-1488

Bérletek átvétele:

2013. április 15-19: Hétfő, Csütörtök 14:00-18:00
Kedd, Szerda, Péntek 9:00-12:00;
Művészeti Titkárság, 1087 Budapest,
Kerepesi út 29/b. (Stadionok metrómegálló)

2013. április 20.: szombat 10:00-13:00
Klauzál Ház

A zenekar tevékenységét támogatják:
Budafok-Tétény Budapest XXII. kerület Önkormányzata
Nemzeti Kulturális Alap

BÉRLETAKCIÓ 2013-14

További információ, részletes bérletprogram:
www.bdz.hu

2013. június 8., szombat
Református Nagytemplom, 19:30

Bach: h-moll mise

Műsor:

J. S. Bach: h-moll mise, BWV 232

Közreműködik:

Kodály Kórus Debrecen (karigazgató: Pad Zoltán)
Kodály Filharmonikusok Debrecen

Vezényel: Helmuth Rilling

Kodály
Filharmónia
DEBRECEN

Kodály
Filharmonikusok
DEBRECEN

Kodály
Kórus
DEBRECEN

Közönségkapcsolat és jegyértékesítés: Tourinform Iroda
(Piac u. 20.) Belépők az Interticket országos hálózatában
és a www.jegy.hu weboldalon, valamint a koncert előtt
a helyszínen is válthatók!
Jegyár: 2500 Ft, diák- és nyugdíjas belépő: 1800 Ft

(52)-412-250 • info@kodalyfilharmonia.hu
www.kodalyfilharmonia.hu

Műhelymunka a Concerto Budapestnél

Technika és személyiség, aktivitás és kezdeményezőkedv. Csak néhány a Concerto Budapestnél zajló, több szinten megvalósuló műhelymunka címszavai közül. De mit is jelent pontosan ez a műhelymunka? Erről kérdeztük Kaczander Orsolya fuvolaművészt, Csalog Gábor, a ConcertoStudio sorozat vezetőjét és Keller András művészeti vezetőt.

Forrás: Concerto Budapest

Néhány hete a Concerto Budapesttel lépett fel, és mesterkurzust is vezetett a világ egyik legnagyobb fuvolaművésze, James Galway. „A zenekar műsorpolitikájának szervezését képezi, hogy kiemelkedő művészeket lát vendégül. Ennek nemcsak az a nyeresége, hogy a közönség neves muzikusokat hallhat, hanem az is, hogy mi, zenekari tagok tanulhatunk tőlük, tovább léphetünk azáltal, hogy

közel kerülünk hozzájuk – mondja Kaczander Orsolya, a Concerto Budapest első szólófuvolása. – Az, hogy jobban megismerhettük Sir James Galway személyiségét, azért fontos, mert a zene nem csak hangokból áll. Az egyéniség az interpretáció egyik fontos eleme. Egy-egy ilyen kurzus alkalmával, a kiváló előadóktól hiteles segítséget kaphatunk a jó zenéléshez elengedhetetlenül szükséges, megfelelő technika elsajátításához is. Lehet, hogy éppen az változtatta meg valamelyik résztvevő hozzáállását, hogy aznap hallhatta, a hetvenhárom éves művész milyen kreatív zeineiséggel mutatott be egy egyszerű d-moll skálát. Feladatunk, hogy a mindennapi gyakorlatban hasznosítsuk ezt az élményt. Most mintegy százhetven fuvolista hallgatta a fuvolaművész kurzusát, de amikor ellátogat hozzánk egy-egy nagy művész – május elején például Gidon Kremer –, nem csak a növendékeket, a zenész szakmát is elvárjuk, az ajtó nyitva áll.”

Foto: Huszti István

rendelkeznek, másrészt olyan művekkel is foglalkozhatom, amelyek nagyobb apparátusra íródtak, de szívügyeim. Szólistaként sokszor dolgoztam zenekarral, és úgy látom, a zenekari zenészek nagyobb alárendeltséghez szoktak, mint ami a Concerto Budapestre jellemző. Itt a légkör, a szellemiség ösztönzi a tagokat a nagyobb aktivitásra; érezhető a hozzáállásukban, hogy nem a feltétlen engedelmességet várják el tőlük. A másik pozitívum, hogy a Concerto Budapestnek a művészeti vezető révén is szoros a kapcsolata a Zeneakadémiával – Keller András ott a Kamarazene műhely elnevezésű tanzak vezetője. Ezért aztán tanárként könnyűvé vált az átjárás a két intézmény között.”

Forrás: Concerto Budapest

„A műhelymunka több szinten is megjelenik a zenekar tevékenységében – veszi át a szót Keller András. – Például a ConcertoStúdióban, amely kísérletező, merész programválasztású sorozat. És természetesen a nagyzenekari próbák szintjén is, ahol nemegyszer »szószólunk« a hangokkal. Akkor is, ha hatvanan vagyunk, és akkor is, ha csak tizen. Ez rosszul is elszülhet, hiszen pazarlónak is nevezhető ez a munkamódszer: ott ül a teljes zenekar, én pedig egy tucat muzsikussal azon dolgozom, hogy a kápatól két vagy öt centire kell a húrta tenni a vonót... Bármilyen furcsán hangzik, de ezen múlik egy produkció sikere, vagy ezen is! Lehet, hogy nincs idő minden zeneműnél lefűrní az alapokig, de fel kell vetnünk új kérdéseket. Ez a munkafolyamat fárasztó és unalmas is lehetne, de számunkra mindig izgalmas, és legalább olyan értékes, mint a kész produkció. Újra és újra felfedezzük a remekműveket, mert a hangok mindennap másképp támadnak fel a papírról. Hiszen ha kinéz az ember az ablakon, akkor sem ugyanazt látja, mint előző nap. Vagy legalábbis nem ugyanúgy.”

A Concerto Budapest hivatalos honlapja:

www.concertobudapest.hu

Húsz éve vált hivatásossá a Dohnányi Zenekar

Idén ünnepli hivatásossá válásának huszadik évfordulóját a Budafoki Dohnányi Zenekar. Mostani cikkünkben az együttes indulásától a 2000-es évek elejéig tartó időszakról; következő számainkban pedig az elmúlt évtizedben lezajlott folyamatokról, fordulópontokról kérdezzük a zeneigazgatót, Hollerung Gábort.

A zenekar születése Nemes László zenepedagógus nevéhez kötődik, aki 1970-ben alapította meg az ifjúsági szimfonikus együttest a budafoki Nádasy Zeneiskola növendékeiből. „Ez az intézmény ontotta magából a tehetséges diákokat, akik konziba, majd Zeneakadémiára mentek – meséli Hollerung Gábor. – Laci bácsi ezeket a diákokat fogta össze az együttesben. A zenekar az 1980-as évek végére annyira megerősödött, hogy átvette a Közalkalmazottak Zenekarának béreltsorozatát a budapesti városházán. Én egy ilyen koncerten vezényelhettem először ezt az együttest. Laci bácsi elhatározta, hogy komolyabban kell venni a művészeti munkát, s ezért Gál Tamást és engem kért fel a zenekar vezetésére. 1989-től kezdve rendszeresen próbáltunk; ekkor vettük fel Dohnányi nevét is, és Gál Tamással közösen dolgoztunk mindaddig, míg ő át nem szerződött a MÁV Szimfonikusokhoz.”

A rendszeres munkának, szisztematikus építkezésnek köszönhetően a színvonal egyre nőtt, turnékra is utazott az együttes. A rendszerváltás idején átmeneti mélypont következett. A legtöbb fiatalnak biztos megélhetési forrásra volt szüksége, és nem jutott idejük arra, hogy ifjúsági zenekarban muzikáljanak, ahol ugyan kaptak némi pénzt, de státuszt nem. „A helyzetünket jelentősen megnehezítette, hogy a Budapesti Fesztiválzenekar abban az időben állandósította tagságát, de más zenekarok is elszippantották a Dohnányi legjobb erőit – folytatja a művészeti vezető. – Komoly vérvesztéséget jelentett ez számunkra; nehézkesé vált a munka, ekkor megnövekedtek a nézeteltérések Laci bácsi és köztem, valamint Laci bácsi és a zenekar között, aminek következtében úgy éreztem, hogy el kell hagynom az együttest. Viszont Laci bácsi szerencsére nem adta fel! Lobbijerének és rábeszélő készségének hála, sikerült elérnie a budafoki önkormányzatnál, hogy intézményesüljön a zenekar. Az akkor kapott támogatásnak köszönhetően mintegy 8-10 embert és a vezetőket állásba tudták venni. Hamarosan pályázatot hirdettek a karmesteri pozíció betöltésére, amelynek eredményeképpen – bár nekem, mint korábbi karnagynak nem kellett próbát vezényelnem – a zenekar engem választott. Így indult közös pályafutásunk pontosan húsz évvel ezelőtt, 1993-ban. Az anyagi helyzet nem volt rózsás: a kapott pénz ahhoz sok volt, hogy ne létezzünk, ahhoz viszont kevés,

Hollerung Gábor két évtizede megszakitás nélkül a Dohnányi Zenekar művészeti vezetője

hogy létezzünk. Ez a helyzet egyébként sajnos máig jellemző.”

„A hivatásossá válás után küzdelmes időszak következett, de valahogy mindig legyőzzük a nehézségeket – fogalmaz Hollerung Gábor. – Az 1990-es évek végére már nagy létszámú zenekar működött, mindenkit állásba lehetett venni. A fizetések persze még így sem voltak versenyképesek, de a tagság nem változott, kiszámíthatóvá vált a munka. A 2000-es évek elejére az önkormányzat már nehezen tudta vállalni a zenekar fenntartásával járó felelősséget, így aztán – hosszas tárgyalásokat követően – közhasznú társasággá, azaz céggé alakultunk, s engem neveztek ki ügyvezető igazgatónak. Az átalakuláshoz kaptunk egy nagyobb összeget, valamint a 2002-es közalkalmazotti béremeléssel együtt lehetőségünk nyílt arra, hogy a fizetéseket átlagosan megduplázzuk; a zenekar ekkor tudott elmozdulni a holtpontról. Megemeltük a próbaszámot, rengeteget dolgoztunk, és mindez a változás természetesen a teljesítményen is éreztette hatását. A 2000-es évek elején rendezett próbajátékon ismét a magyar zenei élet élvonalbeli fiatal muzikusaiából válogathattunk, akik nagy része – hála Istennek – azóta is itt játszik nálunk. Egyrészt azért, mert versenyképesebbek lettünk, másrészt mert megszerették az itteni műhelymunkát. Egyre komolyabb repertoárt játszottunk, egyre komolyabb munkát végeztünk. A zenekar nem volt átjáróház többé.”

A Budafoki Dohnányi Zenekar honlapja: www.bdz.hu

Tisztelgés Brahms előtt

Április 9-én, a Művészetek Palotájában Brahms-műsorral tiszteleg a Miskolci Szimfonikus Zenekar a nagy romantikus zeneszerző előtt – születésének 180. évfordulója alkalmából. Kovács Lászlót, a zenekar művészeti vezetőjét, az est karmesterét Brahmshez fűződő személyes viszonyáról, szakmai tapasztalatairól, illetve a vezénylés technikai és érzelmi hátteréről kérdeztük.

A műsorban az Akadémiai ünnepi nyitány, az a-moll kettősverseny, valamint az I. szimfónia hangzik el. A versenyművet egy spanyol ikerpár (Pablo Martín Acevedo – hegedű, Antonio Martín Acevedo – cselló) szólójával hallhatjuk a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben. „Az Akadémiai ünnepi nyitány hálás mű – avat be a műhelytitkokba Kovács László –, mert lehetőséget teremt arra, hogy egy jó zenekar remekül megszólaljon benne, hangszíneinek teljes palettáját megmutassa; a karmester szempontjából ugyanakkor viszonylag könnyen adja magát. Ha megtaláljuk a jó tempót, a karmester ölébe hullik a darab. Ezzel szemben az Első szimfónia – például a lassú tétel – jóval összetettebb feladatot jelent. Jól emlékszem, mikor vezényeltem először ezt a nagyszabású, mintegy ötvenperces alkotást: épp a diploma-hangversenyemen. A lassú tételt csak egyszer sikerült igazán jól eldirigálni: az első próbán. Utána mindig vagy túl lassú, vagy túl gyors lett – az ember nehezen találja meg hozzá az optimális tempót, amiben a zene természetes mozgással haladhat előre. Tisztességgel eljátszottuk akkor a Zeneakadémián, de nem a legjobb koncertjeim között tartom számon. A vonzalom azonban megmaradt: azóta is sokszor vezényeltem ezt a gyönyörű szimfóniát. Mindig keresem annak a módját, hogyan tudom ebben a műben még jobban, még otthonosabban érezni magam. Mert ha én jól érzem magam, a zenészek is jobban tudnak velem jönni, és a közönséghez is jobban eljut a zenébe kódolt üzenet.”

A szimfónia negyedik, utolsó tétele különösen összetett – hosszú, több szakaszból álló zene, mesteri építmény. Hogyan lehet összefogni egy mintegy húszperces tételt? Amikor az első mozdulatot, az első gesztust teszi az első hang előtt, gondol-e az egészre? – kérdezem a karmestert. „Emlékszem Kocsis Zoltán egyik meghatározására – válaszol a dirigens –: amikor az ember elkezd tanulni például egy tizenöt perces darabot, egyre jobban megismeri, és egyre rövidebbnek is érzi; mindig tudva, éppen hol tart a nagyformában. Uralod a zenei anyagot és a formát, végül a nagy mű ponttá zsugorodik össze. Ezt a tudásszintet kell el-

Forrás: MSO

érni; ha ide eljut az ember, csak akkor tudja tökéletesen kiszámítani a szükséges apróbb tempóingadozásokat, késleltetéseket, hangsúlyokat.”

A karmester azt is elmondja, hogy számos alkalommal hallott Brahms I. szimfóniájából jó előadást. Még a fülében cseng egy remek Ferencsik-koncert, amelyen igazán jól megszólalt a darab. Azonban bevallja, nincsenek „etalon előadásai”; nincs olyan szándéka vagy vágya, hogy szeretné úgy előadni a szimfóniát, mint valamely nagy előd. „Annyi minden befolyásolja, hogyan szólaltatunk meg egy darabot, hogy szerintem nem is lehetséges mintát követni. Ami meghatározza az előadást, az a többi között a közönség, az akusztika, a zenekar – ezek összessége alakítja ki a karmesterben azt az elképzelést, amely alapján megszólaltatja, élvezni, életre kelti az adott művet. Ha például a zenekar »futni« akar, és a dirigens úgy érzi, hogy ebben a lendületességben tudja magát együttese igazán megmutatni, akkor rajta áll, hogy érdemes-e fékezni, s ezáltal esetleg olyan tempót erőltetni a zenekarra, ami nem az előnyös oldalát domborítja ki. Céлом: minden körülmény között megtalálni a legjobb zenei megoldást.”

A Miskolci Szimfonikus Zenekar honlapja:

www.mso.hu

Horváth Zsolt: három ciklus – három cél

Tíz éve a Pannon Filharmonikusok igazgatója Horváth Zsolt, aki jelenleg már harmadik vezetői ciklusát tölti. Ennek kapcsán kérdeztük az eddigi eredményekről, a célokról, feladatokról, sikerről és kudarcokról, valamint terveiről. Az elmúlt évtized legnagyobb eredménye, hogy a Pannon Filharmonikusokból brand lett: olyan művészeti intézmény, amelynek koncertjeire népes és lelkes közönség kíváncsi.

Horváth Zsolt az elmúlt évtized alatt három vezető karmesterrel dolgozott együtt. Mint mondja,

a karmesterszakmában az elmúlt száz évben többféle nézet váltotta egymást egy dirigens és zenekarának „egészséges együttéléséről”. Merre tart most a világ? A karmesterek négy-öt évre szerződnek zenekarokhoz, és komoly egymásra találásról beszélnek, amikor valaki két ciklusnyi időt tölt el valahol. A dirigensek igyekeznek továbblépni, újabb és újabb tapasztalatokat szerezni – ez a tendencia volt érezhető a Pannon Filharmonikusok elmúlt tíz évében is. „Harmadik ciklusomat töltöm a zenekarnál – mondja Horváth Zsolt –, és olyan szemléletű vezető vagyok, aki mindegyik időszakához meghatározott célokat rendel. Hamar Zsolt művészeti vezetésével a közös munka első fele a zeneszakmai építkezés jegyében telt. Az együttes kevés koncertet adott, viszont intenzív műhelymunkát végzett, amit a zenekarnak a magyar zenei életben való újrapozicionálása követett. A második ciklusnak a fókuszában az Európa Kulturális Fővárosa projekt és az új koncertterem felépülése állt. Ebben a folyamatban váratlanul ért Hamar Zsolt lemondása 2009 nyarán, hiszen azt az igazgatói periódusomat az ő művészeti vezetésével kívántam befejezni. Nem tartom etikusnak, hogy saját időszakomon túlnyúlva nevezzek ki művészeti vezetőt, a ciklus célján pedig nem szerettem volna változtatni, így jogilag és formailag is egyértelmű volt, hogy csak két évre bízom meg az utódot. A nemzetközi hírvéskészítő Zoltánra esett a választásunk, mert annak az időszaknak a célja már nem a zenekarépítés, hanem a reprezentáció volt; tehát a befektetett munka, a megszerzett tudás és az elért színvonal minél több helyen történő megmutatását tűztük ki célul. 2011-ben megkezdett jelenlegi ciklusom fő célja egyrészt az elért eredmények és a magas színvonal megőrzése,

másrészt a piacra lépés a nemzetközi zenei életben. Ehhez kerestem és találtam meg Bogányi Tibor személyében azt a dinamikus karmestert, aki ezt az elképzelést sikerre viheti. Az öt évre szóló igazgatói kinevezés, ami az előadóművészeti törvényből következik, egészséges: egy jó kvalitású igazgató jó és reális szakmai programot tud meghirdetni, és ez egy karmester számára is reálisan elvégezhető.” Az együttes élén végzett munkájának legnagyobb sikeréért Horváth Zsolt azt említi, hogy a Pannon Filharmonikusokból brand lett; olyan művészeti intézmény, amelynek koncertjeire népes és lelkes közönség kíváncsi. Két kiemelkedő helyszínen, a pécsi Kodály Központban és a budapesti Művészetek Palotájában állandóan jelen vannak; a tíz éve rendszeresen meghirdetett fővárosi bérlet példátlan sorozat a vidéki zenekarok között. A másik fő siker a Kodály Központ, amelynek megépülésében Horváth Zsolt a kivitelezés polgármesteri biztosaként vett részt. „Jó érzés és büszke vagyok rá, hogy a hazai zenei élet e jelentős építkezésének aktív részese lehettem” – mondja. „Kudarc viszont, hogy a Pannon Filharmonikusok együttesének – nem vitatott – magas művészeti értéke ellenére egyelőre nem sikerült létrehozni azt a kulturális decentrumot, amiről álmodoztam – folytatja az igazgató. – Tíz éve hittem abban: annak a pályának, amit ez a zenekar bejár, mára az lesz az eredménye, hogy Pécsen magasan jegyzett zenei központként tartják számon, és a főváros-centrikusság oldódik. Kétségtelen, hogy értünk el eredményt, de az látszik, hogy e területen még bőven akad feladat. Ahhoz, hogy ez megtörténjen, sok különböző terület összefogására és politikai szándékra is szükség van – az ország egészét tekintve. Hiszek a decentralizált művészeti élet inspiráló és gazdagító erejében, és továbbra is ezért dolgozom.”

A Pannon Filharmonikusok honlapja:
www.pfz.hu

Petró János, a szombathelyi zenekarnevelő

Petró János zeneszerző-karmester neve elválaszthatatlanul összekapcsolódik Szombathely szimfonikus zenekarával. Ő volt a Városi Tanács által megalapított Szombathelyi Szimfonikus Zenekar első karmestere, majd átvezette az együttest a felnőtt korba, hivatásos zenekart nevelve belőle. Petró János állt a karmesteri dobogón 1962-ben, az első bérletes koncerten is – ennek az eseménynek az ötvenedik évfordulójára nemrég ünnepi hangversenyt adott és ünnepi albumot jelentetett meg a Savaria Szimfonikus Zenekar. A kezdeti évekről kérdeztük Petró Jánost, aki – Mérei Tamás jelenlegi igazgatóval együtt – az idei megyebálon Az év vasi embere címet is átvehette.

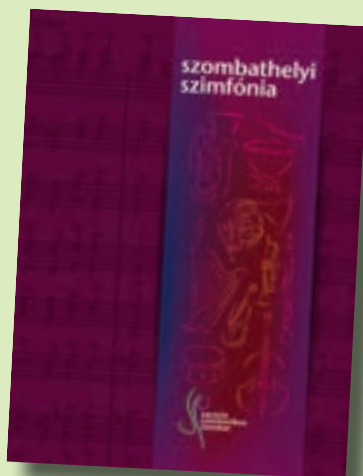
Petró János Szombathelyen járt zeneiskolába, amit akkor Lendvai Ernő vezetett. Mint mondja, a nagy Bartók-kutató zeneirodalom-órái, zenéről alkotott képe és gondolkodásmódja meghatározta muzsikussá fejlődését. Ő is itt kezdett tanítani, és már két éve vezette a zeneiskolai tanárokból, magasabb osztályos hangszeres növendékekből álló zenekart, amikor ennek, valamint a városi zenekarnak az összevonásából létrehozta a Savaria Szimfonikusok

jogelődjét. „A hatvanas években nemcsak a koncertezés indult be, hanem a nyári operaelőadások is az Iseumban – meséli Petró János. – Itt A varázsfuvola mellett bemutattuk Gluck mindkét Iphigéniáját, a hallei operával közösen Händel Theseusát, Mascagni és Leoncavallo műveit, Verdi Aidáját, Erkel Bánk bánját (ez volt Tokody Ilona első fellépése Melinda szerepében, Simándy József oldalán), valamint a Thamos, Egyiptom királya című Mozart-operát – világpremierként. Emellett a Fertőrákosi Operajátékokon húsz éven át adtunk elő zenés színpadi műveket, az én vezényletemmel, világhírű énekesek közreműködésével.”

Ez az intenzív operaélet is hozzájárult ahhoz, hogy a hetvenes években hivatásossá válhatott a zenekar. „Mivel öt-hat órát utazó, fáradt muzsikusokkal játszani a Zeneakadémián – friss, kipihent zenekritikusok előtt – nem a legjobb választás, arra gondoltam: jöjjön inkább a közönség és a kritikuskárda Szombathelyre – mondja a dirigens. – Ezt a törekvésemet segítette a Bartók Szeminárium ideköltözése is, aminek röviden a következő a története. Mivel Budapesten nem állt rendelkezésre szabad zenekar, a Filharmónia munkatársa felhívott: menjünk két hétre a fővárosba, ellátni a Bartók Szeminárium feladatait. Az »elcsaládósodó« fiatal zenekarral ez lehetetlennek tűnt, ezért a válaszem az volt: jöjjön a szeminárium Szombathelyre! És jött. Így lépett fel nálunk és velünk Sándor György, Vaszy Viktor, Gertler Endre, Sebők György, Kadosa Pál és még sokan mások. Kórodi András felkérését egy operakorrepetitori posztra azzal utasítottam vissza, hogy az én igazi feladatomban

SZOMBATHELYI SZIMFÓNIA

Gyönyörű kiállítású, 176 oldalas díszalbumot jelentetett meg a Savaria Szimfonikus Zenekar az első bérletes hangverseny ötvenéves jubileumára. A kötet a gyökerektől dolgozza fel a zenekar életét, sok-sok képpel, plakáttal, dokumentummal. A könyv mindent felölel, ami az együttes elmúlt ötven évével kapcsolatos, sőt annál többet tesz: valójában Szombathely gazdag zenei múltját tárja fel 1777-től napjainkig. Címének megfelelően a kötet négy „tételben”, azaz négy szakaszra osztva mutatja be a zenekar történetét. Az első tétel az Introduzione, vagyis Bevezetés címet viseli; ebből annak a kulturális közegnek a képe rajzolódik ki, amely megalapozta a szervezett, intézményesített szimfonikus zenekar működését. Nem akármilyen környezet volt ez: az első világháború előtt járt Szombathelyen például Pablo Casals, Dohányi Ernő, Telmányi Emil, Popper Dávid, Reiner Frigyes; az elénk táruló színes képen látjuk a két világháború közötti időből a Waldbauer–

Kerpely-vonósnégyest, a Liszt-tanítvány zongoraművészt, Emil Sauert, valamint Bartók Bélát és Kodály Zoltánt, Basilides Mariát és a tizenkilenc éves Fischer Annie-t, illetve a város szülöttét, a világhírű Koncz Jánost.

A „szimfónia-olvasmány” második, legvaskosabb tétele az egyes évadokat veszi sorra, 1962-től napjainkig. A szombathelyi zenekarról olvasva az akkori Magyarország zenei életének válunk részeseivé; újraéltük a karmester-versenyeket, a Bartók Fesztiválokat. A könyv harmadik nagy fejezete az Episodi címet viseli; ebben a részben kaptak helyet a zenekar igazgatóiról, vezető karmestereiről, művészeti vezetőiről szóló ismertető, továbbá itt olvasható a zenekar jelenlegi névsora, hanglemezeinek és DVD-inek, elismeréseinek listája. A kötet fináléja, a Rondo capriccioso – mint címe is mutatja – kivételben a legszínesebb. Főleg képekből áll, és reprezentálja azt a sokoldalúságot – a musicaltől az Iseumi Szabadtéri Játékokig –, ami a zenekarra ma is jellemző.

Forrás: SSO

Petró János: Köszönettel tartozom mindazoknak, akik segítettek, de azoknak is, akik gátoltak

a zenekartermés és -nevelés. Zeneszerzőként is a kortárs zene elkötelezettje voltam, a születendő művek bemutatására is jó lehetőséget láttam Szombathelyen. Önálló bérletben hangzottak el a hatvanas években Farkas Ferenc, Durkó Zsolt, Petrovics Emil, Láng István, Lendvay

Kamilló és sok más magyar, valamint külföldi kortárs szerző művei. A Magyar Televízió Nemzetközi Karmester-versenye is nagyszerű reklámnak bizonyult, hiszen hatvan ifjú karmesternek tartották Szombathelyen a válogatót a mi zenekarunk közreműködésével.”

Az együttes gyors felnőtté válását szolgálta, hogy Petró János tapasztalt magyar és külföldi vezető muzikusokat – koncertmestereket, fúvós szólistákat, kamarazeneszket – hívott Bécsből, Budapestről, Drezdából egy-egy hétre, s ők foglalkoztak a zenekari muzikusokkal. Így járt náluk Tátrai Vilmos, Kocsis Albert, Ruha István, Lukács Pál, Onczay Csaba, idősebb Kovács Imre, Rados Ferenc, valamint Otto Strasser a Bécsi Filharmonikusoktól – az a művész, aki az És ezért még fizetnek is... című nagy sikerű könyvet írta. „Mára a Savaria Szimfonikus Zenekar az egyik legjobb hazai együttesé vált, amit az én erőfeszítéseim elismerésének is érzek – nyilatkozta a karmester. – Köszönettel tartozom mindazoknak, akik ebben segítettek, de azoknak is, akik gátoltak, például ilyen-olyan politikai töltettel. Hiszen ők is hozzájárultak ahhoz, hogy mi – a művészet iránt elköteleztettek – még nagyobb elszánással csiszoljuk azt, amit létrehoztunk itt, a Nyugat Királynőjének titulált Szombathelyen.”

A Savaria Szimfonikus Zenekar honlapja:

www.sso.hu

 A large advertisement for the Pannon Philharmonic Orchestra. The top left features a stylized logo of a conductor's baton and a musical note. The text reads: "ALAPÍTVÁNY PANNON 1811 FILHARMONIKUSOK a Kodály Központ rezidens zenekara". The main text says: "A Pannon Filharmonikusok várja Önt szeretettel a Kodály Központban Pécsen!". Below this, it says: "Hétfői koncertjeink kiváló alkalmat nyújtanak a kikapcsolódásra megújult városunkban." At the bottom left, it says: "További információ: www.pfz.hu". The background is a photograph of a large, modern building with a wide staircase where many people are sitting and standing.

A Kodály Kórus eseménydús hónapjai

Nem mindennapi utazásban volt része a debreceni Kodály Kórusnak. Katarban jártak, ahol közreműködtek az arab ország történetének első operaelőadásán. A közeljövő is izgalmasnak ígérkezik: tavasszal Verdi Négy szent énekét adják elő, június elején Helmuth Rilling dirigálja őket. Mennek Kassára, fellépnek Rómában, és már az is tudható, hogy Simon Rattle vezényletével, a Berlini Filharmonikusokkal is lesz közös koncertjük.

A Kodály Kórus két és fél hetet töltött Katarban, ahol Verdi Aidájában voltak közreműködők. Komoly felkészülési időszak áll a hátuk mögött, hiszen kívülről meg kellett tanulniuk az énekari számokat, és csak a második felvonás fináléja önmagában száz oldal. Az előadásokat a magyar közönség által jól ismert Pier Giorgio Morandi vezényelte; a Kodály Kórus mellett a Magyar Állami Operaház Énekkarának tagjai is részt vettek a produkcióban. „Engem ért az a megtiszteltetés, hogy elutazhattam a kórusral, betaníthattam a művet, rám bízta a külső kórusok és részkarok vezényletét. Óriási élményt jelentett ez az út – meséli Pad Zoltán. – Még akkor is, ha a befektetett munka nem állt arányban az egyébként telt házas előadások számával. Katar hihetetlen tempóban újul meg és épül ki. Persze van is miből: a Földön itt a legnagyobb az egy főre jutó nemzeti össztermék. A fővárosban, Dohában olyan

kiterjedésű kulturális negyedet építettek fel, amely területében – megpróbálok nem túlozni – talán a Margitsziget-hez mérhető. Ez az út a Kodály Kórus számára nemcsak nagyszerű élményt, hanem komoly szakmai elismerést és fejlődési lehetőséget is jelentett.”

Az énekkar idei külföldi útjai közül kiemelkedik egy szereplés az Európa Kulturális Fővárosa címet viselő Kassán, ahol Donizetti Anna Bolena című operájában lépnek fel; a címszerepet Edita Gruberová énekli. Az előadást néhány nappal korábban, a Művészetek Palotájában a budapestiek is meghallgathatják. Egy másik külföldi út is vár a nagy múltú együttesre; ugyanis Rómába kaptak meghívást, ahol – a magyar egyházzenei sorozat részeként – kortárs művekből álló koncerteket adnak, még az év első felében. Sőt, már az is ismert, hogy 2014-ben a Berliini Filharmonikusokkal lépnek fel, Beethoven Kilencedik szimfóniájában, a Művészetek Palotájában, Simon Rattle vezényletével, az MR Énekkarral közösen.

Rendszeresen dolgoznak együtt más hivatásos kórusokkal, hiszen ezekre az együttműködésekre a nagy apparátust igénylő művek bemutatásakor szükség van. A régióban kevés olyan együttes működik, amellyel összefogva meg lehet szolgáltatni monumentális oratorikus alkotásokat, de a Nagyváradai Filharmonia Kórusa például ilyen. Pad Zoltán vezényletével, a Verdi-bicentenáriumi tiszteletére a nagyváradiai és a debreceniek az olasz mester ritkán hallható kései remekművét, a Quattro pezzi sacrit, azaz a Négy szent éneket közösen adják elő – a Kodály Filharmonikusok közreműködésével. A március 28-i, nagycsütörtöki koncert első részében Csemiczky Miklós Stabat Materét hallhatjuk. Szintén kiemelkedő esemény, hogy a világhírű német karmester és Bach-specialista, Helmuth Rilling is vezényli a Kodály Kórust – most már nem is először. Június 8-án, a Nagytemplomban a zenetörténet egyik csodáját, Bach h-moll miséjét szolgáltatták meg.

A debreceni Kodály Filharmonia a nemzeti kulturális intézmények közé sorolták – ami kiszámítható, tervezhető működést jelent –, továbbá a Kodály Kórust Prima Primissima-díjra jelölték. Pad Zoltán számára a Prima-díj legalább annyira értékes, mintha megkapták volna a Primissimát. „Komoly szakmai kuratórium választotta ki a Prima-díjasokat, és senki nem számított erre a jelölésre, nagy elismerés ez – mondja a karnagy, aki negyedik éve áll az énekkar élén. Pad Zoltán emberileg, szakmailag és morálisan is etalonnak tartja együttesét. Hetente négyszer utazik Debrecenbe, hajnalban kel, késő este ér haza. „Fárasztónak tűnik, de mindennap arra ébredek, hogy ez a világ legszebb hivatása.”

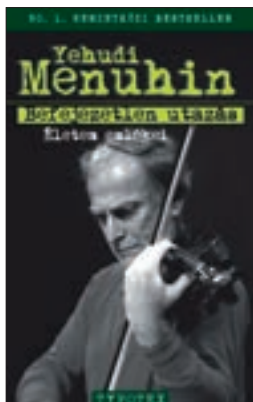

Forrás: Kodály Filharmonia

Pad Zoltánt büszkeséggel tölti el a Kodály Kórus közelmúltban elnyert Prima-díja

A Kodály Filharmonia hivatalos honlapja:

www.kodalyfilharmonia.hu

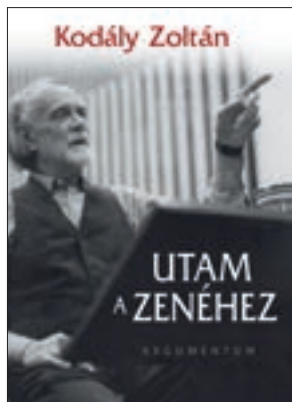

**YEHUDI MENUHIN:
BEFEJEZETLEN UTAZÁS – ÉLETEM EMLÉKEI**

Aligha vitatja bárki is, hogy Yehudi Menuhin (1916–1999) hegedűművész-karmester a 20. század egyik fontos, egyetemes jelentőségű muzsikusa volt. Nagy formátumú hangszeres virtuóz és elkötelezett humanista, aki a fejébe vette, hogy a zene eszköztárával – másképpen fogalmazva: a verbális kommunikáció korlátainak ledöntésével – közelebb hozza egymáshoz a különböző nemzeteket. Tette mindezt vérzivataros időkben, diktatúrák szorításában, amikor a II. világháború borzalmaival a hidegháború évtizedei követték. Nem csoda, hogy az egyébként álszent politikusok becsületrendekkel halmozták el, az angol királynő lovagáá ütötte, és az ENSZ is különböző tiszteletbeli címetek adományozott neki. Ez a társadalmi szerepvállalás kétségkívül kiemeli őt a múlt század nagyszerű hegedűművészeinek hosszú sorából; súlyt és jelentőséget ad gondolatainak, megszólalásainak. A Befejezetlen utazás címmel megjelent kötet Menuhin önéletrajzi visszaemlékezéseinek első része: angolul és németül a hatvanadik születésnapon, 1976-ban látott napvilágot, a magyar fordításra (mely Gáti István munkája) harminchat évet kellett várni. A terjedelmes kötetből – s ez némiképp meglepő lehet a zenebarátok számára – hamar kiderül, hogy a sokak által isteníttet művész is csak hús-vér ember volt; esendő és halandó, kétségekkel, félelemmel és gyengeségekkel teli. Hosszasan ír családi hátteréről, zsidó identitásáról, magánéletéről; olykor már-már pletykál és fecseg, máskor viszont zene-történeti jelentőségű adalékokkal szolgál. Ennek megfelelően az önéletrajz rendkívül egyenetlen színvonalú, de összességében izgalmas olvasmány – jó néhány zavaró hibával tarkított fordításban. Érdemes lenne kiadni az 1976 és 1995 közötti időszakot felölelő második kötetet is, de csak alapos szaklektorálás után.

Retkes Áttila

Typotex, 2012.
553 oldal

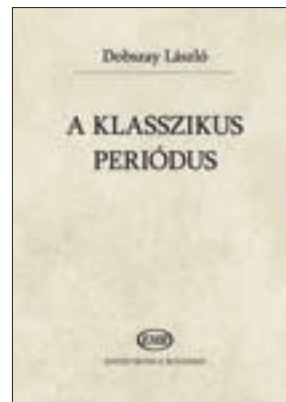

**KODÁLY ZOLTÁN: UTAM A ZENÉHEZ
ÖT BESZÉLGETÉS LUTZ BESCH-SSEL**

Valójában nem újdonság a 2012-ben, Kodály Zoltán születésének 130. évfordulójára kiadott kis könyv. Az öt beszélgetést tartalmazó kiadvány alapját Lutz Besch interjúi adták, aki a Brémai Rádió számára készített Kodállal televíziós dokumentum-műsort 1964 tavaszán, majd ugyanez év őszén tovább folytatták a beszélgetéseket. Ezek írásos formában 1966 végén Zürichben, német nyelven jelentek meg, majd Keresztury Mária fordításában három évvel később magyarul is kézbe vehették a szöveget az érdeklődők. Húsz év múltán, Bónis Ferenc munkája nyomán elkészült a szöveg újrafordítása, ami az általa szerkesztett, Kodály írásait és nyilatkozatait összegyűjtő Visszatekintés 3. kötetében látott napvilágot, 1989-ben. Mindkét verzió több kiadást is megért. Akkor vajon miért jelent meg ismét az interjúsorozat? A formát tekintve a legkézenfekvőbb válasznak a praktikumra törekvés tűnik: senki nem hurcolja magával szívesen a vasdos Visszatekintést, míg e karcsú kötet könnyedén elfér egy kisebb táskában is. Ami pedig a tartalmat illeti, a kodályi gondolatok többnyire ma is időszerűek és tanulságosak. Többnyire. Vannak ugyanis olyan megnyilatkozások, melyek felett már eljárt az idő. Több mint ötven év távlatából mosolyra készíten például a mester azon kijelentése, amelyben elítéli a zeneirodalmi ismeretek gyarapításához a hanglemezek iskolai alkalmazását: szentinte ezzel „Amerikát akarjuk utánozni”... A könyv egyik legfőbb értéke viszont az a szinte vallomások hangvétele, ahogy az idős zeneszerző beszél pályájáról, kompozíciós módszeréről, Bartókról, a népdalgyűjtés és a kórusmozgalom fontosságáról, a Kodály-módszerről, a zene jövőjéről. A „legújabb” Kodály-könyvet az életút főbb eseményeinek összefoglalása és tizenhat gondosan válogatott fénykép zárja.

Kovács Ilona

Argumentum, 2012.
120 oldal

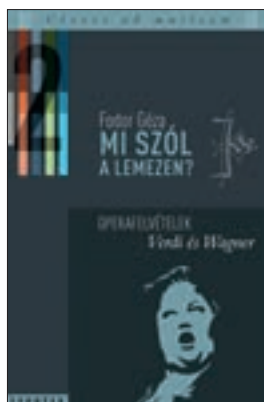

**DOBSZAY LÁSZLÓ:
A KLASSZIKUS PERIÓDUS**

Dobszay László (1935–2011) sokrétű életművében kitüntetett szerep jutott a zenepedagógiának. Generációk neveltek A hangok világa hatkötetes sorozatán, s nem kevés azoknak a száma sem, akik a Zeneakadémia falai között kaptak – a tudásanyagokon kívül – életreszóló szemléletmódot is a nagy formátumú tanártól. A tanításból leszűrt tapasztalatait 1963-ban rögzítette először írásban, majd a hetvenes években a zenetudományi tanszakon, formatan-órák keretében szembesítette a hallgatókkal. E nagyszabású kísérletet (mely afféle zárandokhelyé tette a XV. tantermet) három évtizeddel később megismételte. E vállalkozás formátumát mi sem jelzi jobban, mint hogy maga Kurtág György (az első előadás-sorozat lelkes résztvevője) szorgalmazta könyvként való megjelentetését. Hogy Dobszay is tisztában volt a munka jelentőségével, bizonyítja, hogy Kurtág 80. születésnapjára szánt ajándékként kötelezte magát a komponista ezen kérésének teljesítésére. Dobszay László utolsó befejezett könyvében – önmagához képest visszafogottan szemezget a bécsi klasszikusok terméséből; de természetesen tartja, hogy az olvasó ismeri a hivatkozott műveket. Éppen ez a kritérium teszi sajátos kiadvánnyá a könyvet – hangzó zeneirodalom-ismeret hiányában csak kisebb hatásfokkal érvényesülnek a tanulságai. A megannyi kottapélda önmagában korántsem elégséges – a pontosan feltüntetett források azonban segítséget nyújtanak az előtanulmányokhoz. Tehát nem elsősorban végigolvasásra, hanem végig-gondolásra szánt tudásanyagot rejt a kiadvány. Néha evidensnek tűnő jelenségeknél időz a szerző, máskor meglepő arány-játékokkal lepi meg az olvasót. A végén pedig szomorúan állapíthatjuk meg, hogy az életmű lezárult: sajnos már nincs mód a kérdésre, párbeszédre.

Fittler Katalin

Editio Musica Budapest, 2013.
264 oldal

**FODOR GÉZA:
MI SZÓL A LEMEZEN?**

II. Operafelvételek / Verdi és Wagner

Visszakereshetetlen a pillanat: vajon mikor, milyen élmény hatására kötelezte el magát Fodor Géza (1943–2008) a „zene és dráma” gondolköre mellett? Vajon milyen része volt a komplex vizsgálódásban szövegkönyvnek, cselekménynek, partitúrának, megannyi – mások által már felismert vagy még felismerésre/meghatározásra váró – intonációs típusnak? És az alkotói szférához hogyan, milyen súllyal viszonyult az interpretáció, operák esetében látvánnyal vagy anélkül? Alkotó- és előadóművészet valamely metszéspontján, csillagórákat jelentő kongeniális produkció, vagy épp valamely végzetes félreértés, melléfogás készítette arra, hogy a filozófiai alapkérdések mélységéhez illő, elkötelezett komolysággal közelítsen a zeneművekhez? Fodor Gézát olvasni: különleges élmény. Hatalmas zeneirodalom-ismeret birtokában megállapításai kinyilatkoztatás-értékűek, ugyanakkor tiszteletet parancsoló tudását időről-időre mintha mentegetőzve osztaná meg a hallgatóval; nem ritkán biztosítva arról, hogy értékes meglátásai csupán személyes olvasatának szegmensei. Ami szakmabeli és külső szemlélő számára egyaránt felfoghatatlan: hogyan lehet aktív ismeretanyagként ennyi mindent fejben tartani, bár-mikor elővenni, téziseket alátámasztandó, jelenségeket szemléltetendő... Fodor szívesen vállalkozott arra, hogy egyazon operából több felvétellel foglalkozzon. Nem egyszerűen összehasonlítva vagy értékrendileg rangsorolva őket, hanem egy-egy rendezői, karmesteri, szerepformálási koncepciót feltárva, megértve megannyi mozzanat indokát, szerepét, funkcióját. Okfejtéseivel olvasóit sikerül arra inspirálni: hallgassák meg az általa tárgyalt felvételeket, és elemzési szempontjainak ismeretében váljanak gondolkodó, értő operabarátokká. *Fittler Katalin*

Typotex, 2012.
560 oldal

BARTÓK BÉLA: SZONÁTÁK HEGEDÜRE ÉS ZONGORÁRA, SZÓLÓSZONÁTA HEGEDÜRE

**Kelemen Barnabás (hegedű),
Kocsis Zoltán (zongora)**

●●●●●

Ha az európai magaskultúra általános viszonyai nem is okvetlenül, a hazai hanglemezkiadás aktuális állapota bizonyosan indokolja, hogy manapság már valóságos ünnepnek kell tartásuk, ha a Hungaroton első kiadású „fizikai termékkel” jelentkezik. Fájó, hogy többnyire ez is inkább csak a közelmúltban főlvállalt lemezsorozatok, a Kodály- vagy a Bartók-életművet bemutató, jelenleg is futó szériák keretében történik. A Bartók Új Sorozat – ha nem is a kezdetben eltervezett ütemben bővül, de – legalább évi egy-két kiadványt megél; most a nagyszabású projekt egy újabb fontos etapja, a két érettkori hegedű-zongora szonáta, valamint a hegedű szólószonáta közelmúltban rögzített felvétele látott napvilágot – Kelemen Barnabás és Kocsis Zoltán közreműködésével. Érdemes megjegyezni: a szólószonáta e CD-n hallható – a negyedik tétel eredeti, negyedhangos változatát kínáló –, tavalyelőtti lemezre vett előadása természetesen nem azonos a 2005-ös, a BMC által piacra dobott korábbi Kelemen-féle felvétellel. Talán az sem mellékes, hogy a Menuhin által közreadott félhangos változat egy majdani újabb rögzítést is indokol. A jelen hanganyag alapvonalában kevéssel tér el a pár évvel ezelőtti verziótól; csupán apróbb hangsúlyeltolódásokat és frazeálásbeli differenciákat regisztrálhatunk. A koncepció nem változott, a kidolgozás, a „finomhangolás” azonban érettebb, markánsabb, tömörebb olvasatot eredményezett. A két hangszerre írt szonáták már csak komplikáltságuk okán is példás együttműködést kívánnak meg az előadóktól. Kelemen és Kocsis között jobbára megvan a kellő összhang, ennek mentén kiemelendő a tiszta tagolás, a szólamok közti jó kommunikáció és az egészséges, gazdag agójai repertoár. *Balázs Miklós*

Hungaroton
HSACD 32515

REJTETT KINCS – BRÁCSA MESTERMŰVEK

Rivka Golani – brácsa,

Michael Hampton – zongora

★★★★★

Nem tudom, hogyan lehetne visszaadni a jelentés valóságtartalmát olyan korban, amikor reklámdömping hitelteleníti immár a jelzők felsőfokát is. Mert ezúttal valóban adekvát a hangzatos cím. Persze, aligha a „treasure” vagy a „masterpiece” az igazi közönségcsalogató, hanem az arany háttérben jól kivehetően feltüntetett név: Rivka Golani. Az Izraelben született, hosszú ideig Kanadában, majd jelenleg Angliában élő brácsaművész szerencsére nem csupán felvételekről ismerhetik a hazai zenekedvelők. Számos alkalommal koncertezett nálunk. A két-korongos válogatás: 140 percnyi muzsika, mintegy 140 év terméséből. Miként a műismertetések író Retkes Attila (lapunk főszerkesztője) fogalmazott, „markánsan megmutatja: hogyan termékenyítette meg az európai műzenét a zsidó kultúra évezredes öröksége”. A művészről – akinek több mint 300 művet komponáltak – ezúttal romantikus darabok avatott előadójának bizonyul; programösszeállítását változatos hallgatnivalót kínál. Ami egységessé teszi: az anyanyelvi szintű interpretáció. A hangok iránti előadói felelősséggel általában olyan művek esetében szokás foglalkozni, amelyekben kevés hangból álló szegmentumokat kell értelmezni. Nos, Golani játékának csodája, hogy nála elvétel sincsen jelentéktelen, „töltelék” hang; minden elhithető erejű, amit megszólaltat. Akkor is, ha túlbujánzó, díszes dallamvevőkről van szó. Bizonyára sokan vagyunk, akik a lemezbörítő segítségével értesültünk arról, hogy Golani egyszemélyben festőművész is – talán a vizualitás iránti érzékenységgel is összefüggésbe hozható a színérezékenység és a dallamvonalak iránti felelősség kettőssége. Ideális partnere a szóló-zongora, kamarazene és zongorakíséret területén egyaránt képzett Michael Hampton. *Fittler Katalin*

Hungaroton
HCD 32721-22

**KODÁLY ZOLTÁN:
BICINIA HUNGARICA, TRICINIA
(Kodály-összkiadás)**

Kodály Zoltán mikrokozmoszába enged betekintést az a három CD, amely a bicinimumok és tricinimumok összkiadásával mutat rá a pedagógiai műhely és a koncertpódium közötti átjárhatóságra. Bár a komponista nem szánta nyilvános előadásra e kis darabjait, a Bicinia Hungarica I. füzetébe írt megjegyzésében nem zárja ki a lehetőséget: „Ha mégis arra kényszerül valaki, hogy akár idő, akár haladottabb kórus híján ezekből ad elő nyilvánosan, ajánlatos, hogy összeillő két vagy több darabból sorozatot szerkesszen.” A lemezen közreműködő nyolc kórus követte a szerző utasítását, és kis zenei alakzatokat formázó csoportokat állítottak össze a miniatűr gyakorlatokból. Ezek közt felhangzik mindössze tizenkét másodperces darab is (Volt nekem egy kecském), a leghosszabb, az Esti szellő című tricinium pedig a maga háromperces időtartamával már különlegesen hosszúnak számít. A kompozíciókban – amellett, hogy elsősorban a kottaolvasás gyakorlására születtek meg – átgondoltan jelennek meg a különböző kórustechnikai követelmények, korstílusok és zenei formák. Az album javarészt friss felvételeket ad közre; kivételt az Andor Ilona vezette budapesti Kodály Leánykar 1970-es blokkja képez. Az együttesek mindegyike igen komolyan vette feladatát, előadásuk nemesen egyszerű, hangzásuk letisztult. A szóveges kompozíciók artikulációja példaértékű, a szóvegtelenek dallamíveikkel beszélnek, néhányat pedig – a zeneszerző ajánlatára és előtte tisztelegve – szolmizálva adnak elő. A CD-ket hallgatva egyre inkább az az érzés kerít hatalmába, hogy miként a monumentális katedrálisok is kis kövekből építették, úgy Kodály nagyszabású kórusműveihez is az aprókon keresztül vezet az út. Azok gyökerei itt, a pedagógus-zeneszerző énekgyakorlataiban bújnak meg.

Kovács Ilona

Hungaroton
HCD 32711-13

**DOHNÁNYI ERNŐ:
ÜNNEPI NYITÁNY, PIERRETTE FÁTYLA**

**Kókai Rezső: Széki rapszódia,
Verbunkos szvit
Szakály Ágnes – cimbalom,
Miskolci Szimfonikus Zenekar,
karmester: Kovács László**

Hungaroton
HCD 32716

**KODÁLY ZOLTÁN:
CONCERTO ZENEKARRA,
SZIMFÓNIA, NYÁRI ESTE**
**Miskolci Szimfonikus Zenekar,
karmester: Kovács László**

Hungaroton
HCD 32723

Aki figyelemmel kíséri a hazai zenekarok hangfelvétel-termését, örömmel regisztrálja, hogy a Miskolci Szimfonikus Zenekar rendszeresen jelentkezik magyar szerzők műveit tartalmazó korongokkal. A Hungaroton Classicnál megjelent, zenekari összkiadás-jellegű Weiner-sorozat után gyors egymásutánban két korong látott napvilágot; mindkettő értékes dokumentuma a magyar zeneirodalomnak. „Három dolog kell nemzeti zeneirodalom létrejöttéhez. Először: hagyomány, másodsor: egyéni tehetség, harmadszor: sokak lelki közössége, mely az egyéni tehetség megnyilatkozását, mint magát fogadja” – írta Kodály 1939-ben. Napjainkban legégetőbben a harmadik hiányzik – nem véletlen, hogy rendre olyan műveket rögzítenek (kis példányszámban) hangfelvételen, amelyek korántsem csendülnek fel rendszeresen a hangversenyek műsorán. Ilyen szempontból rendkívül fontosak a magyar zeneirodalom értékeit rögzítő korongok, hiszen túl azon, hogy a művek hangzó megismerésének szinte kizárólagos forrásai, hosszú távon megteremtik egyfajta előadói hagyománynak az alapjait.

A Dohnányi Ernő és Kókai Rezső műveit tartalmazó CD kimagasló értéke Dohnányi Ünnepi nyitányának értő interpretációja. Kicsit időutazás is így e kompozíció. Kétségkívül személyes töltésű „alkalmi műnek” tűnik, amelyet kizárólag az 1923-as fővárosi felkérés hívott életre, s így érthetően került perifériára az ünnepi esten elsőpró sikert aratott Psalmushoz, illetve a későbbiek során, méltó előadásban népszerűvé vált Táncszvithez képest. A Kodály Zoltán műveiből összeállított CD-t valamiképpen törlesztésnek érzem. A szerző zenekari oeuvre-jének méltatlan elhanyagolása tipikus magyar szemléletmód következménye; az értékeinkel banni-nem-tudásé és a saját értékek meg-nem-becsülését. Nem újkeletű ez a dolog, hiszen e műveknek már a születésükkor is külföldiek bábáskodtak: a darabok megrendelői és a szerzőt inspiráló Toscanini. Miközben időről-időre felmerül a „magyarság a zenében” gondolat, e tősgyökeres magyar kompozíciók hangversenyéletünkben hallgatásra ítéltettek. A Kovács László vezette Miskolci Szimfonikusok stílris biztossággal tájékozódnak a kodályi szimfonikus nyelv világában, értően formálnak, plasztikusan kidomborítják a hangszerelés izés fordulatait. Talán csak akkor válik kissé felületessé a játékok, amikor már-már evidensként, gyorsolvasás-jellegű interpretációban részesítenek tételszakaszokat, formarészeket. Elévülhetetlen érdemük, hogy e felvétel jóvoltából a hazai és külföldi érdeklődők egyaránt élményszerűen ismerhetik meg a szimfonista Kodályt.

Fittler Katalin

SOLTI – BARTÓK (7 CD)

Decca – Universal

478 3706

SOLTI – THE LEGACY 1937-1997 (2 CD)

Decca – Universal

478 4884

A magyar karmester-géniusz, Solti György centenáriuma Európában és a tengerentúlon is arra ösztönözte a vele egykor kapcsolatban álló zenekarokat, ügynökségeket és hanglemezkidáradatokat, hogy méltóképp megemlékezzenek Soltiról, s ezáltal – természetesen – saját szakmai reputációjukat is erősítsék. Nem maradhatott ki a sorból a maestro első számú lemezkidáradója, a Universal-csoporthoz tartozó Decca, amely (a többi között) hétlemezes Bartók-kompilációval, illetve Best-of-jellegű albummal (The Legacy 1937–1997) tisztelgett Solti művészetére előtt. A következőkben e két kiadványt vesszük górcső alá.

Solti György következetesen dolgozott a grandiózus bartóki életmű népszerűsítéséért, s hogy ezen a területen is releváns szakmai eredményeket ért el, azt egyértelműen bizonyítja a Chicagói Szimfonikusok, a Londoni Filharmonikusok és a Budapesti Fesztiválzenekar produkcióiból összeállított Bartók-doboz. A válogatást a Concerto, a Táncszvit és a Zene... etalon-értékű – a chicagóiakkal felvett – interpretációja nyitja, majd egy magyar művészeket (Fesztiválzenekar, Rádióénekkar, Daróczy Tamás) is felvonultató, vegyesebb összeállítású korong következik, amelyen A csodálatos mandarin-szvit, a Divertimento, a Magyar képek, a Román népi táncok és a Cantata profana kapott helyet. A három zongoraversenynek a nyolcvanas évek elején, Vladimir Ashkenazyval és a Londoni Filharmonikusokkal készült felvétele – lendületével, lelkesedésével – három évtized múltán is magával sodorja a hallgatót. Nem ennyire kiváló, de azért a minőségi produkciók közé tartozik a két hegedűverseny, amelyeknek szólistája az egykor csodagyerekként feltűnt, Perlmannal és Zukermannal együtt emlegetett, később kissé elszürkült dél-koreai Kyung Wha Chung. Ma is meghatóan szép zenei élmény A kékszakkalú herceg vára 1980-as felvétele; Sass Sylviával és Kováts Kolossal. A kompiláció hatodik-hetedik lemezén a Bartók-opusok mellé Kodály (Galántai táncok, Páva-variációk, Háry János-szvit, Psalmus Hungaricus) és Weiner Leó (Szerenád kisenekarra, Csongor és Tünde) művészetére csatlakozik, ami jól példázza a hazájából elüldözött Soltinak a magyar zenekultúra iránti mély, életen át tartó elkötelezettségét.

Az operaszíndarabokból, dalokból, versenymű-tételekből összeállított, kétlemezes The Legacy korántsem annyira fontos kiadvány, mint a Bartók-album. Érdekességét – a szólistaként közreműködő világsztárok mellett – elsősorban az adja, hogy a felvételek többsége eddig kiadatlan volt. A rajongók polcáról így biztosan nem hiányozhat, de tárgyyszerűen meg kell állapítanunk, hogy nem is gazdagítja különösebben a Soltiról alkotott képünket.

Retkes Attila

VÉGH SÁNDOR MAGYARORSZÁGON

Camerata Salzburg,

karmester: Végh Sándor

★★★★★

Sorozatot indított a BMC Végh Sándor magyarországi koncertfelvételeiből – az első dupla album nemrégiben jött ki. Egyszerűen mesés. Remek és egészséges hangzás (noha két, igencsak eltérő akusztikájú helyen készültek a felvételek), szép kiállítás, és főképp: átütő Végh egészen kivételes muzsikusként. A kócos, hajlott, idős mester Böhmön is túltevő, egyszerű mozdulatokkal dirigált, és az eredmény valami egészen különös, varázslatos zene lett. Egyértelműen nem drámai színezetű, hanem volumenében kamarás, hangulatában pedig békés, letisztult. Beethoven Coriolan-nyitánya, Haydn Üstdobpergés-szimfóniája is inkább a kedélyesség felé tolódott az idős hegedűs keze alatt, s Mozart Haffner-szimfóniája is inkább a szerző szerezőnádjai, semmint Beethoven szimfóniái felé mutat. A legnagyobb meglepetés persze Schubert Nagy C-dúr szimfóniája. Ez már az elején a Befejezetlen finomságát és időtlenségét juttatja eszünkbe. A ritmusok, a szólamfűzések egészen ritka finomsága tárul fel előttünk, s hosszú pillanatokra azt hisszük: nem is olyan bonyolult mű ez. Pedig az, hiszen egyszerűsége monumentális méretben és a zsenialitás különösen magas fokán jelenik meg, amit kevesen képesek átlátni, összefogni, megvalósítani. Ezt a Végh-előadást – Furtwängler és Böhm felvételei mellett – a legjobbak közt tarthatjuk számon. Az egykori kvartett-primárius nemcsak a szó szoros értelmében ült a zenészek közt, amikor szimfonikus darabokat vezényelt, hanem átvitt értelemben is. Ott élt a szólamok közt, ott élt a zene lüktetésében, és ezek viszonylatrendszerében nehezen fellelhető arányokat hozott elő különös egyszerűséggel. Végh megoldásai között minden magától értetődőnek tetszik, miközben más interpretációkban lépten-nyomon a darab nehéz megoldhatóságával szembesül a figyelmes hallgató. Zay Balázs

BMC Records

BMC CD 194

**GIDON KREMER:
HOMMAGE À PIAZZOLLA**

Az összes Astor Piazzolla-felvétel (8 CD)

A kiemelkedő jelentőségű, szerzteágazó érdeklődésű hegedűművész, Gidon Kremer igen fontos érdemeket szerzett Astor Piazzolla művészetének megismertetésében. Bármerre is járt a világban az 1990-es években, a standard 18-19. századi repertoár és a kortárszene különböző áramlatai mellett sohasem feledkezett meg a hagyományos argentin tangót klasszikus muzsikává nemesítő Piazzolláról. Így születtek sorra a Piazzolla-albumok: az *Hommage à Piazzolla* című válogatást (1996) egy évvel később az *El tango*, majd 1998-ban a *María de Buenos Aires* című „tango operita” teljes felvétele (2 CD) követte. A sort a *Tango ballet* (1999) és az *Eight Seasons* – vagyis a Vivaldi közismert hegedűverseny-sorozatát Astor Piazzolla négy évszakával, a *Cuatro estaciones portenas* című ciklussal ötvöző tematikus CD (2000) – követte. Ez a fontos sorozat 2001-ben, a *Tracing Astor* című összeállítással zárult le; most, bő évtized múltán pedig összegyűjtve is megjelent – az ortodox tangó-kedvelők és a Kremer művészetéért rajongók öröme. Önmagában persze ez még nem lenne túl izgalmas, de a Nonesuch kiadó szerencsére nem csupán kompilációt dobott piacra. Az album nyolcadik korongja egy mindeddig kiadatlan koncertfelvételt tartalmaz: Kremer és az általa vezetett Astor Quartet (Per Arne Glorvigen – bandoneón, Vadim Sakharov – zongora és Alois Posch – nagybőgő) 1997 októberében, a torontói CBC rádió Glenn Gouldról elnevezett stúdiójában hangversenyzett. A technikai perfekció mellett nagyon megnyerő, hogy milyen lelkesedéssel és komolysággal játsszák a tangó-parafrizisokat – ugyanazt a tiszteletet adják meg Piazzollának, mint Mozartnak vagy Bartóknak, s ez így van rendjén. A Piazzolla-opusok közé stílusosan illeszkedik be Giya Kancheli karakterdarabja, az *Instead of a Tango*.

Retkes Attila

Nonesuch – Magneoton
7559-79872-6

MAHLER: IX. SZIMFÓNIA

**Los Angelesi Filharmonikus Zenekar,
karmester: Gustavo Dudamel**

Csak hallgatom Mahler IX. szimfóniáját Gustavo Dudamel előadásában, és semmi különösöt nem találok benne. Napjaink egyik legnépszerűbb karmestere, egy kiváló zenekar, melynek nemrégiben vezető dirigensévé választották, és semmi, de semmi különös nem hallatszik ki a hosszú előadásból. Igaz persze – s önmagában ez is valami –, hogy nincs benne semmi rossz sem. Nem siklik félre sehol, nem izléstelen sehol. Ez kétségtelenül értékelendő – például a hasonlóan népszerű Lang Lang gyakori izléstelenségére gondolván. Dudamel vidám személyiségével, tüzes karakterével hat: és íme, nem veti el a súlykot e hosszú, tragikus mű előadása során. Pontosan irányít, rendesen végigvisz. Nem jelenik meg a darab tragikumát átütő módon, nem rajzolódik ki jellegzetesen a benne rejlő effektusok, ám végül is minden a helyén van. Szóval: ha nem lelünk is pluszt, az egyéni, jellegzetes, mély interpretáció hiányától eltekintve minuszst sem érzünk. Dudamel kétségtelenül szimpatikus jelenség – az El Sistemához kötődő Venezuelai Simón Bolívar Ifjúsági Zenekarral együtt. Ebben az előadásban nincs meg Bruno Walter, Sir John Barbirolli, Herbert von Karajan vagy Leonard Bernstein interpretációinak mélysége, intenzitása, szépsége. Ám ha Dudamel tényleg közelebb visz fiatalokat Mahler muzsikájához, minden rendben. Ahogy David Helfgott is hűen szolgálja Rahmanyinov művészetét, s döresség lenne – a személyéhez kötődő különlegességet észre nem véve – mondjuk Ashkenazy, Gavrilov vagy Volodos cizelláltabb zongorázásának hiányán fanyalogni. Való igaz: Dudamel nem tesz hozzá a műhöz, de rosszat sem tesz neki. Azt hiszem, túl nagy a távolság az utolsó befejezett szimfóniája írásakor már megtört, szárnyaszegett Mahler és a sikeres, ereje teljében lévő Dudamel között.

Zay Balázs

Deutsche Grammophon – Universal
479 0924 8

**ELGAR: E-MOLL CSELLŐVERSENY (OP. 85),
SMETANA: HAZÁM (RÉSZLETEK)**

**Zuill Bailey (cselló), Indianapolisi Szimfonikus
Zenekar, Krzysztof Urbanski**

Nagy adag észak-amerikai mentalitás, vagyis mérhetetlen önbizalom és ellenállhatatlan svung jellemzi ezt a lemezt. A kísérőfüzet is olyan bűbájosan adathalmazó, hogy a hátsó mikrofonok pontos típuszámától az ötödik kottatáras középső nevéig mindent megtudunk belőle; ahogyan azt is, hogy Bedřich Smetana Csehszlovákiában (!) született, s ugyanitt halt meg. Vastag, „dögös” megszólalás uralja a lemez hangzásképe; mosolygatóan túlzérezelt baszuszustartománnyal, mely legtöbbször játékosan beborítja a fafűvösök szegénylős erőtlenségét és a rézkar gyengeségeit. Az Indianapolisi Szimfonikusok – élükön egy ifjú, ambiciózus lengyel dirigenssel, Krzysztof Urbanskival – feltörekvő, lelkes vidéki társulat produkcióját kínálják, amely energikus, dinamikus játékkal igyekszik feledtetni technikai hiányosságait. A sármőr Zuill Bailey a borostás, negyvenes helyi „májér” művész kategóriájába tartozik: csellón már nagyon jól megtanult, muzsikálni még nem. Testes, zsiros, macsó előadást vezet elő Edward Elgar Gordonkaversenyében. Hol gyermeken naiv, hol férfiasan markáns, emitt fűszeres, amott andalító, de összességében kifejezetten „unidiomatikus” olvasat az övé. Hogy miért éppen Smetana *Hazám* című szimfonikus költemény-ciklusának három darabja (Vyšehrad, Moldva, Šárka) került a lemez végére, arra nincs külön magyarázat. Nyilván ezek a kompozíciók szerepeltek a Bailey-vel közösen adott koncertek műsorán – mivel élő rögzítésről van szó. Aki tehát szereti a skrupulusoktól mentes amerikai attitűdöt, az obligát páneurópai szorongás karakterjegyeit teljességgel nélkülöző, önbizalomtól duzzadó muzsikálást és az ennek tág teret engedő, tolkodóan magabiztos lemezhangot, az minden bizonnyal imádni fogja ezt a CD-t.

Balázs Miklós

Telarc – Karsay és Társa
3403002

ORIENTALE LUMEN

Jevgenij Nyesztyerenko,
Sebestyén Márta, Szabóki Tünde,
Szent Efrém Férfikar, Bubnó Tamás

BMC Records
BMC CD 208

BIZÁNCI MOZAIKOK II

Szent Efrém Férfikar, Bubnó Tamás

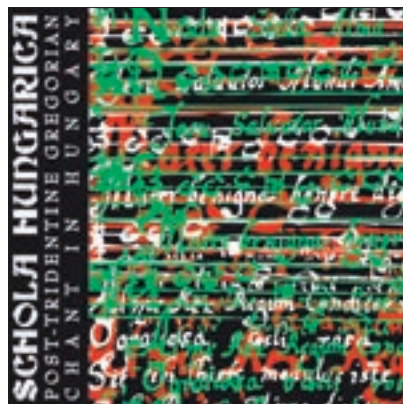
BMC Records
BMC CD 203

Egy készülő doktori disszertációval kezdődött minden. A Szent Efrém Férfikar majdani alapítója, Bubnó Tamás kutatómunkája során akadt rá a kárpátjai görög katolikus pap-zeneszerző, Boksay János férfikarra komponált liturgikus művére. A darab megszólaltatásának igénye hívta életre az együtttest; a felfedezett mű pedig hamarosan első lemezük anyagául szolgált. Nemzetközi sikerük sem váratott sokáig magára: 2006-ban, egy rangos lengyel egyházzenei fesztiválon nyertek első díjat. E győzelem azért is különösen értékes, mert először fordult elő a verseny negyedszázados történetében, hogy nem szláv kórus nyert.

2012-ben fennállásuk tízéves évfordulójához érkeztek, amit négy hangversenyből álló, Orientale lumen – Kelet világhossága című sorozattal ünnepeltek. A koncertekből lemeznyi válogatás is készült, mely jól reprezentálja a kórus sokoldalúságát. A műsoron ortodox bizánci dallamok éppúgy helyet kaptak, mint napjaink szerzőinek szakrális kompozíciói; a tematikát pedig a nagy egyházi ünnepek (Szent Miklós és az Istenszülő, Karácsony, Húsvét, valamint Pünkösöd) dallamaiból válogatták. A lemez szólóit az énekari tagok mellett – és ez is az együttes rangját mutatja – világhírű énekesek: Jevgenij Nyesztyerenko, Sebestyén Márta és Szabóki Tünde szólaltatják meg. A retusálás nélküli CD-n a kis zörejeket észelve a korong hallgatói is részesülnek az élő koncert atmoszférájából. A gondos felvételnek köszönhetően tökéletesen hallható a szólamok összesimulása, és az áhítatos, sokszor szinte valószínűtlenül puha hangzás. Nehéz bármit is kiemelni, de a megszólaltatás különlegessége miatt mégis kiválik a többi közül a húsvéti részből a Ma támadt föl Krisztus című paraliturgikus ének, ahol a Sebestyén Mártát kísérő férfikar pusztán énekhanggal teremti meg egy görög zenekar illúzióját. Egy másik sajátos hangzású kórusmű, az Isteni parancs pedig a bizánci himnuszok előadására oly jellemző iszónok (tartott hangok) által kísért, földöntúli hangzásával válik emlékezetessé.

Az együttes másik új lemeze, a Bizánci mozaikok II folytatja a sorozat elsője által vágott ösvényt, ahol különböző stílusok, formák és megfogalmazások vállalt eklektikája hallható. Ismét két szubjektív kiemelés: Pavel Csesznokov darabja (Ne vess el engem öregségemben) megrendítően szól Domahidy László és Silló György mélybasszus hangján. A lemezt záró Rahmanyinov-kompozíció (Dicsőség a magasságban Istennek) egyszerűségével és szépségével pedig olyan harmóniát közvetít, melylyel a sokadik meghallgatás után sem lehet betelni. Mintha egy rövid időre bepillantást engedne az ember számára elképzelhetetlen tér és idő végtelenségébe.

Kovács Ilona

**TRIDENTINE UTÁNI GREGORIÁN ÉNEK
MAGYARORSZÁGON**

Schola Hungarica

BMC Records
BMC CD 193

A felvételen Dobszay László (1935–2011) és Fehér Judit vezényli a Dobszay, Szendrei Janka és Rajeczky Benjamin által 1970-ben alapított Schola Hungaricát. Az együttesnek a gregorián repertoár interpretálásában markáns, sajátos stílusa alakult ki. Előadásukban a latin nyelvű egyházi népénekek formálása oly magától értetődően természetes, miként a népdal volt egykor, amikor előadója úgy tartotta: „mondom az éneket.” Énekeljen egy vagy több szólamban a Schola, az általa megszólaltatott zenei anyag még a szöveg értése nélkül is leköti a hallgatót. Hasonló szituációba kerülünk, mint egykor a templomjáró, aki nem értette a mise latin szövegét. Ráadásul a felvétel kísérőfüzete a latin mellett angol és magyar nyelven is tartalmazza az énekek szövegét. A zenetörténeti múltnak feltett kérdésekre mind több (kéziratos) forrás hangzó megjelenítésével válaszoló énekegyüttes felvételei a magyar zenetörténet fehér foltjait kívánják megszüntetni. Ennek eszköze az egy-egy kódex zenei anyagából közreadott hangzó válogatás. Ezúttal olyan történelmi és esztétikai érdekesség vált közkinccsé, amely azt példázza, hogyan egyeztettek össze 1600 körül a Magyarországon a 13. században alapított pálosok a tridentini zsinat elvárásait saját hagyományaikkal, rendi identitásukkal. A sátorlajújhelyi pálosok 1623-ban leírt karkönyvének felidézett részleteiben a Schola az egyházi év nyolc jeles napjához tartozó zenei anyagot elevenít meg. A történeti-tudományos vizsgálatokhoz hangzó „melléklet” kínáló összeállításból elsősorban az alleluják tarthatnak számot a kutatók érdeklődésére. A felvétel azonban korántsem csak a szakmai közönséget célozza meg; örömeiket lelik benne az egyházzeneben megmerítkezni vágyó zenehallgatók is.

Fittler Katalin

BMC Records
BMC CD 193

**BEETHOVEN:
HEGEDŰ-ZONGORA SZONÁTÁK**

**Leonidas Kavakos – hegedű,
Enrico Pace – zongora**

A most 46 esztendőös Leonidas Kavakos 18 évesen megnyerte a Sibelius-, majd 21 évesen a Paganini-versenyt. Komoly muzsikusként – sok ígéretes versenygyőztestől eltérően – az elmúlt évtizedekben meg tudta tartani jó hírét. Első Decca-lemezeként Beethoven összes szonátáját vette fel. A jól sikerült projekt Kavakost strukturális megközelítésű, analitikus muzsikusként mutatja. A tíz szonátát egészésként szemléli; végig azt érezni, hogy nemcsak az egyes műre, annak kérdéses részletére figyel, hanem az egész folyamatban elfoglalt helyek kíván megfelelni. Kavakos nem ösztönösen, hanem tudatosan zenél, s a preferált középső dinamika felől inkább piano-irányba tér ki, forte-irányba ritkábban. Enrico Pace nagyon ideális partnere a kialakításban domináns hegedűsnek: biztos, részletekben változatos, egészében alkalmazkodó alapot ad. Kavakos elemző interpretációjának sikerét mutatja, hogy a sor megkoronázásának tűnik a tizedik szonáta. Ritka eset, hogy az előadásmód révén ez a darab fejlődésként mutatkozik a Tavaszi és a Kreutzer után. Itzhak Perlman és Vladimir Ashkenazy elevenebb, romantikusabb; Pinchas Zukerman és Daniel Barenboim ugyancsak; Gidon Kremerrel viszont nincs annyira messze Kavakos, ugyanakkor ott eléggé Martha Argerich vezet. Kavakos és Pace interpretációja Jehudi Menuhinéhoz és Wilhelm Kempfféhez is közel áll – izlésessége, stílusossága alapján –, bár annál kötöttebb. Nem hiányoznak belőle ugyan az érzelmek, de nem játszanak főszerepet. A két előadó lelkesedése nem a zene spontán megélésében, hanem igényes megformálásában ölt testet. Ideje lenne Kavakos zseniális honfitársát, a zongorista Dimitris Sgourost is szerződtetni valamelyik nagy lemeztársaságnak. *Zay Balázs*

Decca – Universal
478 3523

**BRAHMS: HEGEDŰVERSENY,
CLARA SCHUMANN: HÁROM ROMÁNC**

**Lisa Batiashvili – hegedű, Drezdai Állami
Zenekar, Christian Thielemann;
Alice Sara Ott – zongora**

Manapság ritkán születik ennyire ihletett lemez. Brahms Hegedűversenyét nehéz újat mondva előadni, de Lisa Batiashvilinek – Christian Thielemann mellett – sikerült. Ritka, hogy a szólóhangszer belépése nagyon karakteres, de egyáltalán nem idegenszerű. Batiashvili és az érzékenyen kísérő Thielemann könnyedén és kényelmesen közelíti meg a vaskos darabot, melynek megmarad minden melegsége, de kicsit csökken a súlya. Mindez úgy, hogy nem vész el semmi, nyoma sincs az újabb igen gyakori kiszámítottágnak. A legjobb az, hogy Batiashvili és partnere önfeláldozóan zenél, látszólag minden racionalitástól mentesen. Bár nincsenek véletlenek, nincsenek esetlegességek, a muzsikálás öröme, a szakadatlan spontaneitás dominál mindvégig. Ez az előadás egyszerűen nagyon jó. Hasonló raport van Batiashvili és a puhán, de nem elkenten zongorázó Alice Sara Ott között is, Clara Schumann Három románcában, melyek igen jó kis darabok. Ezt is csak mintha egyszerűen lejátsszának, de úgy, hogy abban már minden benne van. Még az sem baj, hogy a lemez eléggé rövid: bizony elért volna még rajta például Schumann Hegedűversenye. Utóbbi szépen terjedget ugyan, de még nem nyerte el méltó helyét a repertoárban, s jól illett volna a két mű mellé. Szép lenne Schumann művét is a Brahms-koncert ihletettségével hallani; igaz, nem köthető közvetlenül Joachim Józsefhez, akinek Stradivarihangszerén Batiashvili játszik. Az ilyen kapcsolódás persze önmagában semmit sem jelent, de itt valódi ihletettségről van szó. A Deutsche Grammophonnak érdemes lenne további felvételeket készíteni a grúz származású, Németországban tanult, Franciaországban élő hegedűművésznővel. *Zay Balázs*

Deutsche Grammophon – Universal
479 0086

**WEBER: HEGEDŰ-ZONGORA
SZONÁTÁK, ZONGORANÉGYES**

**Isabelle Faust – hegedű,
Alexander Melnikov – zongora**

Ha igazat állít a fáma, Hans Pfitzner egyszer azt találta mondani: Carl Maria von Weber csakis azért jött a világra, hogy A bűvös vadászt megírja. Hogy Pfitzner milyen mélységig ismerte elődje életművét, arról kevés az információ, ha azonban az e lemez hallható művek a látókörébe kerülnek, aligha nyilatkozik ilyen summásan régi honfitársáról. Weber – bár a mai zenebarát szemében is elsősorban a német nyelvű daljáték megújítójaként jelenik meg – igazi „all-round” szerző volt, vagyis a korban ismert és kanonizált valamennyi zenei műfajban aktív volt, így természetesen kamaraművei is számosak. Hegedűszonátái nem említhetők egy lapon a nagy kortárs, Beethoven munkáival, ám ennek maga a szerző is tudatában volt, így ezse ágában sem állt konkurálni a Kreutzer-szonátával. Weber gyökeresen más utat választott. Erre bizonyíték a ma már megmosolyogtatónak ható kifogás, mely szerint a korabeli kottakiadás azért utasította vissza az op. 10-es, hegedűre és zongorára komponált szonátasorozatát, mert a darabok „túlontúl eredetiek”. Más szóval, csak bajosan volnának beilleszthetők a hangszerek és műfaj akkoriban szokásos keretei közé. A német mester duói közt nem akad hat percnél hosszabb tétel, a darabok éppen mokányosságukkal hatnak. Frappáns miniatűrök, de nem afféle érzélgős biedemeier faragványok, hanem színes, jól megragadható karaktereket (Polacca, Air Russe, Siciliano stb.) kereső, üde zsánerdarabok. Isabelle Faust irigylésre méltó fantáziával kelti életre ezeket az apró, sosem hallott gyöngyszemeket. A Zongoranégyesben a korabeli zeneszerszámokon duruzsoló partnerei (akár az ölebek) szaladnak utána, kivéve Alexander Melnikovot, aki mindvégig egyenrangú társa a hegedűsnek. *Balázs Miklós*

Harmonia Mundi – Karsay és Társa
HMC 902108

**HÄNDEL, VIVALDI:
DIXIT DOMINUS**
La Nuova Musica,
David Bates

A David Bates vezetésével öt éve alakult La Nuova Musica együttes második felvételén a két azonos című/szövegű zsolttár között egy Vivaldi-motetta hallható (In furore iustissimae irae) – ez utóbbi a szoprán Lucy Crowe szólójával. Ennek köszönhetően válik érdekletessé a különbség az all round és a régizenére specializálódott énekesek előadásmódja között, jóllehet korábban az énekegyüttesbeli szólista-produkciók némelyikét is „operásnak” éreztük. A dirigens – aki maga is énekesként kezdte pályáját – szenvedélyes előadással kívánja hallgatóságához eljuttatni az európai reneszánsz és barokk kompozícióit. Az elementáris muzsikálókedv, remek felkészültséggel párosulva, figyelemre méltó produkciókat eredményez. Még akkor is, ha közben mintegy háttérbe szorulnak a művek, mint olyanok. Az az érzésünk: bármit hasonló vehemenciával szólaltatnának meg. *FK*

Harmonia Mundi – Karsay és Társa
HMU 807587

**POUR PASSER LA
MÉLANCHOLIE**
Andreas Staier –
csembaló

Dürer metszete (Melancholia I) óta a melankólia nemcsak egyszerű szomorúság, hanem rejtélyekkel, értékekkel szemben tágan nyitott, kontemplatív lelkiállapot. Andreas Staier kiváló német fortepianista és csembalista, a Musica Antiqua Köln egykori tagja francia és német szerzők műveiből állította össze programját. Alapvetően melankolikus zenék ezek, egyetlen részlet sem üt el az alapprogramtól, mégis változatos. Nemcsak részletek, hanem szvittek is megszólalnak a rekonstruált régi hangszeren, és Staier az amúgy nem kifejezetten melankolikus hangulatú tételeket is úgy adja elő, hogy ne törjék meg az alapérzést, de karakterüket se veszítsék. Ahogy Dürer nőalakjának, a hallgatónak is sok mindenben van mit töprengenie a lemez hallgatása közben. Régi zene? Abszolút, de ahová hallgatása révén bepillantást nyerünk, mindig régi és mindig új. *ZB*

Harmonia Mundi – Karsay és Társa
HMC902143

**HAYDN:
VONÓSNÉGYESEK**
Endellion Quartet

A 34 éve alakult, két évtizede a Cambridge University rezidenseként is működő vonósnégyes jelenlegi összeállítása jó néhány éve változatlan. Új korongjuk afféle „Best of Haydn” kvartett-album. A nyitószám az op. 76 no. 1 (G-dúr), melyet két D-dúr remek követ (op. 20 no. 4 és op. 64 no. 5), majd a befejezetlen op. 103 (d-moll) után az a 12 hangból álló motívum csendíti ki, amelyet Haydn – öndíszítésként – a félbemaradt műhöz csatolt. Az interpretáció intellektuálisan átgondolt, az arányok kiegyensúlyozottak, jól követhető a struktúra. Talán csak a dinamikai komponens lehetne még árnyaltabb – az alap-tónusból főként a faktúra jelentős változásakor, s az effektusoknál lépnek ki. A haydni humor megannyi gesztusa és az üde hangzás azt sejteti, hogy a gyönyörű tónussal játszó muzsikusok maguk is megunhatatlannak tartják e kompozíciókat. *FK*

WarnerClassics – Magneoton
2564 65720

**SCHUBERT:
ERLKÖNIG**
Matthias Goerne –
ének, Andreas
Haefliger – zongora

Lehet még Schubert dalairól újat mondani? Matthias Goerne szerint mindenképp. Bizonyosság rá pályafutásának egyik legszebb feladata: tizenegy lemezes dalválogatást készít Schubert-dalokból. Immár a hetedikkel is elkészült, melynek címe: Erlkönig. Nincs kétség, az egykori Dieskau-tanítvány felnőtt mesteréhez. Csupán alap számára a jól érthető szövegmondás és a láttató szövegfestés. Előadásának legnagyobb erénye az az egyszerűség, ahogy a dalokban gyakran felbukkanó magány, elvágódás és örökös vándorlás motívumait megformálja, ahogy az emberi lélek legbensőbb hangjait ábrázolja. Az énekes egyenrangú társa ezúttal Andreas Haefliger, aki zongorakíséretével érzékenyen megrajzolt zenei háttérrel ad. A drámai hangsúlyokkal és a sorok mögött rejlő üzenetek kiemelésével jelentősen hozzájárul a Goerne által megformált Liedek ihletett hangvételéhez. *KI*

Harmonia Mundi – Karsay és Társa
HMC 902141

**DVOŘÁK: CIPRUSOK
– DALCIKLUS ÉS
VONÓSNÉGYESEK**

Hamvas, ifjú szerelem boldogult emlékeit hordozzák Antonín Dvořák Ciprusok című, tenor- és baritonhangra komponált dalciklusának darabjai. Ennek témái – bár a szerző húszas éveiben kerültek papírra – még évtizedeken át foglalkoztatták a komponistát; egyik-másik dallamuk zongoraműben vagy operában, később újabb dalkörök formájában nyerte el második megjelenését. A vonósnégyese áthangszerelt széria több mint két évtizeddel a dalszokor első megjelenése után készült el. Dvořák a tizenhét dalból tizenkettőt ültetett át a négy vonós hangszer együttesére, kiadói érdeklődés hiányában azonban ez a verzió csupán a zeneszerző halála után jelenhetett meg nyomtatásban. A közelmúltban Hans-Peter Dott vette a batorságot, és a maradék hatot is meghangszerelte, ezzel téve teljessé az eredeti verzió mellé állított vonósnégyes-átiratok színgazdag sorozatát. *BM*

Hänssler Classic – Karsay és Társa
CD 98641

**BRITTEN:
SZERENÁD,
NOCTURNE; FINZI:
DIES NATALIS**
Mark Padmore – tenor

Az angol dalirodalom öt legnépszerűbb dalciklusából három sorakozik ezen a lemezen, méghozzá olyan avatott művész tolmácsolásában, mint a tenorista Mark Padmore. Szinte minden szaván, mondatán, minden kijelentéson és frázison hallani, hogy a brit énekes a régizene iskolájában nevelkedett, s nem mellesleg Schubert műveiben is elmélyült. Ez pedig nem hogy nem idegen Britten jellegzetesen 20. századi stílusától, de zenéje egyenesen megköveteli az „ancient music” terén való jártasságot. Az artikuláció ennek mentén egészen finom, mégis fegyelmezett, az intonáció pontos, a hanganyag kellően hajlékony, és nélkülöz minden forszírozást még a felső regiszterben is. Padmore-ral hallgatva Britten Szerenádját és Nocturne-jét szinte eszünkbe sem jut, mennyire nehezen énekelhetőek, s milyen példás önuralmat és előadói gondosságot követelnek e darabok. *BM*

Harmonia Mundi – Karsay és Társa
HMU 807552

harmonia mundi

Magyarországon forgalmazza a Karsay és Társa Kft.

THE ART OF INSTRUMENTATION: HOMAGE TO GLENN GOULD

Gidon Kremer, Kremerata Baltica

Glenn Gould születésének 80. évfordulójára jelent meg a legendás pianistának dedikált kiadvány, s a műsor ismeretében állítható: telitalálat a programválasztása. Azon korongok közé tartozik, amelyeket érdemes végighallgatni, mert szellemiséget sugallnak, egyfajta előadói kompozíciónak tekinthetők. Több száma a zongoraművész repertoárján szereplő Bach-tételek hangszerelt verziója, s megannyi utalás fedezhető fel benne Gould előadásmódjára, sőt habitusára is. Például az, hogy érdemes olyan magányban hallgatni, amilyen stúdió-léggörte Gould kedvelt. Hallhatunk kortárs műveket is. Kancheli darabjának címe (Bridges to Bach) afféle eszmei programnak is tekinthető. Az interpretáció perfekcióját az előadók neve is szavatolja – ebben az olvasatban különleges megvilágításba kerülnek az ismert tételek. A hangszínek és dinamikai arányok plasztikusan érzékeltetik a struktúrát. *FK*

Nonesuch – Magneoton
7559796345

DOUBLE BASS FANTASY

Rác Ódön – nagybőgő

Rác Ódön, a Bécsben élő fiatal nagybőgőművész – akinek tehetségét Zubin Mehta is észrevette (ld. interjúkat a 14-16. oldalon) – figyelemre méltó szólólemezt tett le az asztalra. A hangszeres virtuozitást előtérbe helyező, s ezáltal „kötelező körnek” tekinthető darabok (Bottesini- és Paganini-fantáziák, illetve Rimszkij-Korszakov populáris Dongója) mellett méltánylandó, hogy a Valse triste című rövid zsánerképpel emléket állít a Hubay-iskola fiatalon elhunyt hegedűvirtuózának, Vecsey Ferencnek. Mindezekben a zeneművekben kiváló partnere a Cziffra György nyomdokain haladó zongorista, ifj. Balázs János. A legnagyobb teljesítmény azonban a két modern nagybőgő szólódarab. Gottfried von Einem hattételes kompozíciója, a Sonata Enigmatica igazi felfedezés, de Peteris Vasks Bass Trip című darabja is igencsak próbára teszi az előadó technikai tudását, zenei elmélyültségét. *ReA*

Gramola
98935

POULENC: STABAT MATER, LES BICHES

Marlis Petersen, Stéphane Denève

„Szerzetes és kujon” – mondta Francis Poulenc francia zeneszerzőről egyik kritikusja. Ha a Stuttgarti Rádiózenekar vezetője Stéphane Denève-nek az volt a célja a Stabat mater és Les Biches (Szarvasünök) című balettszvit felvételével, hogy alátámassza ezt, akkor tökéletes a választás. Jézus édesanyjának mély fájdalommal szöges ellentétben áll a balett cselekményével (a biche könnyűvérű lányt is jelent). A komponista sem tagadta a darabjaira jellemző kétpólúságot: „ha válaszos és világi műveim jobban ismertté válnak, a közönség pontosabb képet kap személyiségemről, és rájön, hogy nem csupán a Les Biches frívól szerzője vagyok.” Poulenc kiváló segítőket kapott igazolásul: mindvégig sziporkázik a zenekar, az énekar is érzékenyen formálja a dallamíveket, és éterien fenséges a szoprán szólót éneklő Marlis Petersen hangja. *KI*

Hänssler Classic – Karsay és Társa
CD 93297

VERDI: AIDA

Mancini, Filippeschi, Simionato, Panerai, Neri, karmester: Vittorio Gui

Az archív lemez fő erénye Vittorio Gui érzékeny vezénylése. Ihletett, alapvetően lírai Aida ez – olykor egészen kivételes effektusokkal. Az ígéretes, erős és univerzális hangú Mancini rövid tündöklésének szép dokumentuma a bejátszás. Cerquettihez hasonlóan ő is hamar eltűnt, de legalább több lemezfelvételt készített vele. Simionato Amnerise hangilag a vékonyabbak közül való. Meglepetés Filippeschi Radame: nagy, de finoman kezelt, szépen fakó hang, változatos alakítás – mely felülmúlja híres „Callas-menti” Pollionéját. Gui és Filippeschi ritka finomságot hoznak sokhelyütt, ahol mások a hangerő bűvkörébe esnek. Panerai dinamikus Amonastro. Neri adekvát Ramphis, de nem a nagy basszusok közül. Az ünnepi Cetra-sorozat kimagasló darabja; mindenekelőtt Gui egészen finom partitúrakezelése, Filippeschi és Mancini remek szereplése révén. ZB

Warner Fonit – Magneoton

2564661433

VERDI:

A LOMBARDEK

Vitale, Gallo, Petri, karmester: Manno Wolf-Ferrari

Az olykor túlzásba vitt verista manírok ellenére színvonalas előadás, relatíve jó hangzással. A stúdióba ritkán hívott Manno Wolf-Ferrari elég vontatottan, de alapos felkészültséggel és biztosan vezényel, egységes és atmoszferikus keretet adva. Az Eugenia Rattihoz hasonlóan csengő hangú – és sajnos hamar letűnt – Maria Vitale Giseldaként is remek; Miriam Pirazzini szép, ízzel megformált Viclinda; Mario Petri stílusos, biztos Pagano. Aldo Bartocci mély, fakó hangjával jó Arvino, csak épp furcsa, hogy ő került hajdanán is, most is a címlapra, s nem a főbb tenor szerepet – Oronte – éneklő Gustavo Gallo, akinek (néhány kalózkidatást leszámítva) ez az egyetlen lemezfelvétele. Hangja nem egységes, kidolgozása nem maradéktalan, mégis érdekes énekes, hatalmas, felfelé fényes, szépen nyíló hanggal. Vajon mi lett vele? Ki is volt ő valójában? ZB

Warner Fonit – Magneoton

2564661431

VILLAZÓN VERDI

Rolando Villazón (tenor), Orchestra del Teatro Regio di Torino, Gianandrea Noseda

●●●○○

Erősen ambivalens érzéseket kelt bennem ez az album. Rolando Villazón kétségkívül napjaink egyik vezető tenoristája az olasz-francia repertoárban. A sok felkapott ígéret közül a legtöbbször nagyobb csalódást keltenek, mint ő. Enyhén érdes és mély tónusú hangja elég erős, elég flexibilis, és a technikája is jobb az elmúlt évek jóképű sztárjainak átlagánál. Egyszóval az alap megvan. Ami nagyon zavar: az erőltetett extraverzió, a gyakorta kapkodóknak tetsző megformálás, a túlzott akcentusok, a keményre sikerült váltások. Ez mégiscsak kiemelt körülmények közt készített lemezfelvétel; az előadások nem csekély része azonban ad hoc-nak tűnik. A lemez végigmegy Verdi életművén, külön érdekessége a két, Berio hangszerrelte dal, viszont a sok kimaradt lehetőség – hiányzó áriák, fennmaradó idő – mellett a Traviata két áriájának nagyon maníros ismétlése nehezen érthető. Vannak persze jól sikerült számok is, egészében azonban sajnálom, hogy Villazón útja – ha sikeres és relatíve erre érdemes is – mégiscsak kisiklik ahhoz képest, amilyen lehetne. Kevesebb erős akcentus, több kidolgozottság, meggondoltság kellene. Villazón improvizatív volta emlékeztet Domingóra, de kevesebb van mögötte. Nem tehetségéből, hanem részben tapasztalatból, részben ízlésből. Villazónban e lemez tanúsága szerint is több van, csak mintha média-gépszíj kapta volna el, mely hírnevét és sikerét növeli, ám művészi kibontakozásának nem tesz jót. Egyfajta felspannolt hangulat érződik az előadásokból, miközben a művekben való elmélyülést nemigen érezzük. Szerintem Villazón alapvetően nem a saját hangján halljuk. A kezdő Oberto-részletben indokolt temperamentumosságát jobb lett volna variálni: néha lassítani, átélni és nem feltűnően kifejezni akarni. Zay Balázs

Deutsche Grammophon – Universal

477 9460

GOUNOD: RÓMEÓ ÉS JÚLIA

Maite Alberola, Andrea Bocelli, Teatro Carlo Felice, karmester: Fabio Luisi

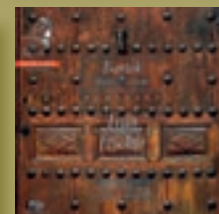
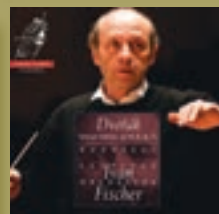
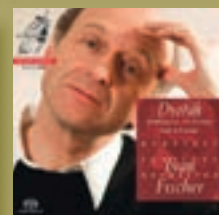
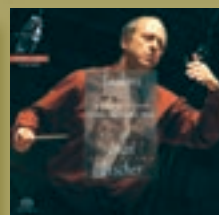
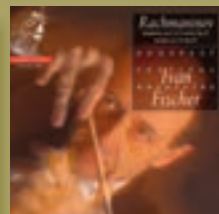
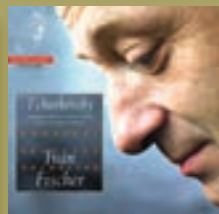
●●●○○

Egységes, igényesen létrehozott lemez. Andrea Bocelli teljesítménye erősen függ attól, hogy az épp megformált szerep mekkora hangerőt kíván, s hangterjedelme mennyire esik egybe azzal a tartománnyal, amelyben Bocelli hangjának valóban kivételes szépsége jól érvényesül. Ezúttal szerencsés a választás. Bocelli tiszta, lírai hangja illik a francia darabhoz, ugyanakkor korlátai érzékelhetők, s éneklésmódja is lehetne lágyabb. Az olaszos beütés illenék e veronai történethez, hiszen még Itáliához nem kapcsolódó francia operák is jól csengenek olaszosan vagy akár olaszul. (Lásd Leyla Gencer és Ferruccio Tagliavini triestizi élő felvételét Massenet Wertherjéből). A Fabio Luisi vezette Genovai Carlo Felice Színház Ének- és Zenekara igényesen, inkább pedánsan, semmint szenvedélyesen kísér. Ilyen a két címszereplő is. Bocelli alakítása szokás szerint óvatos, érzelmeiket, szenvedélyeket jobbára alapskálán mozogva fejez ki. Úgy vélem, a szerep ideális alakítója élő felvételen Alain Vanzo és José Carreras, stúdiófelvételen pedig Alfredo Kraus volt. Maite Alberola – Bocelli Rómeó-jához illő Júlia. Nála sem nyílik ki felfelé a hang, szépen, de kissé iskolásan énekel. Ahogy Bocellinél, nála is a szólam korrekt eléneklésére nagyobb hangsúly esik, mint a karakterek egyéni, érzésekkel teljes megjelenítésére. Mindez persze bizonyos szempontból nem is áll távol Shakespeare történetétől, hiszen a hatalomra építő kláni lelkület hamvas tinédzserek bontakozó szerelmét keresztezi. Mindkét címszereplő esetében azt érezzük, képességeik határán teljesítenek. Tüzért, lendületért, Rómeó és Júlia szenvedélyes szerelméért és igazán stílusos hangvételért az említett három tenorista felvételeihez érdemes fordulni. Zay Balázs

Decca – Universal

478 4372

Channel Classics

Magyarországon forgalmazza a Karsay és Társa Kft.

Nem kis dobos –

úttörő

**Terri Lyne Carrington
újra Budapestre készül**

A Nemo hóvihár éppen elérte Boston városát, amikor Terri Lyne Carrington dobossal beszélgetni kezdtünk a május 18-ára hirdetett Müpa-beli koncertje apropóján. Az előadás, amelynek keretében a The Mosaic Project a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterembe érkezik, a Jazztavasz 2013 – Nők a horizonton című fesztivál zárókoncertje lesz. Nemo szerencsére nem bántotta a telefonvonalakat, így minden fontos részletre kitérhetünk.

❖ Bércesi Barbara

Gramofon: Ön egyike azoknak a kiemelkedő amerikai jazz-muzsikuskoknak, akik már évek óta visszajárnak Magyarországra mint vendégelőadók, magyar muzsikuskok oldalán. Hogy érzi, miben különlegesek a magyar jazz-zenészek?

Terri Lyne Carrington: Valójában csak néhány magyar zenésszel játszottam együtt eddig. Jó pár évvel ezelőtt közös lemezt vettünk fel Babossal, George Jindával és Szakcsival. (Babos Gyula Blue Victory című albumát, amelyen Victor Bailey is közreműködött – a szerk.) Legtöbbször Szakcsival dolgoztam, és legutóbb is az ő World Jazz Projectjében vettem részt, ami igazán különleges élmény volt. Szakcsi óriási zenész, és nagyon szép volt az elgondolás, az est koncepciója, örülök, hogy játszhattam benne. Visszatérve a kérdéshez: a magyar jazz-zenészekkel kapcsolatban mindig az volt a tapasztalatom, hogy nyitott a hozzáállásuk a zenéhez, nagyon befogadóak az amerikai és európai jazz-irányzatokkal, és bármiféle zenei hatással szemben.

G.: Többen önt tekintik az egyik első, ha nem az első jelentős női jazzdobosnak. Hogyan viszonyul ehhez a megállapításhoz? Úgy érzi, ez nagyobb felelősséget ró önre?

T. L. C.: Valóban úgy érzem, hogy egyfajta úttörő szerepet töltök be. Nem mondhatnám, hogy sok példaképem lehetett. A felelősségtől függetlenül arra törekszem, hogy minél több és jelentősebb értéket hozzak létre. A mérce mindenképpen magasban van, amit magamnak állítok fel. Igyekszem mind több inspirációt nyújtani másoknak, de nem jellemző rám, hogy különösebb nyomás alatt érezném magamat.

G.: Előfordult már, hogy akár a származása, akár a neme miatt megkülönböztetés érte? Érték ezen akár negatív, akár pozitív diszkriminációt.

T. L. C.: Azt hiszem, ez elkerülhetetlen. Biztos vagyok benne, hogy minden nő és minden afro-amerikai átél az élete során effélet, legalábbis aki az én korosztályomhoz tartozik. Lehetséges, hogy a mai tizenéves gyerekek már nem ugyanúgy élik meg ezt a dolgot, de azt hiszem, egyfajta megkülönböztetés mindig jelen lesz, nem nagyon lehet mit tenni ellene. A fő, hogy csináld azt, amiben hiszel, és senkinek ne engedd meg, hogy eltántorítson a törekvéseidről. Én inkább úgy élem meg a női és az afro-amerikai mivoltomat mint ajándékot, nem pedig mint problémaforrást.

G.: A The Mosaic Project a modern jazztörténetben és az ön pályáján is nagyon fontos szerepet tölt be. Mikor született meg az elgondolás, honnan származik az inspiráció, hogy elkészítse ezt a lemezt?

T. L. C.: Úgy öt évvel ezelőtt játszottunk együtt az izraeli Red Sea jazzfesztivál meghívására Tineke Postmával, Geri Allennel és Esperanza Spaldinggal. Akkor döntöttem el,

hogy kitaláljam ezt a kísérletet azzá, ami néhány évvel később a The Mosaic Project lett. Közben formálódott egy trió is Esperanzával és Gerivel, amelyet ACS Triónak hívnak a vezetéknevünk kezdőbetűi alapján.

G.: És hogy gyűjtötte maga mellé a teljes szereplői gárdát? Előre megvolt már a fejében, hogy kik azok a hölgyek, akikkel együtt szeretne dolgozni, vagy folytatott némi kutatómunkát további tehetségek felfedezésére?

T. L. C.: Túlnyomórészt olyan előadókkal dolgoztam együtt, akiket barátainak tekintek; akikkel tudtam, hogy zeneileg jól megértjük egymást, de olyan is volt közöttük, akit csak futólag ismertem, mint például Gretchen Parlato énekesnő. Legtöbbször már régről megvolt a kapcsolat. Azt akartam, hogy a Mosaic Project ünnep legyen, a közös zenei világunk, a barátságunk ünneplése.

G.: Az ünneplésre később az is okot adhatott, hogy a CD elnyerte a legjobb vokális jazzlemeznek járó Grammy-díjat – bár az ön, azaz hangszeres művész neve alatt jelent meg. Hogyan fogadta ezt az elismerést?

T. L. C.: Fontos ez a díj számomra, mert azt jelzi, hogy figyel a szakma a munkámra. Úgy érzem, egyben az eddigi pályafutásom elismerését is jelenti.

G.: Mit gondol, miért nem születtek korábban olyan munkák, mint a *Mosaic Project*? Vajon a társadalom vagy a szakma nem állt még készen egy női lemez befogadására?

T. L. C.: Talán egyik sem. Szerintem az emberek korábban hajlamosak lettek volna azt hinni, hogy ha csupa nő alkot egy zenekart, az gyanús, az csak valamiféle jól kitalált médiafogás lehet. A lemezről viszont sok elismerő véleményt hallottam, melyek szerint a rajta hallható zene önmagáért beszél. Senki nem feltételezett semmiféle „trükköt” a háttérben. Az igazsághoz hozzátartozik, hogy azelőtt én magam sem éreztem rá késztetést, hogy ilyesmit csináljak; minden szempontból most jött el az ideje ennek a vállalkozásnak.

G.: Május 18-án a Művészetek Palotájában áll össze a *Mosaic*. Adna egy kis étvágygerjesztőt az olvasóknak azáltal, hogy felsorolja, kik csatlakoznak majd önhöz a koncerten, és melyikükkel miért különleges élmény együtt játszani?

T. L. C.: Lizz Wright lenyűgöző énekesnő, akivel a *Sing the Truth* című projektben is együtt dolgozom. Tineke Postma kivételes tehetségű szaxofonos – időnként olyan, mintha Wayne Shorter női kiadása lenne. Nir Felder gitáros és Tamir Shmerling bőgős ugyan neme szerint kilóg a sorból, de hát a férfiak is ünnepelhetik a nőket, nem igaz? Ha találkozom egy nagyszerű muzikalitású férfi zenésszel, az természetesen felülírhatja az eredeti koncepciót, nem ragaszkodom hozzá annyira. Ingrid Jensen trombitás szintén hihetetlen előadó; ő az egyik legjobb trombitás ma. És végül Helen Sung zongorista is elképesztő muzsikos.

G.: Ahogy néztem, néhányan a társai közül – például Nir Felder és Tamir Shmerling, illetve egy másik bőgőse, Josh Hari – igen fiatalok, a feltörekvő generációhoz tartoznak. Ön is fontosnak érzi, mint anno akár Art Blakey, hogy ifjú tehetségeket fedezzen fel, és játéklehetőséget adjon számukra?

T. L. C.: Persze. A Berklee oktatójaként sok fiatal tehetséggel van módom találkozni. Nirt nem én fedeztem fel, egy ideje már fontos szereplője a New York-i jazzélet-

nek. Greg Osbyval hallottam először játszani. Ő most a kedvenc gitárosom. Nála fiatalabb Tamir és Josh is, akik előtt még szintén nagy jövő áll szerintem.

G.: Az új lemeze – amelynek címe *Money Jungle: Provocative in Blue* – ismét igen fajsúlyos zenei anyag, és az üzenete is hasonlóan erős, mint a *Mosaic Project*é volt. Lenyűgöző az öné mellett Gerald Clayton és Christian McBride játéka, de a többi muzsikos is remek. A szövegek által egyben arra is kísérletet tesz, hogy felnyissa azok szemét, akik még nem látnák, hogy a világot kétes anyagi értékek uralják. Tegyük fel, hogy valaki harminc év múltán teszi a lejátszóba a *Money Jungle*-t. Mi tenné önt boldogabbá: ha azt hallaná, hogy az illetőt igen megérintette a zenei anyag, a dallamok, groove-ok, a harmóniák, vagy ha arról számolna be, hogy fogta az üzenetet, és ezáltal rájött, hogy nem kell folyton vásárolni?

T. L. C.: Mindkettő fontos számomra: az üzenet és az igényes művészi kivitelezés egyaránt. Én annyit tehettem, hogy a legjobb tudásom és lelkiismeretem szerint elkészítettem a lemezt, az pedig a befogadóra marad, hogy mit érez közel magához belőle. Ha akár csak a zenét magát, akár az üzenetet, vagy mindkettőt értékeli, én boldog vagyok.

G.: Hallhatunk esetleg a május 18-i budapesti koncerten is pár számot a *Money Jungle*-ről, vagy csak a *Mosaic Project*-ről válogatnak?

T. L. C.: A *Backward Country Boy Blues* című számot valószínűleg eljuttatjuk majd, hiszen velünk lesz Lizz Wright, és a lemezen az ő hangja által teljesebb ki ez az Ellington-szerzemény. ■

Terri Lyne Carrington honlapja, életrajzzal és diszkográfiával:
www.terrylinecarrington.com

Forrás: International Music Network

Garota de Budapeste

Pátkai Rozina énekesnő már kisebbfajta rajongótábort is magáénak mondhat, de a közeli jövőben számíthatunk igazi „berobbanására”: hamarosan két lemeze is megjelenik.

→ Bércesi Barbara

Fotó: Raffay Zsófi

Bár Rozina már korán kezdett énekelni tanulni – klasszikus énektanulmányait Farkas Katalin operaénekesnőnél kezdte –, először mégis „civil” diplomát szerzett, és csak később választotta a zenei pályát. Érdekes módon hozzá hasonlóan több hazai énekesnő, így Karosi Júlia és Harcsa Veronika is kezdetben egészen más irányú felsőfokú képzésben vett részt. Rozina szerint sem véletlen ez, a szöveget is közlő zenész számára fontos a más területen szerzett tanultság, tájékozottság, a nyelvmismeret. „A művészi pályán – úgy gondolom – elengedhetetlen valamilyen kézzelfogható tudás is. A sokoldalúság révén inspirációkat gyűjthet az ember az élet sok más területéről” – vallja.

A jazz viszonylag késői szerelem, Rozina első igazi jazzlemezét Bacsó Kristóftól kapta: Winand Gábor Different Garden című CD-jét. „Annnyira tetszett a zeneiség, az együttjáték, a hangulatok, hogy rögtön rabul ejtett a műfaj.” Jazzéneket Szolnoki Dóránál, Elsa Vallénél, Winand Gábornál, Szirtes Edina Mókusnál és Lakatos Ágnesnél, hangképzést Magyar Hajnálnál tanult. Nehezen tudná azonosítani Rozina, melyiküknek pontosan mit köszönhet, miben tudta segíteni a pályáján, de feltétlenül szerencsésnek tartja magát, hogy mindnyájuktól vehetett órákat, mert, ahogy mondja, „a zenész a saját hangját, zenei világát keresi, ezért sok tanárhoz kell elmennie, míg végül megtalálja önmagát. Jelenleg is sokat tanulok az énekhangról Bátorfi Éva operaénekesnőtől”. Szerinte a tanulás sosem ér véget, az előadás módját, a megjelenítést örökké lehet fejleszteni. Ritka erény, hogy Rozina három nyelven énekel, ezen a területen is állandóan csiszolja tudását, ugyanakkor

az improvizáción és az éneklésen kívül az ütőhangszeres játékbán is szeretne fejlődni – merthogy az is kifejezőeszközei közé tartozik.

A Pátkai Rozina honlapján olvasható életrajzból kiderül, hogy olasz felmenőkkel rendelkezik, amire természetesen büszke, de ezzel együtt magyarnak vallja magát, hiszen Budapesten született, az anyanyelve magyar. Itáliai gyökerei fontosak számára, alapvetően meghatározzák temperamentumát, sőt úgy véli, meglehet, hogy ez az alapja a latin zene iránti vonzalmának is, amihez egy élmény még feltétlenül hozzájárult: „14 éves koromban Londonban tanulhattam egy ideig. A Portobello Road piacán akkoriban 1 fontért 3 db bossa nova kazettát lehetett vásárolni. Az első sorozat nagyon tetszett, így további kazettákat vettem, és végül egész gyűjteményem lett” – meséli, így már világos, miért képezte ez a stílus a Pátkai Rozina Quintet nagy sikerű fellépésének gerincét a Jazz Showcase-en. A Showcase nem verseny, díjat sem adnak ki, de abból is van jó pár Rozinának. Szerzett elismeréseket például a budapesti és az edinburgh-i Fringe-en, a Jazz Voices 2012-n és az Europafest Bukaresti Nemzetközi Jazz Versenyen. „Talán a legértékesebbnek a Budapesti Fringe Fesztiválon szerzett szakmai különdíjat tartom, amelyet a Bossa Novas című műsorunkért kaptunk Tóth Mátyás gitárossal. Ez volt az első komolyabb visszaigazolás, hogy jó úton járunk” – értekel Rozina.

Az utat, ahogy a bevezetőben jeleztük, két új mérföldkő szegélyezi nemsokára: „nyár végére tervezzük két album megjelenését. Az egyik a Pátkai Rozina Quintet lemeze Pecze Balázssal trombitán, Tóth Mátyással gitáron, Soós Mártonnal nagybőgőn és Cseh Balázssal a doboknál. A másik album egy crossover-lemez, amelyben a Pátkai Rozina Quintet a Bujtor Balázs által vezetett RTQ vonósötössel játszik együtt. A dalokat Fenyvesi Márton hangszereli”. Reméljük, hogy ezt az anyagot is hamarosan hallhatjuk, aminek feltétele, hogy további támogatók vegyék pártfogásukba a produkciót.

Lassan klasszikussá válik lapunk hasábjain a kérdés, amely az énekesnők és a zeneszerzők viszonyát taglalja. Rozina számára semmiképp sem teher, inkább óriási lehetőség a saját szerzeményekben való kibontakozás. „Persze jó, ha kellő önkritikával él a szerző a saját dalok kapcsán, és csak olyan darabokat hoz nyilvánosságra, amelyek megütik a megfelelő mércét. Hiszen rengeteg kiváló zeneszerző van, akik csodálatos műveket írtak és írnak. Ezeket a dalokat nagyszerű élmény jól előadni, de egyben nehéz feladat saját képünkre formálni őket” – foglal állást a témában Rozina.

S hogy hogyan képzelel el a jövőjét öt év múlva? Nem tagadja, a nemzetközi lehetőségeket vonzónak tartja. Ám akárhogy is alakul az élete, ebben a távlatban elmondhatja: „az utamon vagyok”.

Pátkai Rozina hivatalos honlapja: www.rozinapatkai.com

A Pátkai Rozina Quintet következő fellépései:

– március 7., Muzikum

– április 21., IF Café

Tavaszi jazzrügök

Válogatás a vidéki és budapesti jazzkoncert-kínálatból

➔ Bércesi Barbara

Az újjáéledő természettel együtt új jazzhelyszínek is szárbá szökkentek. A 125 éves Centrál Kávéházban azt a régi hagyományt igyekeznek feleleveníteni, amely által a kávéházi élet egykor teljes volt: vagyis hogy a felszolgált frissítők, finomságok és a baráti beszélgetések mellett jazz szóljon – nem is annyira a háttérben. A patinás belvárosi kávéházban kéthetente csütörtökönként játszanak majd jazzt, a sorozatot február 28-án Szakcsi Lakatos Béla és Kőszegi Imre duója nyitotta meg. Őket majd a Vukán–Berkes és a Valle–Winand duók, a Balogh (Finucci) ikrek Rontó Kittyvel, végül Vig Tommy és Gyárfás István kettőse követi. Nem új a helyszín a Kossuth Klubban tavaly október óta működő Muzikum Klub & Bisztró, amely reggeltől bisztró, este 8-tól pedig széles stílári palettáról válogató zenei klub, jazzkínálata viszont egyre markánsabb arcú kap. Az egykori BJC termeiben két fontos jazzsorozat: az Apák és fiúk, illetve az Electronica, vagy amit akartok sorjázik.

Március elején két világsztár érkezik a fővárosba gyors egymásutánban. Március 5-én a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem színpadán csendülnek fel Kurt Elling 1619 Broadway – The Brill Building Project című lemezének darabjai, és még annál is több, hiszen további, big bandre és jazzkvintettre hangszertelt számokat is hallhatunk a Modern Art Orchestra közreműködésével. Március 9-én a Trafóba látogat Brad Mehldau, méghozzá duóban Mark Guiliana dobossal, akik így a különleges Mehliana formációt alkotják.

Fotó: Anna Webber

Kurt Elling

A Magyar Jazz Szövetség idén március 21-22-23-án szervezi meg a Magyar Jazz Ünnepe fővárosi rendezvénysorozatát, amely a szokott módon a Budapest Jazz Clubba várja az ünnepelni vágyókat. Csütörtökön a Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola, illetve a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem jazz tanszékei növendékeinek hangversenyére kerül sor, majd pénteken az idei Szabó Gábor, Pernye András- és Gonda János-díjak kiosztásával indul az este. Az egyik díjazotthoz, Regős Istvánhoz kapcsolódik az első koncert, amikor az MJSZ vezetőségi tagjaiból alakult zenekar emlékezik a néhai szaxofonos-zongorista-pedagógusra. A továbbiakban a Zsári Tamás Quartet és a Balázs József Quintet ad koncertet. Szombaton a Vig Tommy–Gyárfás István Duó, a Vörös Janka e-Series, a Duola és Borbély Mihály, illetve a 1705 trió zenél.

A Budapesti Tavasz Fesztivál két csemegével várja látogatóit a Művészetek Palotájába. Március 23-án a jazzorgona turbános főpapja, Dr. Lonnie Smith és zenekara koncertjével zárul az aznapi több helyszínes Orgonaturá. A Hammond egyik legnagyobb hatású előadója a Fesztivál Színházba várja rajongóit. Április 5-ére a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterembe már nem lehet jegyet kapni, de érdemes érdeklődni a Müpa jegypénztárában, hátha felbukkan egy kósza belépő Snétberger Ferenc és Richard Bona duójának koncertjére.

Aki unja a fővárost és amúgy is inkább a hagyományos jazzhez vonzódik, annak remek programokat kínál a XXII. Nemzetközi Bohém Ragtime & Jazz Fesztivál Kecskeméten, március 22-23-24-én. Régi hagyomány, hogy a fesztiválra érkező külföldi vendégek több napon és különböző formációkban is fellépnek, így a hétvégén elcsíphetjük Catherine Russell énekesnőt, Mimi Blais zongoristát, Ken Aoki bendzsóst, Herbert Christ trombitást és a Marco Marchi And The Mojo Workers csapatot, továbbá a Hot Jazz Bandet és a Bohém Ragtime Jazz Bandet.

Jimmy Katz

Anat Cohen

Május 17-18-án kilencedszer lesz Jazztavasz a Müpában, itt az ideje, hogy megmutassák magukat a hölgyek, így csupa olyan produkció érkezik a Palotában, ahol női hangszerek alkotják a frontvonalat. A Nők a horizonton alcímű fesztivál nyitókoncertjét 17-én Anat Cohen klarinétos kvartette adja majd a Fesztivál

Színházban. Cohen nemcsak mint nő vonja magára a tengerentúli jazzélet szereplőinek figyelmét, a fafúvósok olyan mesteri megszólaltatója, hogy több fórum rendre őt ítéli a legfigyelemreméltóbb előadónak. Május 18-án a Nemzeti Hangversenyterembe helyeződik a fókusz, ahol először Eliane Elias brazil származású amerikai zongorista-énekes díva ad koncertet kvartettjével (benne természetesen férjével, Marc Johnson bőgőssel), majd az Euróvíziós Dalfesztiválon „lassú mérget” csepegtető Mrs. Columbo folytatja a bódítást az Üvegteremben. Végetül rovatunk vezető interjújának alanya, Terri Lyne Carrington hozza el The Mosaic Project vállalkozását, melyben a hölgyek aránya legalább 72% lesz. ■

További információk: www.muzikum.hu, www.mupa.hu, www.trafo.hu, www.jazzszovetseg.hu, www.btf.hu, www.bohemragtime.com

NAGY JÁNOS: JAZZ-ZONGORA I. – ELMÉLET ÉS GYAKORLAT

Magyar Hangszerművés Céh, 2012.

83 oldal

Binder Károly és Pozsár Máté (Skálák és akkordok), illetve Márkus Tibor (A jazz elmélete I.) – recenzióink a Gramofon 2012 téli számának 58. oldalán olvashatók – után újabb kiváló hazai zongorista-zeneszerző tett le fontos jazz-metodikai munkát az asztalra. A középgenerációba beérkező Nagy János – két évtizedes, érdemű pályafutással a háta mögött – úgy gondolta, érdemes lenne egy közhírhely zongoraiskola formájában összegezni a jazz alap- és középfokú tanulásához szükséges ismeretanyagot. Helesen döntött, amikor belevágott a könyv megírásába, mert a téma magyar nyelvű szakirodalmában igen szegényes: eddig szinte semmiféle kapaszkodó nem volt azoknak a fiataloknak, akik néhány év klasszikus zongoratanulás után, szerény zeneelméleti-összhangzattani ismeret birtokában kezdtek érdeklődni a jazz iránt. Nagy János szépen, sorban halad – minden sallang és fölösleges bennfenteskedés nélkül, ami ebben a sokszor bizalmaskodó, rossz értelemben összekacsintó szakmában óriási dolog. Megismerteti a kezdő jazz-zongoristákat a kvintkörrel, a hármas- és négyeshangzatokkal, a

különböző fordításokkal, majd lényegre törően tárgyalja a skálákat és akkordfelrakásokat. Ezen fundamentum birtokában tér át a dallam és harmonia kapcsolatára, a motívumkezelés és a frazeálás kérdéseire, a harmonizálás alapvető törvényszerűségeire. Az első kötet végére – mert a zongoraiskolának folytatása is lesz – az összetett és tágfekvésű akkordokig, a balkéz-harmóniáig és a váltóhangokig jutunk el, ami becslésem szerint – a növendék tempójától függően – klasszikus előképzettség birtokában három-négy félév anyaga lehet. Nagy János tankönyvének fontos érdeme, hogy az elengedhetetlenül szükséges technikai-hangszerkezelési ismeretek mellett a jazz sajátos eszközrendszerére és nyelvezetére koncentrált; világosan elkülönítve ezáltal a jazztatást a klasszikus zene, illetve a szórakoztató műfajok tanításától. Nem feledkezik meg az improvizációs készségfejlesztésről sem – a tanulás kezdeti fázisában ez okozza a legtöbb nehézséget. E gyakorlatias megközelítéshez jól illeszkednek a fejezetek végén ajánlott magyar és külföldi hangfelvételek, amelyekben nem tükröződik a szerző személyes ízlése, szimpátiája: minden fontos stílus és műfajt megemlít.

Retkes Áttila

KEREKES GYÖRGY: JAZZPORTRÉK I. – A KEZDETEKTŐL AZ ÖTVENES ÉVEKIG

T.bálint kiadó, 2012.

432 oldal

A Mátrix-filmek óta divatos kifejezéssel élve „újratöltve” kapjuk meg Kerekes György először 2005-ben megjelent Jazzportrék című, trilógiájának szánt sorozatának első kötetét – ezúttal a T.bálint kiadó jóvoltából. A Gramofon olvasóinak valószínűleg nem kell bemutatni a szerzőt, akivel rádiós műsorban, Nyitott Műhely-beli jazztörténeti előadáson és jazzkoncertsorozat szervezőjeként egyaránt találkozhatott – nem egyszer Pallai Péter „tettetársaként” –, és vélhetően a könyv első kiadását is sokan ismerik és birtokolják. Ennek ellenére indokolt a bemutatás, hiszen – ahogy Deseő Csaba is aláhúzza a könyv hátsó borítóján olvasható ajánlásban –, magyar nyelven fehér holló ritkaságával vetekednek az efféle munkák.

A szerző nem vitázik a kánonnal, és annak a tizenkilenc muzikusnak tárja elénk a regényes életrajzát, akik kihagyhatatlanok és megkerülhetetlenek egy olyan portrégyűjteményben, amelyen keresztül a jazz kialakulásának, elterjedésének és ünneplésként műfajjal válaszával állomásait végigkövethetjük és megérthetjük. A sor Jelly Roll Mortonnal indul (aki deklarálta, és el is fogadtatta, hogy ő találta ki a jazzt 1902-ben, nem pedig W.C. Handy), és Thelonious

Monkkal zárul, akit viszont a legmaradibb jazzkedvelők már olyan formabontónak mondanak, hogy legszívesebben kihagynák bármiféle jazzkönyvből – szerencsére nem tehetik.

A kötet számos erénye közé tartozik, hogy a szerző az életrajzokat személyes megfogalmazások által, a humort sem nélkülözve formálja meg, így halványan egy huszadik portré is kirajzolódik a könyv végére: magáé Kerekes Györgyé. A sokszor filmvászonra kíváncsi történetek olyan érzékletesen mutatják be a tárgyalt muzikus életét és pályáját, hogy a száraz adathalmazokhoz képest ezeket biztosan megjegyzi az olvasó, ráadásul az adott kor New Orleansának, Chicagójának vagy New

Yorkjának viszonyait is elképzelheti és megértheti. A közbeékelte szócikkszerű definíciók, szociológiai, történelmi háttéranyagok, sőt receptek, illetve az idézetek még újabb dimenziókkal gazdagítják a történeteket.

Vajon mi értelme egy ilyen könyvet kiadni, amikor az internet világában bárki bármiről és bárkiről hozzáférhet bármiféle információhoz – azon túl, hogy a könyvet meg lehet szagolni? Az egyéni hangvételnek, a reflektált tényanyagnak és a sajátos szerkesztésnek köszönhetően a könyv élőlényé válik.

Bércesi Barbara

KURT ELLING: 1619 BROADWAY – THE BRILL BUILDING PROJECT

Két évtizedes sikeres pályával a háta mögött a 45 éves crooner tavaly is elsőpró fölénytel lett a Down Beat kritikusainak listáján az első számú férfienekes dupla annyi ponttal, mint a második helyezett! A sokféle adottsággal bíró énekes egyik figyelemreméltó érdeme, hogy nem ontja a lemezeket, csak gondosan kidolgozott, megérett zenei anyaggal áll elő, lemezei ezért számíthatnak mérőszámoknak a jazzvokál történetében.

A chicagói születésű Elling öt éve költözött New Yorkba, legújabb albuma tisztelgés a jazzvilág fővárosa előtt. Mi több, azon belül is a Broadway egy kultikus épülete került a fókuszba, amely a 30-as évek óta a zeneipar egyik fellegvára. Az album 11 dala kötődik a helyhez és minden stílusból kapunk ízelítőt: popballada, jazz-rock, soul és blues, sőt még csipetnyi nagyzenekari jazz is elhangzik. A remek hangszerelek Elling és zongorista partnere, Laurence Hobgood mestermunkái. A szerzők persze mind kötődnek a helyhez Duke Ellingtontól Paul Simonig, az előzőnek volt itt írodája, az utóbbinak még ma is van. Meglepő a Leiber–Stoller páros, akik Elvis számos slágerét jegyezték, vagy Burt Bacharach és Carole King. Az intellektuális énekes új életet lehel a patinás dalokba. Érces, Frank Sinatrát idéző hangja, technikája, szövegmondása kifogástalan és lenyűgöző. Előadóművészete a legmodernebb irányzatok és a tradíció harmonikus ötvözet. Előző albumain is felbukkanó eredeti humorát itt is megcsillagotja: az On Broadway-en egy zenészámmal „házaló” szerzőt, a Shopping for Clothesban pedig egy öltönyvásárlást ironizál szenciációsan.

A Big Apple tiszteletére írott zeneművek hosszú sorában is kimagasló helyet érdemel ez az alkotás.

Márton Áttila

Concord – Universal
0888072339590

DRESCH MIHÁLY – LUKÁCS MIKLÓS: LABIRINTUS

Dresch Mihály azon kevesek közé tartozik a hazai jazzéletben, akiket méltán nevezhetünk stílus-teremtő művészeknek. Szaxofonjain és furulyáin (illetve az általa kifejlesztett fuhunon) a kárpát-medencei folklórkinccs és a kortárs improvizatív muzsika ötvözetéből olyan anyaggal hoz létre, amely markáns, eredeti, könnyen azonosítható és átütő erejű. Zenei törekvéseinek elsődleges színtere hosszú ideje a Dresch Quartet, amelynek a fűvös hangszerek és a ritmusszekció mellett Lukács Miklós cimbalomjátéka ad sajátos színt. Az elmúlt két-három év fontos koncertjein már látszott, hogy Dresch és Lukács között olyan magasrendű tematikus-motivikus munka és zenei harmónia alakult ki, amelynek alapján érdemes lenne duólemezt készíteniük. A Labirintus megjelenése ebben az értelemben nem meglepetés – a tíz kompozícióból kirajzolódó mikro- és makrovilág azonban jócskán tartalmaz váratlan elemeket. A kvartett bőgőse és dobosa (Hock Ernő, Baló István) nélkül szinte semmi sem marad a swinges lüktetésből, amit akár veszteségként is értékelhetünk; elgondolkodva azon, hogy a Labirintus beilleszthető-e még egyáltalán a jazz fogalomkörébe. Persze az ilyen műfaji definícióknak s az ezekről való vitatkozásnak általában nincs sok értelme. Ami viszont többletet nyújt a kvartettprodukciókhoz képest, az a szaxofon és a cimbalom óriási szabadsága, illetve a két hangszer dialógusainak végtelen változatossága. Nincsenek zárt terek, nincsenek korlátok és sürgető kényszerek. Szemünket behunyva magunk elé képzelhetjük a Dreschnek oly kedves Balaton-felvidéki tájat, egy nádfeleles falusi házat vagy pajtát, ahol a két zenész lassan, ráérősen játszani kezd; mi pedig hagyjuk, hogy muzsikájuk magával sodorjon.

Retkes Áttila

Fonó Budai Zeneház
FA 279-2

TERRI LYNE CARRINGTON: MONEY JUNGLE – PROVOCATIVE IN BLUE

Terri Lyne Carrington az 1963-ban Duke Ellington, Charlie Mingus és Max Roach által rögzített Money Jungle-lemez előtti tiszteletadás jegyében vette fel a 2013-as Money Jungle-t. A számok többsége az eredetin is ott volt, csak azt a hármat cserélték újakra, amelyeket annak idején Ellington nem kifejezetten arra az albumra írt.

A lemezen több helyen megjelenő szöveges megközelítések alaptémáját az album nyitó mondata adja meg Peter Joseph 2011-es Zeitgeist filmjéből, mely szerint az emberek csupán eszközök a pénzcsináláshoz. Ezen kívül többek közt Bill Clinton, Barack Obama, Martin Luther King, Jr. és Herbie Hancock hangja hallható a szegénységről, egyenlőtlenségről, zenei népszerűségről. Akinek mindez riasztóan hangzik, ne ijedjen meg, kitűnő akusztikus jazzalbumról van szó.

Terri Lyne Carrington nagy biztonsággal szövi a tradicionális jazzalapok közé a legkülönbözőbb stílus- elemeket. Így a fusion-, blues-, latin hatások mellett ott találjuk az ezredfordulón kialakult acid jazzes megoldásokat is. A zenésztársak közül a trombitás Clark Terry közvetlen kapcsolat is jelent az album ihletőjével, hiszen már ott játszott Ellington big bandjében, de Gerald Clayton billentyűs, Christian McBride bőgős, Robin Eubanks harsonás, Tia Fuller és Antonio Hart fuvolás, Nir Felder gitáros, Arturo Stable ütőhangszeres, valamint Shea Rose és Lizz Wright énekesek is mind felsőfokú teljesítménnyel járulnak hozzá ehhez a valóban érdekes kalandhoz, amit csak azért nem a legfelsőbb osztállyal értékelek, mert írás közben meghallgattam az eredeti Ellington-albumot. Biztos vagyok benne, hogy a 2013-as verzió ötven év múlva nem lesz annyira izgalmos, mint amennyire az 1963-as volt tegnap este.

Huszár Endre

Concord – Karsay és Társa
CJA-34026-02

1705:
1705

Kaltenecker Zsolt hosszú évek óta előszeretettel zenél trió felállásban. Sokadikként áll ezek sorában a friss lemezét jegyző 1705 nevű együttes. A 2010 végén alakult formációt a zongorista régi partnerével, az ütőhangszeres Dés Andrással és az Ausztráliából másfél évtized után hazatért nagybőgős Piri Bélával alakította, akivel szintén sokat játszott együtt, még a kilencvenes években. A trió szokatlan névválasztásának oka egyrészt a művész egy 1705-ben készült historikus billentyűs hangszeren írt számának a címe, másrészt az Óceánjáró zongorista legendája című filmre való asszociáció, melynek a főhőse, 1900 kifigurázza azt a zenei vaskalaposságot, ami – Kaltenecker szerint – még mindig elég gyakori a magyar jazzben is.

Ezt a gondolatot érdemes alapul venni a lemez méltatásakor csakúgy, mint Kaltenecker teljes életművének értékelésekor. Mert az biztos, hogy bennük nyoma sincs maradiságnak. Pályája kezdete óta sok mindenben átment a pianista, és mindvégig a saját útját járta, amihez ezúttal is hű maradt. A tőle ismert elektronikus koncepciók és rockos elemek most azonban nem markánsak, a csapat eklektikus stílusa itt kifejezetten letisztult és egyszerű. Nagyon haladó jelenkori akusztikus zenét hallhatunk. Elképesztően erősek a szerzemények – közülük hét Kalteneckeré, kettő pedig Désé –, melyeknek javarészt előre megírt témáira rögtönöznek a művészek nagyszerű felépítményeket alkotva. A Kalteneckerre jellemző bonyolult ritmikájú, perkusszív zongorajátékot a félig dobos-félig ütős zett és a néhol vonót is használó nagybőgő kísérete még különlegesebbé teszi. Egyedi és előremutató, eredeti muzsika Európa közepéről, Magyarországról.

Laczko Krisztián

Hunnia Records
HRC D 1207

REZ ABBASI:
CONTINUOUS BEAT

A manhattani jazz világában tájékozottak körén kívül keveseknek lehet ismerős a gitáros neve, még kevésbé eddigi munkássága. Az 1965-ben Pakisztánban született, Los Angelesben nevelkedett Abbasi 1987-ben kapcsolódott be New York jazz-életébe. Tanulmányai során alapos jártasságra tett szert az európai zenében, az indiai klasszikus zenében és a jazzben, s ezek a hatások pl. a Vijay Iyer és Rudresh Mahanthappa társaságában készített lemezekben is megjelentek. Első trióalbumán eltávolodik az addigi fúziós iránytól. Eredetileg Paul Motianra gondolt ütőhangszeresként, de az idős mester betegsége, majd halála miatt mást kellett keresnie. Meg is találta Satoshi Takeishi személyében, aki mellé John Hebert csatlakozott bőgősként. Vélhetnénk, szűkös a három hangszer által létrehozott hangzás, de nem: Hebert bőgőjének eszményien megformált szólamai, Takeishi sokszínű dobolása feledtetik a plusz harmóniahangszer hiányát. A vezető szerep természetesen Abbasié, aki elektromos gitárjának torzított hangját különböző, olykor keleties hatásokat keltő effektekkel teszi változatosabbá. Szólói gördülékenyen áramlanak ujjai közül, ritkán, inkább társai jelenései alatt játszik akkordikusan. Saját szerzeményein kívül olyan, különböző karakterű darabokat választott a lemezre, mint Gary Peacock: Major Major, Thelonious Monk: Off Minor vagy Keith Jarrett: The Cure című kompozíciója. A témák a dekonstrukció során új értelmet kapnak, a zene folyamatos párbeszéd, reagálások, közbeszólások, ellentétezős sorozata. Szabályos lüktetés helyett tördelt ritmika, rögzített szerkezeteket felülíró, vibráló interakció, gazdag harmóniakészlet – Rez Abbasi lemeze a spontaneitás jegyében fogant, erőteljes, modern jazz.

Turi Gábor

Enja – Varga
ENJ-9591 2

Fújjon bele!

500 féle kipróbálható hangszer
www.fontrade.hu

FON
TRADE MUSIC

HANGSZERBOLT ÉS FÜVŐS
HANGSZERÉSZMŰHELY
1081 Budapest, Kiss József utca 14.
Telefon: 1 210 2790, 30 488 6622
Nyitva: munkanapokon
9:00–17:30-ig

TILL BRÖNNER:
TILL BRÖNNER

Till Brönner a jazz Dirk Nowitzkije: a trombitás elsőrangú német export, még az USA-ba is, minden próbát kiáll, halomra dönti a rekordokat. Pont, mint az NBA-bajnok Dallas Mavericks extralangaléja német tagja. Nem is az én ötletem, hogy a két majdnem egyidős sztárt összeeresszem: a „Durch die Nacht mit...” sorozatban dokumentumfilm is készült már kettejükkel. Hazájában, a német jazz-közvélemény szemében azért Brönner nem akkora proféta, pop- és más kirándulásai, például a német X-Faktor zsűrijébe nem maradtak (ellen-)hatás nélkül. De mintha tavaly év végén kiadott lemeze öszszebékítendő feltétlen rajongóit és a jazzkedvelőket: nyugodt, szinte végig szárnykürtön fújít ambientezenét hallunk, az egyik legegységesebbet Brönner eddigi tizenegy szerzői korongja közül. A hangzásideál egyértelműen retró: leginkább a CTI-lemezek legendás hangulata felől lehet ismerős. A hetvenes években járnánk tehát, de azért Brönner nem tradicionalista: ha más nem, hát pusztán technikája elképesztő volta gyanakvóvá tehet mindenkit, hogy mikor is készült ez az anyag. Persze a hangszerek, a hangszerelés és a felvételek technikai precizitása sem volnának elképzelhetőek a negyven évvel ezelőtti viszonyok között. Felidéződik például a nagy példakép, Freddie Hubbard is, de azért Brönner magát adja, ezúttal nem játszik szerepet és nem a híres partnerek kedvét keresi. Számai is olyanok, mint az együttes soundja, lehetnének standardok is, helyenként fondorlatosan szívembemerkolók vagy karosszékbe préselően kellemesen és otthonosan hallgatnivalók. Fokozatosan sejlenek fel a lemez saját karakterei is, felépítésben, hangulatokban. Mindenképp alkonyat utáni zene, ha pedig bort választanak hozzá, csakis rosét.

Zipernouszky Kornél

Verve – Universal
060253719115

DJABE:
DOWN AND UP
SLICES OF LIVE

Amikor az olvasó ezeket a sorokat pásztázza, már lezajlott a Djabe Down and Up című lemezbemutató koncertje, amelynek különlegessége, hogy élőben is megteremtették az 5.1-es hangrendszer által nyújtott körbeölelő hangzásélményt, illetve hogy a vendégmuzikusok közt jelen volt John Nugent szaxofonos, valamint Gulli Briem dobos a Mezzofortéból. Bármely paraméterét emeljük is ki magának a lemeznek, mind a legnagyobb profizmust példázza a keveréstől kezdve a hangszeres játékig, a lemez kiállításától a rajta hallható szerzeményekig. Érződik az anyag érettségén, hogy a zenekar legutóbbi stúdiólemeze megjelenése óta négy év telt el. Megmaradt ugyan a tipikusan djabés world fusion-ízvilág, de míg korábbi lemezeik közül volt, amelyek esetében az első szón volt a hangsúly, most, a Down and Upon nagyobb a nyomtaték a másodikon, ami valószínűleg Barabás Tamás basszusgitáros, tizből hat szám szerzője, négy társszerzője keze nyomát mutatja. Azért sokféle fűszer is adódik a contemporary jazzalapanyagokhoz: Malik Mansurov tarjátéka, Bede Péter furulyázása, Balogh Kálmán cimbalmozása és Kovács Ferenc éneke, ami épp ellenkezőleg hat, mint a mesebeli feketeleves. Steve Hackett pedig már tényleg tiszteletbeli Djabe-tag. A Slices of Live DVD a 2005-ös Slices of Life című CD anyagát bemutató koncertturné egyik állomásán készült. A helyszín a PeCsa, a felvétel pedig ereklyeszámba megy, hiszen itt még az ütőhangszeres-énekes Sipos András is közreműködik. Az ő 2007-ben bekövetkezett halála miatt váratott magára a DVD megjelenése 2012-ig. A kivitelezés kifogástalan, de – morbidnak tűnhet a gondolat – talán ha tudják a tagok, hogy már nem sokáig lehetnek így együtt, még magasabb főfokra kapcsolnak.

Bércesi Barbara

Gramy Records
GR-100-2 GR-102

NAGY JÁNOS/FRANKIE LATO:
CLASSIC IN JAZZ
NAGY JÁNOS: IN LONDON

Nagy János egyike a 7–8 világszinten játszó magyar jazz-zongoristának, ráadásul kísérletező kedve elviszi a műfaj majd minden ágába. A hegedűs Frankie Latóval közösen készített Classic in jazz albuma a crossover világába tett kirándulás, ami sokaknál jár ízlésficammal, de ez a két művész elkerül minden buktatót. Jó érzékkel nyúltak Liszt és Debussy szerzeményeihez. Liszt temperamentuma és sodrása, még inkább Debussy korához képest szokatlan harmóniai közel állnak a jazz-zenészek lelkéhez. Nagy és Lato helyesen döntött, hogy nem mindig ragaszkodott az ezekre épített improvizációk jazzes lüktetéséhez, ami egyrészt közelebb vitte őket a két szerző szelleméhez, másrészt szabadságot nyújtott az alapanyag átértelmezéséhez. A hagyománytisztelő szabadságnak köszönhető, hogy az eredmény módfelett ízléses. A másik albumot a zongorista két, tavaly júniusi, nagy sikerű londoni koncertjén vetették fel a híres 606 Clubban, illetve a Magyar Kulturális Központban. A kíséretet a neves brit bőgős és zenekarvezető, az apai ágon magyar Arnie Somogyi és a szigetország egyik legfinomabb dobosa, Winston Clifford szolgáltatta, akikkel Nagy 10 évvel ezelőtt játszott együtt először, amikor Tisza Beát kísérték ugyancsak a 606-ban. Az In London album két kivétellel standardeket tartalmaz, de abban a teljeseen egyéni és hihetetlenül kreatív, sallangmentes felfogásban, amely Nagy János sajátja. A lemez két eredeti szerzeménye a zongorista szerzői erőit és zenei dramaturgiáját dicséri. A trió hihetetlenül összeforrott, egy húron pendülő annak ellenére, hogy a két egymást követő nap adott koncerteken a zenészek jóformán nem próbáltak. Az album a jazz spontaneitásának és gyönyörének eklatáns példája.

Pallai Péter

Cool Tour Music
5991526337891 5996359842895

**ERIK TRUFFAZ:
EL TIEMPO DE LA
REVOLUCION**

●●●●●

Jött Erik, és elfűjt mindent... Mire az utolsó előtti, Blow Away című számhoz érünk Erik Truffaz új lemezén, már valahol messze sodródunk az anyagi léttől. Jó érzés ezekben a légies, elektronizált hangképekben lebegni. Messziről érkeznek a szerző trombitájának hangjai is, távol a valóságtól. Fanyarul szólnak. Truffaz avantgárd stílusába most is valamiféle csöndes protestálás vegyül a világ dolgaival szemben, ami mindvégig ott motoszkál a nu jazzel és blues-zal kevert árnyas hangulatban, a kvartett kíséretében sőt a vendégszereplő Anna Aaron naivan tiszta és egyszerű énekében is. Talán ez a halk tiltakozás nyer értelmezést az Un soufflé qui passe teljesen kitarulókozó, valomámszerű szólójában, melybe valóban a lélegzetét fújja bele a művész, s talán ennek visszhangjait halljuk az ötpercnyi csöndben is az album végén... De azután érkezik egy kis vidám feloldás. *LK*

Blue Note – EMI
5099997903925

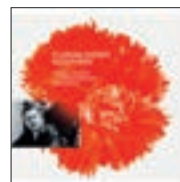

**STIAN WESTERHUS:
THE MATRIARCH
AND THE WRONG
KIND OF FLOWERS**

★★★★★

Jimmy Page már 1969-ben vonóval játszott a gitárján. Nem tudom, kié az eredeti ötlet: lényeg, hogy a XXI. században ennek a technikának a legeredetibb alkalmazója Stian Westerhus. Igen, már megint egy norvég, már megint háromböröndnyi technikai arzenál, és a helyszín egy mauzóleum Oslóban, húsz másodperces utözengéssel. De mindebből mi születhet? Egy rendkívüli kortárszenei lemez, melyen a hagyományos értelemben vett gitározás helyett többségében vonójáték hallható: szokatlan hangok sokasága, mindez egyetlen gitárból kifacsarva. A lemez a tisztán akusztikus és az agyonprocesszált hangok sajátos elegye, az improvizáció és az aprólékos utómunka különös találkozása, egy hangos-halottaskönyv és egy posztapokaliptikus szóló-kamarazene gyertyafényes szertartása. Már nyoma sincs a századfordulónak – korszakalkotó lemez! *Szabó Bálint*

Rune Grammofon
RCD2133

**FLORIAN WEBER:
BIOSPHERE**

●●●●○

A jazzvilág figyelmét Lee Konitz-cal készített felvételei irányították a fiatal német zongoristára, aki matematikai és klasszikuszenei tanulmányok után Bostonban fejlesztette jazztudását. Ott a benini Lionel Loueke gitáros személyében olyan barátra is szertett, akinél alkalmasabb társa aligha lehetne új kvartettjével rögzített, az afrikai (és barokk) zene irányába tájékozódó CD-jén. A Biosphere kivételesen tudatos lemez. Az elsősorban ritmikában mutatkozó afrikai hatások – mint a Piecemeal 27/16-os beosztása – az aranymetszés táján elhalnak, s a lemez „tisztább” jazzvizekre evezve trió-, illetve szólódarabokkal zárul. A hangzás dimenzióit bővíti az akusztikussal párhuzamosan megszólaló elektromos zongora. A játszótársak – Thomas Morgan bőgő, Dan Weiss dob – aktív részvételére épülő lemezen popelőadók (Jamiroquai, Coldplay, Eric Clapton) számai is helyet kaptak. *TG*

Enja – Varga
ENJ-9586 2

**DUDÁS LAJOS
TRIO:
LIVE AT PORGY &
BESS**

●●●●●

Jubileumi lemez: a hetvenéves klarinétművész ezzel a felvétellel ünnepelte két évtizedes együttműködését a gitáros Philipp van Enderttel. Kreatív duójukat ezúttal Leonard Jones bőgős egészítette ki. Az élő előadás példaadóan egységes. Végig megőrzi visszafogott spontaneitását és a közös produkciót soha kockára nem tevő egyéni művészi szabadságot. A jazz játékosága tökéletes arányban vegyül a kontemplatív kortárszenei elemekkel, illetve a purista triózás esztétikájának alkalmazásával, ami Dudás sok korábbi előadását is vonzóan megfoghatatlanná és besorolhatatlanná tette. A stílusok, idiómák és minőségek vegyítése könnyed virtuozitással párosul, így a standard anyag nem válik el a saját kompozícióktól. Dudás autonóm trióművészete újabb értékes fejezettel gazdagodott. *Máté J. György*

JazzSick Records
5062 JS

**REUT REGEV'S
R*TIME: EXPLORING
THE VIBE**

●●●●○

Regev, a fiatal izraeli harsonás New Yorkba áttelepülve megalakította R*Time nevű együttesét, melyben férjével, a dobos Igal Fonival dolgozik együtt. A fiatalasszony a transzgresszív jazzisták egyike lett, aki Dave Douglas és Anthony Braxton mellett is megállta a helyét. Az Exploring The Vibe az együttes második albuma, és helyesebb volna azt mondani, hogy Regev és Jean-Paul Bourelly gitáros közös lemeze. A mérészen eklektikus anyagot olyan összetevőkből gyúrták, mint a gitáros Boom Bop albuma (Shepp és Threadgill közreműködésével), vagy Ray Anderson Alligator Bandjének produkciói. Regev azonban csak pillanatokra idézi meg Anderson, vagy máskor Roswell Rudd, illetve Phil Ranelin szellemét. 99%-ban önmagát nyújtja. Jó irányt választott. Reméljük, legközelebbi lemeze még átütőbb erejű lesz, akkor talán a maximális pontszámot is elérheti majd. *MJGy*

Enja – Varga
ENJ-9589 2

**PHILIPPE
PETRUCCIANI:
ESTE MUNDO**

●●●●○

A kiváló mainstream gitáros, Philippe Petrucciani a fiatalon elhunyt zseni, Michel Petrucciani fivére, bőgős öccsével és gitáros apjával, meg persze Michellel is készített felvételeket, első szólólemezét több mint húsz éve vette fel. Itt osztozik a reflektorfényen egy csábító hangú énekesnővel, Nathalie Blanc-nal, aki szerepelt már vele együtt korábbi lemezekben, most ez egy Réunion. Ha az ember nem tudja, hogy ő is zongorázik, akkor is le a kalappal, így még inkább. Dominique Di Piazza (bőgő) és Manhu Roche (dob) tagja még a kvartettnek, amelyik a melódia szépségének igézetében dolgozza fel a legismeretesebb standardeket és néhány jól sikerült eredeti szerzeményt. Mindenki izlésesen és finoman játszik, a hangszerelések is tetszetősek, Blanc scattelése helyenként kiváló, viszont kitartott hangoknál és néhány problémásabb helyen olykor alulintonál. *ZK*

Jazz Village – Karsay és Társa
5099997903925

„A komolyzene, a jazz és a népzene határait feszegetem”

Beszélgetés
Szirtes Edina Mókussal

Fotó: Bencsik Gyula

A közelmúltban negyedik albumát jelentette meg saját formációjával, a világzenei kategóriába sorolt Fabula Rasa együttessel a hegedűs-énekes-dalszerző, Szirtes Edina Mókus, aki az elmúlt években a magyar könnyűzenei szcéna szinte valamennyi kimagasló alakjával zenélt már együtt – Presser Gábortól Sárík Péteren át Zsédáig. A művésszel zenei gyökereiről, útkereséseiről, a világzene lehetséges jövőjéről is beszélgettünk.

➡ Bencsik Gyula

Fabula Rasa – „egységiesen eklektikus a zenekar stílusa”

Gramofon: Egy hanglemezeket is árusító könyvesboltban beszélgettünk. Nem láttam a polcokon a Fabula Rasa Hűhó című új albumát.

Mókus: Az új CD még nem kapható, mert annyira friss, hogy még égeti a kezünket. (A beszélgetés január végén készült – a szerk.) Korábbi lemezeink azonban kint vannak. A terjesztőnk úgy véli, főleg kulturális szempontból belterjesebb helyeken, artmozikban, kézműves-vásárokból és egy-két nagyobb könyvesboltban – mint ez is – érdemes árusítani. Korábbi kiadónk ragaszkodott hozzá, hogy bevásárlóközpontokban is terjessze az aktuális lemezeinket. Az egyik ilyen helyen a mulatós nótákat felvonultató kiadványok közt találtam rá az albumunkra, ami azért elég vicces. Azokon a helyeken nincs keresnivalónk. Azt azért tudjuk, hogy nem az eladott példányokból fogunk meggazdagodni. A legfontosabb számunkra, hogy terjesszük azt a zenét, amiben hiszünk, amit szeretünk.

G.: Mitől különleges az új anyag?

M.: Velünk muzsikál a harsonásokból álló Four Bones Quartet, de például Skóciából küldte el a maga sávját a neves ír dudás, Alan Burton. Szerepel még Hámori János, Unger Balázs, Kovács Ferenc, vagyis a népzene és a jazz kiválóságai, míg a szövegek zömét az alternatív szcénából ismert Müller Péter Sziámi jegyzi. Hallható a dalok közt egy Balogh Guszti által lovári nyelven írt szöveg is, amit megzenésítettem, és külön öröm számomra, hogy elénekelhettem azon a gyönyörű nyelven. Könnyűzenei dalok tradicionális hangszerekkel.

G.: Világzene?

M.: Zene a világról.

G.: Induljunk el a kályhától. Így indítasz az önéletrajzodban: „Kiskorom óta zenét tanulok, és ez így is marad!”. Rokonszen-

ves felütés. Miért érzed ennire fontosnak a folyamatos tanulás hangsúlyozását?

M.: Annyi mindent szeretnék még megtanulni, és rettentően kevés az idő, ami valósággal megőrjíti. Az egyes népzenei különböző stíluslemei, díszítései – újabban például a román, az arab vagy az indiai – egyenesen lenyűgöznek. Mikor lesz rá alkalmam, hogy megtanuljam mindet? Ez csak egy apró szösszenet. A tudásszomjam kielégíthetetlen.

G.: Milyen indítatásból fordultál a zenéhez?

M.: Családunkban főleg műszakiak – fizikusok, csillagászok – vannak, de szüleim szerették volna, hogy a gyerekeik zenélni tanuljanak, ezért nővéremet beírtatták hegedülni. A családi legendárium szerint amikor óvodásként hallottam, hogy nem megy a testvéremnek a vibrató technika, egyszer csak kezembe vettem a hangszert, és simán elvégeztem a kellő mozdulatsort, ezért a szüleim engem is beírtattak hegedülni. Később a kecskeméti zeneiskolában Kodály-módszerrel tanítottak. Majd' minden óránkon ülték külföldiek, japánok, amerikaiak is, akik azt lesték, hogyan tanítják a magyar gyerekeket muzsikálni. Számomra elsősorban a kezem alapján választották a hegedűt; valójában karmester és zeneszerző szerettem volna lenni. Aztán a szobámban remekül vezényeltem Beethovent. Szerencsére kiváló tanárok oktattak hegedülni, így megmaradtam ennél a hangszernél.

G.: A Szegedi Tudományegyetem Zeneművészeti Karán, Szecsődi Ferenc növendékeként diplomáztál hegedűművész-tanár szakon. Tanítottál is?

M.: Ma is tanítok a kunszentmártoni zeneiskolában. Kicsit önfejűen tanítom a gyerekeket hegedülni, belátom, de ha valaki zenei pályára készül, és tehetséges, azzal szigorúan végigveszem a kötelező penzumot. Emellett nyaranta működik egy jazz és világzenei improvizációs tábor Bala-

Forrás: www.mokmusics.com

tonfűreden, ahol a résztvevőkkel egy hétig szabadon zenélünk. A táborlakók életkora nagyon szórta, tizenötötől harmincöt évesig terjed, és zenei készségeik is eltérőek. Nekem mindegy, ha valakinek mindössze egy tercnyi hangterjedelme van, akkor arra ösztönzöm, hogy azzal bánjon szabadon.

G.: *A legkülönbözőbb zenei formációkban játszol a népzeneitől a jazzig, a komolyzenétől a legpopulárisabb műfajokig. Megtaláltad már a saját stílusodat?*

M.: Sokáig kételyek mardostak, hogy miféle zenész is vagyok én, a komolyzenei alapjaimmal világszenét játszok hegedűs? Régóta vágytam rá, hogy egyszer alkossak egy olyat, ami valóban a sajátom, és akkor jött Kováts Krisztával a Tao Te King. A darabot Kriszta kérésére írtam vonósnégyesre és három női hangra, aztán „kisajátítottam” magamnak, és Gryllus Dániel biztatására egyedül feljatszottam az egész anyagot, amelyet Nyerges András kevert, s egy éve jelent meg. Az a zene a hibáival együtt is kizáró-

lag az enyém, és vállalható. Erre kaptam 2012-ben az Artisjus Év Könnýúzeneszerzője Díjat – az indoklás szerint éppen azért, mert a komolyzene, a jazz és a népzene határait feszegettem a munkámban.

G.: *Saját zenekarod, a Fabula Rasa muzsikája mennyire egységes? Milyen mértékben határozza meg a zenét a te egyéniséged?*

M.: A Four Bones Quartet tagjaival együtt kilenc férfin kell átverekednem a zenei ötleteimet, és ez többnyire sikerülni szokott. Megjegyzem, hogy a fiúk sokat hozzátésnek hangszerelésben, de az előző és a mostani lemezünk zenéjét szinte teljes egészében én szereztem, ami meghatározó. Mára megtanultam, hogy a Fabula Rasa olyan stílust képvisel, amihez nekem is igazodnom kell. Vagyis ahhoz a hangszereléshez, azoknak a zenészeknek kell írnom, ami ma a Fabula Rasa. Hogy úgy mondjam, egységesen eklektikus a zenekar stílusa. A jazzes improvizációk iránti vágyamat a Nagy Jánossal és Mogyoró Kornéllal alkotott triónkban, a MoNaMo-ban élem ki.

G.: *Kováts Kriszta Színháza, a Baltazár Színház, a Magyar Rádiószínház után akadnak most is színházi munkáid?*

M.: Áprilisban, a Trafóban lesz a premierje annak a táncszínházi produkciónak, amelyhez én írom a zenét, a koreográfus által megálmodott tempók alapján. Ezen kívül a világszínvonalú kecskeméti Ciróka Bábszínházal készülök egy olyan mezesenével, amely a klasszikus zenei értékrendet próbálja megjeleníteni gyerekeknek és felnőtteknek egyaránt. A bemutatót és CD-t karácsonyra tervezzük. Tóth Pál animációs filmjeihez több alkalommal szereztem zenét, nagyjátékfilmes munkáról azonban csak álmodozom.

G.: *Foglalkoztatott művészként jól meg tudsz élni?*

M.: Látna a parkoló pályán tengődő tehetséges kollégákat, nem panaszkodom, de hozzáteszem, hogy olyan, hogy szabadnap, nem létezik számomra. Az új Fabula Rasa lemez kiadása ezer példányban 1,2 millió forintunkba került, amit úgy spóroltunk össze a zenekar tagjaival a koncerteken keresett gázsinkból. Tavaly több olyan fellépésünk volt, amely után egyszerűen nem fizették ki a szerződésben foglalt díjunkat. Gondolom, menet közben bedőlt néhány intézmény, ezért nem fizettek, de ez bennünket nem vigasztal. Egy ismerősöm szerint manapság úgy érdemes zenészként létezni, ha van egy menedzsered, egy ügyvéded és egy behajtó.

G.: *Visszatérve a Fabula Rasa új albumára: tavaszra turnét terveztek a Hűhó dalaival. Merre?*

M.: A Művészetek Palotájában tartandó március 18-ai nyitókoncertünk után elsősorban vidéki egyetemi klubokban szeretnénk fellépni. Várnak bennünket Erdélyben és a Felvidéken is. A Four Bones harsonásaira feltétlenül számítunk, és ahová tud, szövegírónk, Müller Péter Sziámi is velünk tart – afféle mesélőként. ■

„A játék a kulcsszó”

Megjelent a Both Miklós FolkSide első lemeze, a Csillagfészek

Forrás: Fonó

A világzene jó értelemben vett fenegyereke, Both Miklós – gitárprímás – új formációt épített fel a magyar jazz- és világzenei élet legjobbjaiból. A FolkSide a szokatlan hangszerelésen kívül is valami egészen új hangzást képvisel, ahol elmosódnak a műfaji határok, s ahol a külön-külön is elképesztő zenei inspirációval bíró tagok együtt csodákat mutatnak a közönségnek. A zenekar – Both Miklós (gitár, ének), Szokolay Dongó Balázs (fúvós hangszerek), Lukács Miklós (cimbalom), Novák Csaba (bőgő) és Dész András (ütőhangszerek) – februárban mutatta be a Fonó gondozásában megjelent első közös lemezét, a Budai Zeneházban.

➡ Fonó / Gramofon

A kvintett a 2011-es World Music Expóra állt össze először, alkalmi formációként. Már visszafelé a repülőtéren nyilvánvaló volt mindannyiuk számára, hogy a közös muzsikálást folytatni kell. Az első lemezre kicsit több mint egy évet kellett várni. Ezalatt formálódott több közös koncerten és számtalan próbán az a zenei anyag, amely végül a Csillagfészek című albumban testet öltött. A témákat Both Miklós hozza, ami természetesen tovább alakul a próbákon, és a tagok mind hozzátesznek valamit önmagukból, változtatnak. Szokolay Dongó Balázs vagy Dész

András például hangszereket is vált, és folyamatosan próbál ki új megoldásokat, amíg kialakul egy szám, amit rögzítenek. A szövegek megírásában Babiczky Tibor költő volt segítségükre, aki három saját és kettő, Both Miklóssal közös munkát jegyez a lemezen.

Improvizatív készségnek és inspirációnak nincs híján egyik muzsikus sem a zenekarban. Már önmagában a különleges hangszerelés – basszusgitár és cimbalom együtt – izgalmas kísérletezésekre ad lehetőséget. Az is fontos, hogy – bár mind az öten valódi virtuózok hangszereiken – azt vallják: sokkal inkább törekednek a szép, mint a bravúros zenei megoldásokra. A zenekarvezető szerint a zenélés olyan, mint egy jó beszélgetés, mindenki hozzátesz valamit. Mivel a zenekar markáns tagokból áll, „ami ezek után a zenei beszélgetések után kijön belőle, az egy lényegesen továbbgondolt állapot, mint amikor elkezdünk dolgozni” – vallja Both Miklós, aki zenei létét folyamatos Schiller-i játékhoz hasonlítja. – Van többféle fonál, és elkapod az egyiket, göngyölted, majd minél többet foglalkozol vele, egyre érdekesebbé válik. A fonál nem ér véget. Minden olyan terület, amely továbbgöngyöltési lehetőséget ad, óriási élmény. Egy-egy ilyen élmény pedig felülír korábbi dolgokat a zenei életedben, ami maga az újjászületés. Ez ad inspirációt.”

Vagyis a játék a kulcsszó... „Ha egy felnőtt ember játszani tud, fel tud szabadulni egy bizonyos játéktérben, az maga az ideális állapot, maga az elmélyültség, a jókedv, a dráma, minden. Ez fontos nekem az új formációmban is. A folyamatos játéktér megteremtése, fenntartása. Élvezzük egymás társaságát, nem vagyunk külső kontroll alatt, és így kipróbálunk együtt utakat, ami ha jó, akkor továbbmegyünk, ha nem, akkor keresünk másikat. Közben mindannyian épülünk ebben.” A Csillagfészek című album után a formáció most pár hónap pihenőt tart. Both Miklós izgalmas, új játékra készül: Kínába utazik, ahol utazólemezt készít helybéli zenészekkel. ■

A FONÓ LEMEZÚJDONSÁGAI

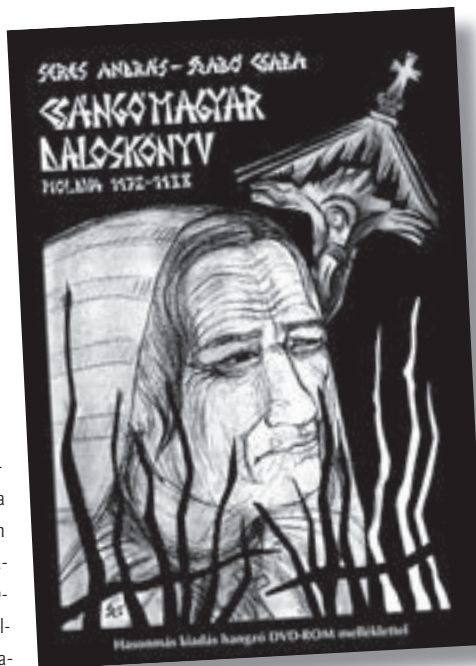
A fesztiválok, koncertsorozatok, táncházak mellett a Fonó tevékenységében a CD-kiadás is fontos szerepet játszik – annak ellenére, hogy a „fizikai hanghordozók” iránti érdeklődés világszerte csökken. A kimagasló színvonalú etno-jazznek, népzenei és világzenei azonban változatlanul megvan a hazai lemezvásárló törzsközönsége. Az elmúlt időszakban a Fonó gondozásában jelent meg többek között a Dresch Quartet Fuhun című albuma, amelyet a Gramofon szakkritikusai a 2012. év legjobb hazai jazzlemezének választottak (a díjkiosztóról cikkünk a 9. oldalon). A Fonó Zenekar Vadbarokk című lemezéről részletesen beszámoltunk az Agócs Gergellyel készített interjúban (Gramofon, 2012 tél, 64–65. oldal). A Both Miklós FolkSide újodonságával, a Csillagfészekkel egy időben jelent meg Dresch Mihály és Lukács Miklós Labirintus című duólemeze, amelyről kritikánk a 60. oldalon található. A Csillagfészek című lemezről 2013 nyári számunkban olvashatnak majd recenziót.

**SERES ANDRÁS – SZABÓ CSABA:
CSÁNGÓMAGYAR DALOSKÖNYV
MOLDVA 1972–1988**

Szerk.: Pávai István
Hagyományok Háza, 2013.
577 oldal

Habent sua fata libelli – a könyveknek megvan a maguk sorsa. Az ismert latin mondás különösen érvényes Seres András (1935–1992) és Szabó Csaba (1936–2003) kiemelkedő jelentőségű munkája, a Csángómagyar daloskönyv esetében. A néprajzkutató Seres és a zeneszerző-zenepedagógus Szabó az 1970-es évek elején kezdett moldvai csángó népzenei gyűjtéssel és kutatással foglalkozni. Ebben a munkában példaképük és mentoruk Domokos Pál Péter volt, aki 1931-ben elsőként hívta fel a figyelmet a „titokzatos tartományban”, Moldvában élő csángómagyarok archaikus népzenejének sajátosságaira, illetve az erőszakos románosítás veszélyeire. Az 1940-es évek végétől – a román kommunista diktatúra tiltása ellenére – Szabó T. Attila nyelvész, Kós Károly néprajzkutató és Jagamas János zenetudós rendszeresen gyűjtötte a moldvai folklórkincs még fellelhető dokumentumait. 1970 után a romániai helyzet tovább romlott: Szabó Csaba megfogalmazása szerint „a sovinizmus és erőszak eszkalációja közepette” kellett dolgozniuk, a hatóságok és besúgók elől bujkálva, a magnókazettákat és a kéziratosokat rejtgetve, a legnagyobbat titokban. A Csángómagyar daloskönyv eredeti formája 1988 nyarán

készült el, s néhány hónappal később, „leírhatatlan utakon és félelmek között” sikerült a teljes anyagot áthozni Magyarországra, ahol 1991-ben (kis példányszámban) megjelentette a Héttorony kiadó. Most, huszonkét évvel később, DVD-ROM melléklettel kiegészülve újra napvilágot látott a daloskönyv, és megállapíthatjuk: fantasztikus kincseket tartalmaz ez a terjedelmes, tudományosan is megalapozott válogatás. A kötet hét nagy fejezetben tárja elénk Klézse, Pusztina, Lujzikalagor és a többi csángómagyar település ősi zene-kultúráját. A sort ünnepi alkalmakhoz kötött dallamok nyitják, majd táncdalok és furulyaváltozataik, illetve gyermekdalok következnek. A negyedik-ötödik-hatodik fejezet a régi réteg, az új stílus és a vegyes stílus bemutatása, míg a hetedik

imákat, iskoladrámákat és halotti énekeket, siratókat tartalmaz. A hasonmás kiadást jelentősen gazdagítja Pávai István népzenekutatónak az oral history módszerével készült bevezető tanulmánya. A borító és a kötetben található remek moldvai portrészorozat Szervátiusz Tibor szobrászművész alkotása.

Retkes Attila

**SIPOS JÁNOS – UFUK TAVKUL:
A RÉGI MAGYAR NÉPZENE NYOMÁBAN –
A KAUKÁZSUI KARACSÁJOK NÉPZENÉJE**

L'Harmattan, 2012.
428 oldal

Sok fontos kérdést vet fel a magyar népzene eredete, rokonsága más népek zenéivel. Bartók anatóliai gyűjtéséről írott könyve mégsem jelent meg magyarul, sőt az angol kiadásból sem idéznek errefelé a tudományos munkák. Pedig ő maga írja, hogy az általa gyűjtött török dallamok 43%-ában megjelennek a magyar pentaton szerkezet nyomai, sőt sok esetben egyenesen egy régi magyar dallam változatának hallatszanak.

Sipos János, aki negyed évszázada kutatja ezt az irányt, ez idő alatt több mint tízezer dallamot gyűjtött török, azeri, karacsáj, kazak, kirgiz és türkmén népektől a régi magyar népzene nyomában járva – innen a könyv címe –, de foglalkozott a navahó és a dakota indiánok zenéjével is, amely szintén kapcsolatban áll az előbb említett népek dallamvilágával. A téma megkerülhetetlen szakembereként 14 könyvet jegyez, most pedig a kaukázusi karacsáj–balkár nép zenéjét elemzi és hasonlítja a magyar dallamokhoz. A karacsájok jelentősége abban rejlik, hogy őseik egykor a Kazár Birodalomban éltek, ott, ahol a mi őseink is hosszú időt töltöttek. A tanulmány részletesen kitér a karacsáj nép kialakulására, sőt még a karacsáj nyelv sajátosságairól is sokat megtudhatunk, a vastag kiadvány na-

gyobbik része azonban tiszta zenei elemzés a dallamtípusok osztályokba, azokon belül csoportokba sorolásával, bőseges kottamelléklettel, a dalszövegek teljes magyar fordításával (e munkafolyamatban segédkezett Ufuk Tavkul) és egy különleges DVD-vel, amelynek segítségével eredeti előadásukban ismerhetjük meg a karacsáj népdalokat. A karacsáj–magyar zenei párhuzamok részletezése is meggyőző, és a végkövetkeztetés nem más, mint hogy a teljes karacsáj gyűjtést reprezentáló 357 dallam egyharmadához találunk magyar megfelelőt, sok esetben akár többet is, így ez a 357 karacsáj népdal 240 magyar népdallal rokonítható, felerészben világosan hallható módon, felerészben más hangnemben értelmezve vagy távolabbi analógia-ként találjuk a párhuzamot. Azonos-ságról ugyan nincs szó, bő ezer év tá-

latából ez is a természetes, de a sok jellegzetes dallamtípus egyértelműsíti a közös eredetet, és további vizsgálódásokra ad okot. Sipos János könyve nem könnyű olvasmány, eleve feltételezi a népzenei alapismereteket, azonban nem száraz tanulmány: rendkívül izgalmas, ahogyan az olvasót bevezeti a karacsáj–magyar zenei párhuzamok világába.

Kiss Eszter Veronika

**THE BALKAN CONSORT:
BULGAR DISPLAY OF POWER**

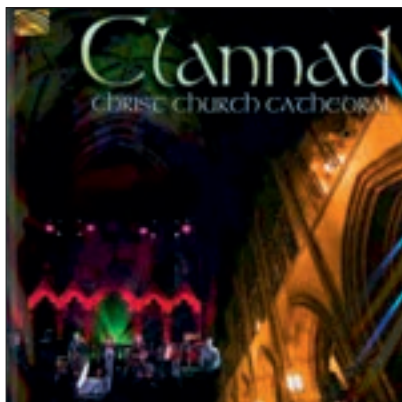

Bár a The Balkan Consort (TBC) hivatalosan talán inkább jazzegyüttes, de a népzénétől sem áll távolabb. A viszonylag új, kétéves, hattagú formáció fele jazzmuzikusokból, fele népzeneészekből áll, így természetes, hogy saját zenei világukat is e kettő ötvözetéből alakították ki. Az ő muzsikájuk azonban nem illeszkedik a manapság oly divatos ethnojazz egyik irányzatába sem, ahogy a népszerű, eklektikus, fúziós stílusba sem. Azt, hogy pontosan mi is a TBC zenéje, elsősorban a népzene felől érthetjük meg. Dallamaikat könnyen dúdolható, mozgalmas, energikus népzenekből válogatják, de zenéjük lételeme az improvizáció, amelyet a jazzben alkalmazott improvizációs technikákkal kezelnek. Mivel sem a magyar, sem a délszláv népzenei hagyomány nem épül improvizációra, így kerültek a bolgár dallamok páratlan ritmikájú, rögtönzéses anyagával kapcsolatba. A Bulgar Display of Power című albumuk tüzes, energikus számai rendkívül virtuóznak, nehéz és pörgős ritmusú bolgár dallamaik mindenkit táncra perdítenek. Bár a TBC zenéje összességében nagyon megnyerő, nekem mégis hiányoznak a lassabb számok vagy az érdekesebb hangszerelések, hangeffektusok, amelyek erőteljesebben köthetnek a zenekart a jazzhangzáshoz. Ha valamelyik szám érdekesebben is indul – mint a fúvósok izgalmas felegetéseiből felépített Paiduskuto, a különleges effektekkel kezdődő címadó Bulgar Display of Power vagy a sejtelmes bevezetőjű Yasko –, akkor is néhány ütem után átvált a szokásos pörgős hangulatra, így a lemez képe egy kicsit egysíkú marad, sok szakaszban az improvizáció ellenére inkább hangzanak jazzes hangszerelésű folkbandának, mint egyéni stílussal rendelkező jazzegyüttesnek.

Kiss Eszter Veronika

Szerzői kiadás

Katalógusszám nélkül

**CLANNAD:
CHRIST CHURCH CATHEDRAL**

Még a kelta-ír zenékben belül is külön kategóriát alkot a Clannad folk-, folk rock-, illetve a meditációs New Age hatásokat keverő zenei stílusa. A Harry's Game című számukkal 1982-ben világhírnévig jutó családi zenekar megalakulása negyvenéves évfordulóját ünnepelte a közelmúltban. Az együttes tagja volt egyébként korábban a Brennan fivérek húga, Enya is, aki később szólókarrierjével futott be. 2011-ben a negyvenéves évforduló okán egy meghívásra tartottak egy nagyszabású, ám rendkívül meghitt hangulatú koncertet Dublin történelmi látványosságában, az 1172-es alapítású Christ Church Cathedralban. A helyszínhez igazítva a hangszerelés a természetes, akusztikus hangzást helyezte előtérbe, a dalok többsége pedig a melankolikusabbak közül való – bár tény, hogy a Clannad elsősorban ezekről híres, és zenéje különben is jól illeszkedik az ódon környezetbe. A koncertről később CD-t és DVD-t is kiadtak Christ Church Cathedral címen.

A lemez – miként a koncert is – tulajdonképpen a Clannad négy évtizednyi munkáját foglalja össze, így helyet kapott a befutó sláger, a Theme from Harry's Game, vagy a szintén népszerű Robin of Sherwood tévésorozat betétdala, Az utolsó mohikánból ismert I will find you, illetve a U2 frontemberével, Bonóval készített In a lifetime, amely a Christ Church Cathedralban Brain Kennedyyel hangzott el. Mindezekből látszik, hogy a Clannad nem tétlenkedett az elmúlt negyven év során, erről több mint húsz sikeres albumuk is árulkodik. A Christ Church Cathedralban tartott koncert egészen varázslatos hangulata képek nélkül is átjön a lemezen, így a jól ismert számokból ezúttal érett, plusz értékkel bíró felvételeket kapunk.

Kiss Eszter Veronika

ARC Music – Karsay és Társa
EUCD 2441

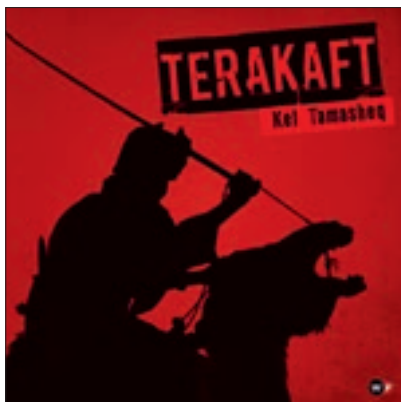
**FANFARA TIRANA MEETS TRANS-
GLOBAL UNDERGROUND: KABATRONICS**

Először két éve, mintegy futólag dolgoztak együtt az albánok és a londoniak egy remixen. Jól ráérezhettek egymásra, mert idén az elmúlt idők legizgalmasabb balkán beat projektjével rukkoltak elő. Az albán rezesbandát nemzetközileg is híressé tette a német Piranhanál megjelent Albanian Wedding – Brass Explosion című albumuk, és a Womexen is jártak. Mára már nem is kérdés, hogy a kelet-európai népzenei együttesek együttműködnek-e popzenekarokkal, hanem az, hogy hogyan. A TGU ezúttal nemcsak a tőle megszokott technót és hip-hopot, hanem a jamaicai skát is ötvözi a balkáni rezesbandával. Ez utóbbiak nem is állnak távol egymástól, hiszen mindkettő alapritmusa az „umca-umca”. A rezesbandákban eleve van valami groteszk (ezt korábban például Kusturica járatta csúcsra), de ez az új keverék mind vizualitásában, mind zeneileg különösen parodisztikus hangvételű. Az album csúcspontját jelentő harmadik számhoz, a No Guns to the Weddinghez készült pazar videoklip is tiszta Monty Python utánérzés. A tizenkét szám alapötlete nem bonyolult, a balkáni csocsekeket alaposan feldúsították elektronikus hangzással, zobogó basszusokkal és erőteljes, programozott dobbal. Szemérmetlenül, de kiváló stílusérzékkel. A virtuóz klarinét- és szaxofonszólokat viszont meghagyták a maguk tökéletességében. A műsorszerkesztés technikáját dicséri, hogy a sok zúzás után, a lírai nyolcadik számban végre megnyugvasként hat egy érzéki női énekhang megszólalása. Meg kell jegyeznünk, a mi Besh O Dromunk már évek óta műveli ezt a progresszív balkáni stílust – sikerrel. Számos nemzetközi vendégművész sztár emeli az album színvonalát, például Frank London vagy Marko Markovic – hogy csak a trombitásokat említsük.

Pödör Bálint

World Village – Karsay és Társa
WVUK 01

TERAKAFT:
KEL TAMASHEQ

Az indigókék ruhafestékük miatt „kék emberek” is nevezett tuaregek kétezer éve élnek a Szaharában és önálló államért harcolnak. (A közelmúlt szomorú aktualitása, a Maliban zajló háború alapjaiban befolyásolja létüket. Nemrég még éppen a tuaregek feje fölött lötték egymást a franciák és az Al-Kaida. A közvetlen veszély elmúlt, de közvéltársaságról aligha álmodhatnak.) A Terakaftot hallgatva önkéntelenül is két befutott együttesre, a Tinariwenre és a Tartittra asszociálunk. Nos, annyira hasonló, hogy nemcsak zenei, hanem vérrokonság is fennáll az együttesek között. A Terakaftot 2001-ben alapította Maliban az ex-Tinariwenes Kedou Ag Ossad. Később unokaöccse, Liya Ag Ablil (aka Diara) is csatlakozott a formációhoz, ami végül négytagúvá vált. Hangszereik: két elektromos gitár, basszusgitár, sokféle ütőhangszer, (leggyakrabban a carcabet nevű csatogtató) és taps. De azért a címadó dalban felcsendül a hagyományos, imzhad nevű egyhúros hegedű is. Három lemezüikkel és számtalan koncertjükkel (nagy debütálásuk a 2007. évi Festival in the Desertben volt) ők is tapasztaltak mondhatók. Annak ellenére, hogy az egész desert bluesnak a Tinariwen ágyazott meg két évtizede, a Terakaftot nem érheti az utánzás vádja, a műfaj modernizálásában nagy szerepet játszik. E stílust előszeretettel hozzák összefüggésbe (jogosan) az észak-amerikai bluessal. A francia Lo Jo producere egyengeti az útjukat, e lemezt is egy franciaországi turné során rögzítették. Talány, hogy a kompozíciók már eleve ennyire megfelelnek az európai ízlésnek, vagy utólag fésülték ilyenre őket. Mindenesetre a tizenkét számból álló műsorfolyam változatos szerkesztésű, egy percig sem unalmas. Márciusban Budapesten is hallhatjuk őket!

Pödör Bálint

World Village – Karsay és Társa
WVVF023

SANDRA NKAKE:
MANSAADI

Kár, hogy a kifejezést, miszerint XY „berobbant a köztudatba” teljesen elpuffogtatták már, mert ha valakire, akkor erre a francia-kameruni hölgyre találó lenne. A francia köztévé például neki ítélte a jazzdíjat a „2012. év revelációja” kategóriában. Noha elsősorban énekesnek vallja magát, már első lemeze kiadása előtt is olyan intenzív alkotó tevékenységet végzett, ami mára a párizsi művészeti élet egyik ismert és elismert figurájává tette. A Sorbonne-on végzett újságíróként, színészként pedig sok társulattal lép fel. Zeneje viszont teljesen amerikai. Ő maga is született New York-inak tünik, látványra, hangra. A soul, az r'n'b, a jazz, a hip-hop, a funky tipikusan olyan műfajok, amelyeket legheitelesebben amerikai feketék tudnak tolmácsolni – úgy látszik, a franciák sem kivételek. (Életrajzából kiderül, hogy angol professzor is.) Az album hangzása emlékeztet a 60-as évekre, hiszen az volt a soul virágkora, azért ezt a lemezt mégis hip-jazzként lehet definiálni. Sandra olyan modern énekesekhez hasonlítható, mint például Erykah Badou. Zenei szakzsargonnal élve, minden megnyilvánulásában benne van a „dög”. Óriási a hangterjedelme és jól is bánik az orgánumával. Sokat színészkedik, meghökken, felráz, ironizál – prózaszerű részeket illeszt az énekébe. Ez eleinte érdekes, de később túlzássá fajul, szinte magamutogatásnak hat. Az elsőprő kifejezőerő mögött néha már nem értjük, mit is akar tulajdonképp. A zenészek kifogástalanul játszanak a tizennégy szám során. A végeredményre a „jól táncolható” album enyhe kifejezés, ezektől a ritmusoktól az ember egyenesen kibújik a bőréből! Furcsa, hogy idei, új lemezével majd eltávolodik ettől a stílustól – na de ne vágjunk a dolgok elébe...

Pödör Bálint

Jazz Vilage – Karsay és Társa
JV 570014

YAMATO ENSEMBLE:
MUSIC OF THE FLOATING WORLD

Még véletlenül se gondoljuk, hogy ezen a CD-n az óriáspalakotokról és a sportcsarnokokból ismert Yamato – The Drummers of Japan nevű, hazánkban is gyakran koncertező dobzenekarral van dolgunk. A Yamato kvartetten három japán zenész és a brit Richard Stagg shakuhachi játékos alkotja. Legújabb CD-jükön öt terjedelmes számot rögzítettek. Tradicionális japán udvari zenéket dolgoztak fel, amelyekbe – maximális alázattal – a saját elképzeléseiket is belevitték. A japán klasszikus zenét ma már kevesen művelik, hiszen a katartikus társadalmi változások hatására a popzene gyorsan kiszorította a magas kultúrát. Emiatt különösen értékes hagyományörző produkcióról van szó. Hangszereik: koto (nagy citera, laza húrokkal, Japán nemzeti hangszerének is tekinthető) shamisen (a bendzsóval rokonítható bőrzőtt pengetős hangszer – az A gésa című filmben hitelesen ábrázolják), shakuhachi (ötlyukú bambuszfuvola). Európai füllel hallgatva ez a zene elsősorban a dallamok terén mutat változatosságot. Legszenbetőbb a miénktől teljesen elütő hangsorok alkalmazása. A kamarazene esetében többszólamúságról is beszélhetünk. Egy- és többszólamú részek váltakoznak egy zenészámon belül. A zenei történések, számunkra teljesen véletlenszerűnek tűnnek, valójában nagyon is szigorú szabályrendszer szerint következnek be. Figyelemreméltó az is, hogy a japán zenének mennyire más az időhöz való viszonya, lassú folyamatokat, óriási szüneteket tartalmaz, így a miénknél százszorta „ráérősebb”. A helyes muzsikálás tucatnyi szempontja között van egy általunk is megítélhető: magasan csiszolt technikai tudás az adott hangszereken vagy énekekben. Ezek a művészek e tekintetben is maximális pontszámot érdemelnek.

Pödör Bálint

ARC Music – Karsay és Társa
EUUCD 2399

Analóg vagy digitális?

Tizenkettedik rész: a digitális hibajavítás

Ha egy LP lemez barázdái megkarcolódnak vagy a barázdákba valamilyen nagyobb szennyeződés kerül, akkor ezek a lejátszáskor sercegéseket, kisebb-nagyobb kattánásokat okoznak. Egy digitális hordozó is megkarcolódhat, a porszemek sem kíméletesek, és a bitekre sok veszély leselkedhet, ám a hang minőségét mindez – természetesen csak a behatások egy bizonyos mértékéig – nem érinti. A digitális technika ugyanis szinte minden területen magában foglalja a gondosan kidolgozott hibajavítást, amely az ilyen elveszett vagy elérhetetlen adatok pótlására törekszik. Az alábbiakban erről, valamint – cikksorozatunk végén – összefoglaló jelleggel az analóg és digitális minőségről szólunk.

◆ Ujházy László

A digitális technika egyik nagy előnye mind a gyűjtők, mind az archívumok számára, hogy az adathordozók viszonylag kis helyet igényelnek. Ha összehasonlítunk egy, a két oldalán összesen kb. 50 perc műsoranyagot tartalmazó LP-t vagy egy 40 percnyi műsoranyagot tartalmazó, 1000 méteres magnószalagot egy CD-vel, jól látható, hogy az utóbbi helyfoglalása csak töredéke az előbbieknek. A digitális hordozóknak ugyanis sokkal nagyobb az információsűrűségük, ám e „mikroszkopikus” méretekből eredően lényegesen érzékenyebbek. Könnyen előfordul, hogy lejátszáskor egyes adatrészek nem olvashatók, mert például a lézersugár útját hatalmas „porsziklák” zárják el, vagy a karcokon áthaladva a sugarak megtörnek. Ugyancsak zavaró lehet az ujjakról elkerülhetetlenül áttapadó zsírréteg. Jól emlékszem arra az esetre, amikor a Magyar Rádióban egy digitális magnetofon „becsúpte” a szalagot, s azt több hangmérnök megfeszített ügyeskedéssel, fogpiszkálókkal úgy próbálta visszaterelni a kazettába, hogy közben kézzel ne érintse, mert ha bárhol hozzáér, akkor a szalagnak az a része többé már nem használható. Ez a „miniaturizálás” tehát szinte megköveteli, hogy a digitális eszközök rendelkezzenek egy minél kiterjedtebb hibajavítási rendszerrel.

A digitális hibajavítás

A digitális hibajavítás e technikának szinte ugyanolyan külön ága, mint az előző számunkban bemutatott adatredukció, s ahhoz hasonlóan számos szellemes megoldási lehetősége van. Az alábbiakban – nem konkrét készülékekhez kötve, csupán alapelveikben – ezek közül a két legegyszerűbbet mutatjuk be.

Példánkban térjünk vissza ismét a mintavételt szimbolizáló lázmérésre. Ha mondjuk ötpercenként mérünk lázat, ám egy alkalommal erről elfeledkezünk, akkor – abból kiindulva, hogy a mintavétel sűrűségéhez képest testhőmérsékletünk lassabban változik – a hiányzó értéket utólag könnyen kikövetkeztethetjük az előtte és utána

következő, ismert értékekből. Ugyanezt teszik a legegyszerűbb digitális hibajavítók is: ha például három értékből a középső elveszett, akkor az a két szélső alapján jó közelítéssel megállapítható. E példából ismét kitűnik a minél magasabb értékű mintavételi frekvencia szükségessége, hiszen – hasonlatunkat folytatva – egy kétóránkénti lázmérés esetén nem lehetünk biztosak abban, hogy a két mérés között pontosan mi történt.

Addig nincsen baj, ameddig csak néhány érték kiolvashatatlan, ám mit tehetünk akkor, ha több, egymás melletti érték vész el, például a hanghordozón egy jókora porszem áll a lézersugár útjában? Az alábbi, egyszerűsített példában 15 értéket továbbítunk, melyek közül a bekeregetett 8–9–10. helyen lévők valamilyen váratlan zavar következtében kiolvashatatlaná váltak, tehát lényegében elveszttek. A szomszédos értékek alapján nem rekonstruálhatók egyértelműen, hiszen nem tudhatjuk pontosan, hogy a 7. és 11. érték között mi történik.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15

Most szórjuk szét előzetesen az adatokat valamilyen meghatározott logika szerint; például az alábbiaknak megfelelően, amikor két-két adatot rendre más helyre teszünk, és tételezzük fel, hogy három egymás melletti adat ismét kiolvashatatlaná vált:

1 4 7 10 13 2 5 8 11 14 3 6 9 12 15

Most is három érték vész el, ám ezek a szétszórásnak köszönhetően eredetileg nem egymás mellettiek, s ezért (a szétszórás logikájának ismeretében) visszaállítva az eredeti sorrendet, látható, hogy most két meglévő érték között mindig csak egy olvashatatlan, amelynek értéke viszont a korábbiak szerint a két szomszédos érték alapján már kiszámítható:

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15

A hibajavítás természetesen nem azt jelenti, hogy egy vas-tag ujjlenyomatokkal és karcokkal „kidekorált” CD zavar-talanul meg fog szólalni, ugyanis egy adott hibamennyiség fölött az már vagy hallható (sercegés, recsegés) vagy a lejátszó „kerregni kezd”, sőt a sikertelen adatolvasási próbálkozásai után le is áll, s a „No disc” felirat jelenik meg rajta. Hangsúlyozandó, hogy a digitális hibajavításnak számos eljárása ismert, így a fentiekben csupán két egyszerű és közérthető módját mutattuk be.

Hibajavítás egyébként az analóg technikában is van, csak ott inkább a korrekció elnevezést alkalmazzák. Erre példa, amikor az LP lemezek vágásakor adott szabvány szerint csökkentik a mély hangok erősségét, hogy lejátszáskor ne dobja ki a tűt a barázda. Ekkor a hangzás szempontjából lényegében egy mesterséges hibát hoznak létre, amit azután a lejátszáskor (ugyancsak a vágási szabvány ismeretében) a lemezejátszó vagy az erősítő korrekтора javít ki. Az erősítők egyebek között ezért rendelkeznek az LP-lejátszók számára külön „phono” bemenettel, melyek ezt a hibajavító korrekciót tartalmazzák. Hasonló rendszert alkalmaznak magasabb hangfrekvenciákon az URH rádióadásokban.

Analóg és digitális hangzás

A CD továbbfejlesztését bemutató cikkünkben már vázoltuk, hogy a CD megjelenésekor mennyire megoszlottak a szakmai és hallgatói vélemények. Napjainkra azért a viták már jórészt elcsitultak: vannak, akik szenvedélyesen ragaszkodnak az analóg technikához és felvételekhez, mások meg a digitális hangzást kedvelik, illetve – e sorok írójához hasonlóan – mindkét technikát szívesen hallgatják. Könnyen gondolhatnánk, hogy itt generációk közötti ellentétéről van szó: az idősebb korosztálybeliek analóg nosztalgiaja áll szemben a fiatalosan digitális hevülettel. Ám a tapasztalatok szerint ez egyáltalán nem mondható el: a fiatalok között is vannak, akik egy analóg stúdiómagnóra olyan tisztelettel néznek, mintha egy oltár előtt állnának, s a „fekete” lemezeket is szenvedélyesen gyűjtik – s mindezt nem a digitális technika ellenében, nem annak elutasításaként teszik.

A digitális hangzás egy technikai szempontból korrekt, tiszta, áttetsző, a műszaki eredetű alapzajoktól gyakorlatilag mentes, objektív hangzásvilág, mely a zenei előadás legfinomabb részleteit is képes közvetíteni. Ezzel szemben az analóg hangzás nem mentes a technikai hiányosságoktól: a hanglemez eleve tartalmaz alapzajokat, torzításokat (ilyen például a tű barázda-átviteli torzítása), s a magas tartományban frekvenciaátvittele is korlátozottabb. Az analóg magnetofon sem teljesen tökéletes: mind az alacsony, mind a magas frekvenciák esetében tartalmaz korlátokat, s a szalagzaj sem küszöbölhető ki teljes mértékben. Hangzása mégis annyira megnyerő, kellemes, hogy olykor igényes stúdiók a digitális felvételeiket is „átfuttatják” egy analóg magnetofonon, s az ily módon „analógosított” változatokról sokszorosítják a CD-t. A hihetetlenül steril digitális hangzásvilággal szemben az analógnak van valami

egyéni jellege, s e szubjektivitása révén könnyen megfogja az arra érzékeny hallgatót. Lehet, hogy e megfogalmazás kicsit erős, de a digitális hangzás egy pontosan kimért rideg szépség, míg az analógnak lelke van. Az eddig elmondottak meglehetősen szubjektív ítéletek, ám a két technika összehasonlításakor számos szempont ennél konkrétan is megfogalmazható. Ezek közül az alábbiakban csupán kettőt emelünk ki.

A digitális felvételeknek az analógokhoz képest lényegesen nagyobb a dinamikartomány, ami persze a hallgatói oldalon már kifejezetten jó minőségű lehallgató rendszert feltételez. Ez nem csupán a készülékekre, erősítőkre, hangszórókra, hanem a külső zajoktól mentes akusztikai környezetre is vonatkozik, hiszen a lehallgató helyisége alapzaja elfedheti a halk zenei részeket. Az analóg felvételek szűkebb dinamikartomány, viszont jobban megfelel az átlagos lakóhelyiségek dinamikai lehetőségeinek, hiszen ahhoz a hangmérnök már a stúdióban hozzáigazítja a dinamikát a halkabb részek erősítésével és a túl hangosak halkításával. Teszi mindezt úgy, hogy ez a kis „csalás” a hallgató számára észrevétlen maradjon.

A másik összehasonlítási szempont a sokcsatornás technikának a hallgatónál történő megvalósíthatósága. A diszkrét surround hangzás analóg környezetben a hallgatók szempontjából gyakorlatilag fel sem merülhet. Öt-hat hangcsatornának a gazdaságos elhelyezését vagy közvetítését csak a digitális technika teszi lehetővé, többnyire még ott is csak az adatredukció segítségével. Nem véletlen, hogy a hetvenes évek analóg kvadrofóniája nem tudott kitörni a stúdiók világából, s lassú vergődése után viszonylag gyors elterjedése a digitális technika megjelenésekor következett be; a többi között a korábbi írásainkban bemutatott 5.1 és 7.1 hangrendszerek megjelenésével.

A sorozatcímbe feltett kérdésre tehát talán az a legmegfelelőbb válasz, hogy „analóg és digitális”, hiszen így élhetünk a technika fejlődésének köszönhető hangzási sokszínűséggel, melyből ki-ki szabadon választhat. Mindenképpen azért kétségtelen, hogy a hang területén a jövő inkább a digitális technikáé, de minél jobban megközelítve az analóg hangzás érényeit, annak hibái nélkül. Hangsúlyozandó azonban, hogy e gondolatok a hangtechnikára vonatkoznak, hiszen az élet sok más területén (pl. a távközlésben, informatikában) a digitális technika létjogosultsága – sőt kizárólagossága – megkérdőjelezhetetlen.

„A digitális minőség”

Napjaink egyik elterjedt reklám kifejezése a „digitális minőség”. A digitális megjelölés olyan bűvszó, amely a közhit szerint már önmagában garantálja a csúcsmínőséget. Korábban sokszor sugározták azt a tévéreklámot, melyben egy jó alaposan „felturbózt” képet láthattunk, s alatta szinte csatakiáltásként hangzott el: „ez digitális!”. Csakhogy mindezt az analóg adásban is sugározták, ahol a vétel természetesen analóg volt, tehát pontosan ott nem volt digitális minőségű, ahová a reklámot szánták. Olyan ez, mint

ha régen a sztereó felvételeket mono adásban mutatták volna be, „ez sztereó” felkiáltással, ám a régi reklámok szakmailag ennél korrektebbek voltak. Már passzív hangszórókon is látható a felirat: „digitális hangszóró”, pedig az csak analóg lehet, hiszen fülünk nem a biteket, hanem az analóg hangokat érzékeli. A digitális megjelöléssel tehát bőven tapasztalható visszaélés, miközben a „digitális minőség” valójában nem is létezik. A hangzás minősége pontosan lefektetett, objektív mérésekkel és szubjektív tesztekkel határozható meg. Abból, hogy valami digitális, még nem következik automatikusan annak jó minősége. Gondoljunk például egy adatredukcióval alaposan lecsupaszított hangra, amely ugyancsak digitális! Tehát mind az analóg, mind pedig a digitális technikában egyaránt létezik kitűnő és gyenge minőség, melynek színvonala a már említett objektív és szubjektív vizsgálatok alapján eléggé egyértelműen meghatározható.

Hogyan hallgatjuk a felvételeket?

Sorozatunk tizenkét írásában – és a korábbi cikkekben is – sokszor említettük a hangfelvételek esztétikai minőségét, miközben ideális hallgatási körülményeket feltételeztünk. Ám ez a feltételezés sajnos nagyon messze esik a valóságtól. Ugyanis a hangfelvételek hallgatási módjával, s általában a „gépi” hangzással kapcsolatos jelenlegi helyzet meglehetősen siralmas. A hallgatók rendelkezésére álló elektronikai készülékekre az elmúlt évtizedekben az egyre kisebb méretek jellemzőek. Ez nem csupán a digitális technika következménye, hiszen már az analóg korszakban – amikor a korábbi elektroncsöveket felváltották a félvezetők – megjelentek a kis, hordozható készülékek. Az elektronika oldaláról ez nem jelentett problémát, hiszen a korszerű áramkörök igen kis helyen elhelyezhetők, ám ez nem mondható el a hangszórókról. Egy bőgőt nem lehet hegedű méretűre építeni, s ehhez hasonlóan a hangszórók megfelelő mélyhang-sugárzása is megkövetelne egy adott méretet, ami a mai hordozható készülékek esetében messze nem teljesül, s az átlagos fejhallgatók és füldugók sem jelentenek megnyugtató megoldást.

Ezzel párhuzamosan a csúcsmínőségű hallgatás eszközei is gazdag választékban állnak rendelkezésre, s így a hangminőség tekintetében az olló eddig soha nem látott mértékben szétnyílt. Az egyik oldalon állnak a kiváló minőségű készülékek igényes zenehallgatási körülményekkel párosítva, a másik oldalon az igénytelenség. Úgy tűnik, hogy a tömegek ma már ez utóbbit választják. A tendencia főként a populáris zenét érinti, ami nagyon igazságtalan, hiszen már az 1950-es évektől ez a zene inspirálta a stúdiótechnika fejlődését. A könnyűzenei felvételek ugyanis hatalmas hangtechnikai apparátussal,

aprólékos műgonddal készülnek, és ez még akkor is igaz, ha ma már inkább „hangfelvételi iparról” beszélünk. Emellett ez a populáris műfaj az elmúlt évszázadban rengeteg maradandó értéket hozott létre – elég, ha csak magyar képviselőire gondolunk –, tehát megérdemelné az igényesebb hangfelvétel-hallgatást. Napjainkban a minőségi helyett mintha egyfajta mennyiségi szemlélet uralkodna. Az analóg korszak mennyiségi szemlélete még legfeljebb csak a minél több hanglemez megvásárlásában jelentkezett, de ez az egyes lemezek hangminőségét nem befolyásolta. Ma azonban sokszor az a cél, hogy bárhol, bármilyen akusztikai környezetben hallgathassunk zenét, s egy adott tárolón minél több hanganyagot birtokoljunk. Nem véletlen, hogy itt jócskán szerepet kap az előző cikkünkben említett adatredukció, amely nem mindig szolgálja a hangminőséget. Amikor tehát az analóg és digitális technika közötti különbségekről beszélünk, joggal merül fel a kétely: vajon hányan élvezik igazán a két rendszer minőségében megjelenő előnyöket, szépségeket? Mert nagy kár lenne, ha a szép hangzás mindenkor csak kevesek kiváltságát jelentené.

A szerző sorozatzáró gondolatai

„Analóg vagy digitális?” című sorozatomban igyekeztem bemutatni e két technika elvi alapjait, legfontosabb készülékeit, s ennek során néha eléggé bonyolult fizikai-műszaki jellegű témákat is érintettünk. Olyan jelenségeket, melyek már fészegetik egy alapvetően zenei folyóirat tartalmi kereteit. Bevallom, e sorozatot eredetileg lényegesen rövidebbnek gondoltam. Írás közben viszont – törekedve a sajnós csak többé-kevésbé megközelíthető teljességre – a „no még ezt is megírom, mert ez fontos” effektus működésbe lépett, s lehet, hogy a sorozat olyanra sikeredett, mint az a zenemű, amely csak nagyon nehezen akar befejeződni. (Gondolom, mindannyian tudnánk erre zeneirodalmi példákat említeni.) Mégis úgy érzem, talán segítettem abban, hogy olvasóim a digitális technika ma már egyre bonyolultabb útvesztőiben könnyebben eligazodjanak, ám korábbi írásaimhoz hasonlóan ezúttal sem szerettem volna az egykori fizikaórákon szerzett sebeiket feltépni.

Most megköszönve olvasóim türelmét, a közelgő tavaszt is megidézve, némi kárpótlásul szolgáljon az alábbi szép virág, melynek elnevezése *Digitalis purpurea* (gyűszűvirág). Hogy e „digitális virág” hány bites és mekkora a mintavételi frekvenciája, arról a botanikusok nem tesznek említést, viszont arra figyelmeztetnek, hogy levelei és magjai nagyon mérgezőek. Ehhez képest a digitális hangtechnika – bár olykor bonyolultnak tűnik – szerencsénkre mégiscsak veszélytelenebb. ■

Az 1996-ban alapított Gramofon – Klasszikus és Jazz című folyóirat nemcsak a szakmát, a magyar zenei élet szereplőit, illetve hűséges előfizetőit szeretné megszólítani, hanem a zenekedvelők, a klasszikus zene, a jazz és a népzene iránt érdeklődők lehető legszélesebb taborát. Ezért is fontos számunkra, hogy a Gramofon – terjesztési hálózatokon, illetve egyedi boltokon keresztül – az egész országban elérhető legyen. Az alábbiakban felsoroljuk lapunk terjesztési pontjait.

BUDAPESTI ZENEMŰBOLTOK

- Budapest Music Center – Bp. IX., Mátyás utca 8.
- Concerto Hanglemezbolt – Bp. VII., Dob utca 33.
- Fonó Budai Zeneház – Bp. XI., Sztregova utca 3.
- Írók Boltja – Bp. VI., Andrássy út 45.
- Kodály Zoltán Zeneműbolt – Bp. V., Múzeum krt. 21.
- Művészetek Palotája hanglemezbolt – Bp. IX., Komor Marcell utca 1.
- Rózsavölgyi és Társa Zeneműbolt – Bp. V., Szervita tér 5.

LAPKER – BUDAPEST

- Relay 1011 Budapest, Batthyány tér – metró
- Inmedio 1025 Budapest, Lövőház u. 1–5. – Mammut II.
- Inmedio 1026 Budapest, Szilágyi Erzsébet fasor 121. – Budagyöngye
- Inmedio 1033 Budapest, Flórián tér – üzletközpont
- Relay 1042 Budapest, Újpest – metró
- Relay 1052 Budapest, Deák Ferenc tér – aluljáró
- Inmedio 1052 Budapest, Váci u. 10.
- Inmedio 1052 Budapest, Városház u. 3–5.
- Relay 1053 Budapest, Kálvin tér 1.
- Relay 1062 Budapest, Nyugati tér – aluljáró
- Relay 1071 Budapest, Blaha Lujza tér – aluljáró
- Inmedio 1082 Budapest, Corvin, Futó u. 37–45.
- Inmedio 1087 Budapest, Kerepesi út 9. – Aréna Pláza
- Inmedio 1106 Budapest, Örs Vezér tér 25/A – Árkád II.
- Inmedio Allee 1117 Budapest, Október 23. u. 6–10.
- Relay 1122 Budapest, Déli pályaudvar – metró
- Press Spot Kft. 1123 Budapest, Alkotás u. 53. – MOM Park
- Relay 1132 Budapest, Váci út – Róbert Károly krt. (Árpád híd I.)
- Inmedio 1152 Budapest, Szentmihályi u. 131. – Pólus Center
- Relay 1185 Budapest, Liszt Ferenc Repülőtér 2/B – Érkezés
- HUB 1185 Budapest, Liszt Ferenc Repülőtér Skycourt

LAPKER – VIDÉK

- Inmedio 2040 Budaörs, Sport u. 2. – Auchan
- Cora 2045 Törökbálint, Torbágy út 1. B/420.
- Városi Könyvtár 2100 Gödöllő, Dózsa Gy. út 8.
- Inmedio 2400 Dunaújváros, Dózsa György út 56.
- Relay 2890 Tata, Váralja út 5. – Volán
- Inmedio 3300 Eger, Széchenyi út 20.
- Inmedio 3532 Miskolc, József A. út 87. – Auchan

- 3963 Karcsa, Postahivatal
- Inmedio 3980 Sátoraljaújhely, Rákóczi út 10.
- Inmedio 4026 Debrecen, Péterfia u. 18. – Debrecen Pláza
- Inmedio 4400 Nyíregyháza, Szegfű u. 75. – Nyíregyháza Pláza
- Relay 5000 Szolnok, Gárdonyi u. 2. – Vasútállomás 1.
- Inmedio-TESCO 5900 Orosháza, Vásárhelyi út 23/a
- Inmedio 6000 Kecskemét, Petőfi S. u. 2.
- Inmedio 6722 Szeged Kárász, Dugonics tér 1.
- Relay 6722 Szeged, MÁV Pályaudvar
- Inmedio 6724 Szeged Árkád, Londoni krt. 3.
- Inmedio 7400 Kaposvár, Berzsenyi u. 1–3. – Kaposvár Pláza
- Inmedio 7621 Pécs, Bajcsy u. 11. – Árkád
- Tabak & News 7621 Pécs, Irgalmasok u. 5.
- Inmedio 8000 Székesfehérvár, Palotai út 1. – Alba Pláza
- Inmedio 8200 Veszprém, Kossuth u. 1.
- Inmedio 8200 Veszprém, Kossuth u. 19.
- Inmedio 8800 Nagykanizsa, Európa Tanács u. 2. – Nagykanizsa Pláza
- Inmedio 9400 Sopron, Széchenyi tér
- Relay 9700 Szombathely, MÁV Csarnok

VIDÉKI KÖNYV- ÉS HANGLEMEZBOLTOK

- Antikvárium Kft. – 6720 Szeged, Kárász u. 16.
- Blue Train Hanglemezbolt – 8000 Székesfehérvár, Károly J. u. 43/A
- CD Café – 2000 Szentendre, Alkotmány u. 5.
- Deák Könyvesház – 8800 Nagykanizsa, Deák tér 2.
- Filharmónia Kelet-Magyarország Nkft. jegyiroda – 3525 Miskolc, Kossuth u. 3.
- Hold Antikvárium és Hanglemezbolt – 8000 Székesfehérvár, Kossuth u. 2. Miskolci Könyvpavilon – 6721 Szeged, Bartók Béla tér
- Könyvpavilon – 7100 Szekszárd, Szent István tér
- Könyvjelző Kkt. Babó Könyvesbolt – 4400 Nyíregyháza, Dózsa György u. 8.
- Miskolci Szimfonikus Zenekar közönségszolgálati iroda – 3525 Miskolc, Rákóczi u. 2.
- Rivalda Antikvárium – 9021 Győr, Kazinczy u. 6.
- Roger's – 4024 Debrecen, Batthyány u. 22.
- Sziget Könyvesbolt (Debreceni Egyetem főépület) – 4032 Debrecen, Egyetem tér 1.
- Unicus Antikvárium – 9400 Sopron, Szt. György u. 14.
- Victor Audio hanglemez- és CD-szaküzlet – 6000 Kecskemét, Vörösmarty u. 6.
- Vörös Cédus – 9400 Sopron, Mátyás király u. 34/f

GRAMOFON
Klasszikus és Jazz

Olvasson tovább!

- koncertek
- fesztiválok
- interjúk
- kritikák
- hírek

A klasszikus zene és a jazz internetes folyóirata: www.gramofon.hu

A Honvéd Táncszínház bemutatja

Folklór-kalendárium I-II.

Táncoló tavasz

Az első rész a tavaszi ünnepkör farsang végétől május végéig tartó időszakát öleli fel, *Táncoló tavasz* címmel. Műsorunkban, a magyar nép szokásai mellett, bemutatjuk hazánk sokféle nemzetiségeinek hagyományos táncait, dalait, viseletét, nyelvét és szokásait. Látható lesz többek között a bodrogköziek farsangvégi rabvágása, a mohácsi busójárás, a baranyai svábok farsangtemetése, a munkácsi zsidók purim szokása, a kalotaszegi „juhbmérés”, a palóc „kiszézés” és locsolás, a cigányok zöldágyjárása, valamint a rábaköziek májusfa állítása.

Közreműködik a Honvéd Táncszínház és zenekara, valamint a Söndörgő együttes

Főszereplők: Hajdú Sarolta Rege, Zámbo István
Ének: Fekete Zsuzsanna

Forgatókönyv: Vincze Zsuzsa

Táncári asszisztensek: Appelshoffer János,
Hajdú Flórián, Sánta Gergő, Tompa Attila,
Valach Gábor, Zámbo István, valamint Sue Foy mv.

Zenekarvezető: Papp István Gáza

Néprajzi szakértő: Felföldi László

Archív filmek: Sztanó Hédi

Díszlet: Tóth Kázmér

Jelmez, művészeti főmunkatárs: Vincze Zsuzsa

Zene: Arendás Péter és a Söndörgő Együttes

Rendező-koreográfus, művészeti vezető:
Zsuráfszky Zoltán

Téli tánc

A sorozat második része a téli ünnepkör szokásait, a szürettől a farsang végéig tartó időszakot öleli fel, *Téli tánc* címmel. Az előadás programjában a hagyományos betlehemezés, regölés, lucázás és fonóbeli hagyományaink mellett különböző, a téli ünnepkörhöz tartozó babonás szokások színházi feldolgozását láthatja a közönség.

Közreműködik a Honvéd Táncszínház és zenekara

Főszereplők: Hajdú Sarolta Rege, Zámbo István
Forgatókönyvíró, dramaturg: Vincze Zsuzsa

Tánczenei szerkesztő: Papp István Gáza
Táncári asszisztensek: Appelshoffer János,
Rémi Tünde, Valach Gábor

Technikai asszisztens: Konta Boáz
Színészi játék: Csizmadia Tibor

Díszlet: Tóth Kázmér

Jelmez, művészeti főmunkatárs: Vincze Zsuzsa

Zeneszerző: Kiss Ferenc

Rendező-koreográfus, művészeti vezető:
Zsuráfszky Zoltán

HONVÉD
EGYÜTTES

Honvéd Együttes Művészeti Nonprofit Kft.
info@honvedart.hu • www.honvedart.hu

nka
Nemzeti Kulturális Alap

Budapesti Fesztiválzenekar
Minden koncert ünnep

MŰSORON ISMÉT MOZART

TAKÁCS-NAGY

GÁBOR OLASZ INTÉZET
BUDAPEST

2013/04

5., 6., 7. 19:45

- Mozart: G-dúr szimfónia
- Godard: Concerto romantique
- Bizet - Scsedrin: Carmen-szvit

Budapesti Fesztiválzenekar
közreműködik: Kádár István (hegedű)
vezényel: Takács-Nagy Gábor

WWW.BFZ.HU

